

Fylkesmannen i Oppland

Implementering av ny rammeplan gjennom arbeid med barns medvirkning.

Dokumentasjon fra barnehagene i Oppland.

«Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven §1 og §3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1».

Innholdsfortegnelse

Kommunikasjon, språk og tekst	5
Livsmestring og helse	41
Kunst, kultur og kreativitet	77
Natur, miljø og teknologi	87
Realfag	107
Nærmiljø og samfunn	113
Lek	117

Kommunikasjon, språk og tekst

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Liene barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Personalet har valgt mer tema ut i fra hva barna interesserer seg for, mer fokus på barns medvirkning
 - Felles forståelse og refleksjon på personalmøtene med begrep
 - Voksenrollen – i forhold til at vi må lytte mer til barn så de får større medvirkning. Tilstedeværende og lyttende voksne
 - Fokus på å få til gode samtaler med barn, vært spesielt fokus å få til gode samtaler under måltid
 - Tid. Personalet skal ha god tid, ta vare på de gode stundene sammen med barna, barna blir tatt på alvor.
 - Mer fokus på leken
 - Fellesskapet i barnehagen,
 - Møteplasser i barnehagen i forhold til samarbeid med Mona Nicolaysen
 - Undring sammen med barna
 - Fokus på inkludering

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Samarbeid med Mona Nicolaysen der vi har fått innspill til blant annet voksenrollen, møteplasser
 - Personalet har jobbet ekstra med omsorg, danning, kommunikasjon og fellesskap i forhold til barns deltagelse.
 - Vurdering underveis for å gjøre det bedre for barna

- *Litteratur*
 - Rammeplanen for barnehagen, kapittel 2, 3, 7, 8, 9
 -

Fokus på barns interesse.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Harpefoss barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Harpefoss barnehage har brukt noko tid på komme fram til korleis dei kan jobbe systematisk med barn sin medverknad ut frå fagområdet. Gjennom eit samarbeid med Mona Nicolaysen vart vi gjort merksame på verdien i forbindelsen mellom uterommet og innerrommet i barnehagen. Det er store vindauger som går heilt ned til golvet noko som gjer at uterommet nesten kjem inn i barnehagen.
 - Med utgangspunkt i dette skal arbeidet framover ha fokus på eit fleksibelt leikemiljø inne slik at barna kan forme rommet etter behov.
 - Vaksne skal øve på å vere saman med barn om eit felles tredje. Kva er det egentleg barna er opptekne av?
 - Kva uttrykkjer barna om det dei er opptekne av og korleis synleggjer vi dette i dokumentasjonen vår?
 - Mangfold og inkludering skal være ei gjennomgåande haldning i alt arbeidet.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vaksne skal øve på å samspill med barn om eit felles tredje.
 - Det fysiske miljøet skal vere fleksibelt slik at barna kan organisere det etter behov.
 - Få fram barna sine uttrykk i dokumentasjon.
 - Vurdering skal ha som mål å gjere det betre for barna.
- *Litteratur*
 - Rammeplanen for barnehager, kapittel 7, 8 og 9.

Dokumentasjon med fokus på det barna er opptekne av. Kva seier barna sjølve om det som skjer her?

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Rogne barnehage, Øystre Slidre kommune

Valgt fagområde/satsningsområde: Språk, tekst kommunikasjon 3-6 år

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde

- o Barna har begynt å rime mykje meir, lager rimord av ting rundt seg, leiker med rim og regler.
- o Barna har fått større ordforråd ved at dei spør kvarandre eller oss vaksne om kva ukjente ord betyr
- o Barna forklarar for andre barn kva ord og omgrep betyr.
- o Barna har blitt flinkare til å attforteljing om sine opplevingar og aktivitetar som dei har vore gjennom dagen.
- o Barna fortel frå kalenderen som heng oppe, om det er frå dagen før eller frå ein gong for tre mnd sidan.
- o Barna er meir opptatt av bøker, finn fram sjølv frå bokhylla og set seg i lesesofaen. Dei ber vaksne om å lesa eller ser i bøkene på eige hand.
- o Barna er betre til å ha framdrift i rolleleiken, korleis dei fordeler roller og samtala seg i mellom.
- o Gjennom fokus på nokre sangar, sangleikar, regler og eventyr har barna lært desse godt og brukar det i frileiken med dei andre barna.
- o Laga bibliotek i bhg. der vi har sett opp bøker som går på barna sine interesser. Laga lånekort.

➤ Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- o Voksne som er meir bevisste over å stoppe opp ved ord og uttrykk for å forklare for barna
- o Vaksne som er bevisste på kva ungane er interesserte i, og tek utgangspunkt i dette
- o Vaksne som er «pålogget», «gnisttennere», engasjerte når dei skal vekke nye interesser eller introdusere nye tema
- o Barna har blitt tryggere i fortid og nåtid, eller begreper generelt
- o Jobbe i smågrupper

➤ Litteratur

- o Rammeplan
- o Progresjonsplan
- o Ulike bøker

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse og språk

Barnehage/kontaktinformasjon: Rogne barnehage – Marihøna,

Øystre Slidre kommune

Valgt fagområde/satsningsområde: Medvirkning og språk 1 og 2 åringer

Barnas medvirkning/deltakelse og språk i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Ingen barn er for små til å medvirke. De yngste barna gir uttrykk for sine behov og væremåte gjennom sitt kroppsspråk og sin måte å kommunisere på.
 - Det er avgjørende at voksne er åpne for barns signal, er oppmerksomme og lydhøre.
 - Barna har på eget initiativ kommet med ulike forslag til sanger, slik som Pål sine høner, Dyrene i Afrika og Kaptein Sabeltan. Vi har hengt opp bilder og sangene på veggen. Dette er konkret materiale som er lett å forholde seg til for små barn. Det er også fin språkstimulering.
 - Barna får også medvirke på valg av ulike aktiviteter slik som uteleken, turmål, valg av aktiviteter og lekerom inne, måltidet mm.
 - Vi er også flinke til å bruke alle de hverdagssituasjonene aktivt for å skape og legge til rette for god dialog og språkutvikling. Små fortellinger, samtaler og bilder på for eksempel stellerommet er det mye læring i. Her kan vi gripe fatt i ord eller andre ting barnet er opptatt av og samtale om – barns medvirkning og språk.
 - Personalet er bevisste på å sitte nede på barn sitt nivå, på den måten delta i her og nå situasjoner.
 - Vi har språkgrupper der barn er med å spiller spill og leser bøker i små grupper. Digitale bøker – vist på veggen er en suksess.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Aktive, oppmerksomme og pålogget personal som reagerer på barns signal og kroppsspråk
 - Personal på golvet i barns høyde
 - Godt tilgjengelig utstyr og materiale.
- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Progresjonsplan
 - Bøker som er tilpassa barns alder: for eksempel: Leo, Albert, Bake kake søte, Tomas bøkene, Bø og Bæ.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Lillehammer barnehage, Gamleveggen 119, 2615 Lillehammer

Telefon: 61 25 25 45 Styrer: Christina Bakken

Christina.bakken@lillehammer.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

Språk, tekst og kommunikasjon

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Personalet har jobbet med kompetanseheving gjennom programmet Språkløyper, med fokus på lesing. I flere av områdene vi har jobbet med, legges det opp til aktivt deltagende barn i leseprosessen og gode samtaler som gir god språkstimulering. Alle i personalet har hatt oppgaver mellom personalmøter der de har øvet seg på ulike måter å bruke bøker på
 - Bøker står tilgjengelig og mer synlig for barna på avdelingene slik at barna lettere kan velge bøker å se i eller be voksne om å lese.
 - Samtidig har vi jobbet med barns medvirkning og hva det betyr for oss. Se vedlagte plakat vi har utarbeidet
 - Interessen for bøker har økt i barnegruppa.
 - Personalet har blitt mer bevisste på barna ytringer og prøver å lytte og observere for å finne ut hva barna ønsker og tar vare på deres initiativ.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Felles kompetanseheving for hele personalgruppa på personalmøter og planleggingsdager
 - Alle ansatte har øvet seg
 - Refleksjon på personalmøter og avdelingsmøter rundt valgte temaer

- *Litteratur*
 -
 -

Bilder/dokumentasjon

Barns medvirkning

Hvorfor er dette viktig?

Barns medvirkning er viktig for å bli en god "sjef" i eget liv. Barna skal lære å lede seg selv, å ta beslutninger og tørre å stå frem og si meningen sin. Barna skal lære demokratiske spilleregler, og at man noen ganger må tilpasse seg fellesskapet.

Hva gjør vi?

Barna skal bli lyttet til, observert og spurt slik at de føler reell medvirkning i hverdagen. Vi skal være fleksible og kunne endre og tilpasse aktivitetene våre etter barnas initiativ der det er mulig. Vi skal ta med barna på planlegging av innholdet i hverdagen. Vi skal undre oss, snakke om og observere barnas handlinger og reaksjoner fremfor å tolke hvorfor de gjør som de gjør.

Vi skal jevnlig ta opp barns medvirkning på avdelingsmøter for å se om vi har ivare tatt dette.

#rammeplan

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Høre barnehage

Hørevegen 270

2973 Ryfoss.

tlf.61367670-mobil-94802927. e-post: hoere.barnehage@vang.kommune.no

Høre barnehage ligg flott til i naturskjønne omgjevnadar mellom fjell og skog, og er barnehagen som ligg lengst sør i Vang kommune. Barnehagen er en to-avdelings på tilsaman 355m², med eigen gymsal og stort uteområde. Barnehagen flytta frå Ryfoss til Høre i november 2016, og pussa opp store deler av tidligare Høre skule, slik at bygget skulle eigne seg som barnehage. Høre barnehage er no fordelt over 3 etasjar med personalavdeling på toppen, storbarnsavdeling i midten og småbarnsavdeling i kjelleren.

Høre barnehage vert i det daglige leia av assisterande styrer Heidi Kvale, pedagogisk leiar Anette Tvenge og barnehagelærer Julie Jørgensen og med god hjelp av fagarbeidare Astrid Bente Van Kyuk, Bjørg Astrid Leithe og assistentar Wenche Hålien og Bente Søndrol.

Valgt fagområde/satsningsområde:

Årets fokusområde: Tidlig innsats – med språk i fokus 2017/2018

Tidleg og god språkstimulering er ein svært viktig del av barnehagens innhald. Det og vera språkleg aktive er den beste føresetnaden for å lære språk, og personalet legg opp til ulike språklege aktivitetar. I barnehagen er forteljingar, bøker, song, rim og regler viktig for og fremja eit rikt og variert talemål.

Gardsliv på Valdresvis med språk i fokus.

Då vi i vår byrja og sjå på kva vi skulle satse på som årets tema, tok vi utgangspunkt i kva barna i barnehagen interesserte seg for. Dyr og gardsliv med alt rundt var ofte det som kom opp i samtalar og i leiken. Vi bestemte derfor å dele observasjonene vi hadde gjort med foreldrene i barnehagen på foreldremøte, og i samarbeid kom vi fram til året tema «Gardsliv på Valdresvis».

Sidan årets fokusområde er tidlig innsats med språk i fokus slik som i fjor, ville vi prøve å flette dette saman med årets tema, og kom då fram til ei problemstilling som vi vil vektleggje i vårt temaarbeid gjennom heile året. Problemstillinga er:

Korleis kan barnehagen leggje til rette for eit godt språkmiljø i arbeidet med Gardsliv på Valdresvis?

Kultur og tradisjonar fra gardslivet i Valdres har prega vår årsplan for dette barnehageåret.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna var indirekte medverkande i å bestemme tema «Gardsliv på Valdresvis», da vi tok utgangspunkt i observasjonar rundt barnas interesser.
 - Barna har hatt medbestemmelse, og hatt både direkte og indirekte medverknad på innhaldet i barnehagekvarden. Vi har hatt åpne planer, slik vi kunne følge barnas innspel.
 - Barna har forma tema i form av samtalar, innspel på aktivitetar, observasjon av lek, me har tatt utgangspunkt i lokale tradisjonar, kunst, kultur og kreativitet.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Barna vart motiverte sidan dei hadde medverknad på val av tema.
 - Barna fekk koma med innspel og ideer på aktivitetar.
 - Barna var aktivt med i matproduksjon, handverk og kreative prosjekt kring tema.
 - Barna har vore medskapande i heile prosjektet.

- *Litteratur*
 - Rammeplanen for barnehagen
 - Tradisjonsstoff frå Vang- lokale historiar, eventyr, sanger, rim og regler.
 - Digitale framsyningar av gardsliv, og produksjon av mat.

Mvh. Høre barnehage v / assisterande styrar- Heidi Kvale og barnehagestyrar Yvonne Solemsli

Bilde/ dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Fredheim barnehage

Tyinvegen 5124

2975 Vang i Valdres.

tlf.61369490-mobil-91651849. e-post: fredheim.barnehage@vang.kommune.no

Fredheim barnehage er sentrumsbarnehagen i Vang, med gangavstand til biblioteket, kommunehuset, skulen og fleirbrukshallen.

Nye Fredheim vart gjenopna i oktober 2015, rehabilitert og bygd på til ein moderne, lys, praktisk og barnevenleg barnehage.

Bygget inneheld to avdelingar, stor avdeling, Grindagjengen, med plass til 25 barn i alderen 3-6 år, og Hugagløtten er minste avdeling, med plass til 18 barn i alderen 1-3 år. I alt 12 tilsette, av dei 360 % ped.leiar og assisterande styrarressurs. 649 % fagarbeider.

Assisterande styrar- Karin Trøen Hagen

Ped.leiar - Gunhild Ekre

Ped. leiar - Randi Belsheim

Ped. leiar - Patty van den Berg

Valgt fagområde/satsningsområde:

Årets fokusområde: Tidlig innsats – med språk i fokus 2017/2018

Tidleg og god språkstimulering er ein svært viktig del av barnehagens innhald. Det og vera språkleg aktive er den beste føresetnaden for

å lære språk, og personalet legg opp til ulike språklege aktivitetar. I barnehagen er forteljingar, bøker, song, rim og regler viktig for og fremja eit rikt og variert talemål.

Gards- og kulturliv i Vang med språk i fokus.

Då vi i vår byrja og sjå på kva vi skulle satse på som årets tema, var det gardsliv og alt rundt med bl.a. dyreliv, bønder, traktor og reiskap som vi såg barna brukte mykje i leiken, og var interesserte i. Det kom og opp som forslag frå fleire foreldre å satse på dette som tema, i tillegg til å ta inn tradisjonar og kulturlivet vi har her i Valdres og i Vang.

Sidan årets fokusområde er tidlig innsats med språk i fokus slik som i fjor, ville vi prøve å flette dette saman med årets tema, og kom då fram til ei problemstilling som vi vil vektleggje i vårt temaarbeid gjennom heile året. Problemstillinga er:

Korleis kan barnehagen leggje til rette for eit godt språkmiljø i arbeidet med Gards- og kulturliv i Vang?

Kulturliv og tradisjonar på gardane i Vang har prega vår årsplan dette barnehageåret.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna var med å bestemme tema «Gards og kulturliv».
 - Barna fekk vera med å bestemme innhaldet i ei idemyldring kring tema.
 - Barna har forma tema i form av språk, lek, lokale tradisjonar, kunst, kultur og kreativitet.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Barna vart motiverte sidan dei hadde medverknad på val av tema.
 - Barna fekk koma med ider.
 - Barna var aktivt med i matproduksjon, handverk og kreative prosjekt kring tema.
 - Barna har vore medskapande i heile prosjektet.

- *Litteratur*
 - Rammeplanen for barnehagen
 - Tradisjonsstoff frå Vang- lokale historiar, eventyr, sangar, rim og regler.
 - Digitale framsyningar av gardsliv, og produksjon av mat.

Bilder/dok - Kurveproduksjon

Med venleg helsing Fredheim barnehage v / assisterande styar- Karin Trøen Hagen og barnehagestyrar Yvonne Solemsli

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Beito barnehage v/ Marit Synnøve Opheim Østli

Valgt fagområde/satsningsområde: Barns medverknad i språk og språkutvikling

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Meir bevisst på opp følge opp det barna byrjar og snakke om
 - Rimer med ord på alt mulig og vaksne er med å rime i lag med ungane
 - Får lov til og bruke språket slik de ynskjer (men ikkje banning og negative kommentarar overfor andre)
 - Vorte meir undrande i lag med barna
 - Barna får velje aktivitetar og tema som dei arbeider med

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Auka bevisstheit hjå dei tilsette gjennom arbeid med fokusområdet
 - Løse opp i faste rammer og la spontaniteten frå ungane være med på og sette dagsorden. Gjennom dette auka fleksibilitet og kunnskap rundt arbeid med barns medverknad
 - Meir fokus på «her-og no» i lag med ungane

- *Litteratur*
 - Rammeplan
 -

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Tingvang Barnehage – Øystre Slidre
Kommune/ Anne-Kari Gjerdalen

Valgt fagområde/satsningsområde: Språk, Tekst og Kommunikasjon

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Meir synlege ordbilder, og bilder/dokumentasjon generelt for gode samtaler, tatt ut fra barns interesser.
 - Barna har eit meir bevisst valg av bl.a tema, leiker og bøker til samtale og interesse.
 - Barna er interessert og engasjert i egen hverdag

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Større fokus i HEILE personalgruppa på barns medvirkning – alle deltar og er **LYDHØRE** for kva ungane vil snakke om/gjere.
 - Barna føler dei blir tatt på alvor av deltakande vaksne
 - Smågrupper
 -

- *Litteratur*
 - rammeplanen
 - årsplan

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Vingar Barnehage V/Anne Grete Moen

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - mere lesing av bøker, satt mere i system
 - Økt interesse for bøker
 - Barna lager egne tekster

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vi har valgt å bruke den nasjonale satsingen «Språkløyper». Der er målet å styrke alle barn sine språk, lese og skriveferdigheter. Samtidig foregår det en kompetanseutvikling hos de ansatte
 - Alle engasjerer seg i utviklingsprosesser. Medbestemmelse, medvirkning og medskapning fører til sam skapt læring.
 - Skaper en felles forståelse.
 - Gir gode refleksjoner og diskusjoner IGP

(bildet viser bilde av barna med bøker de har hatt med hjemmefra som leses i barnehagen, de har hver sine uker)

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Sykehusbarnehagen i Lillehammer, Anders Sandvigsgate 13, 2609 Lillehammer
Leder: Gry Hanne Edvardsen – tlf.: 612 72574 el. 99 38 74 29

Valgt fagområde/satsningsområde:

Kommunikasjon, språk og tekst (vi har hatt fokus på bøker/lesing og samtaler med barn – Lillehammer kommunes barnehager skal jobbe med språkløyper)

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna viser økt leseglede.
 - Lese-aktivitetene har vært et utgangspunkt for at vi opplever flere og bedre samtaler med barna og mellom barna. De har også ført til at vi utforsker mer sammen. Og ikke minst har de vært en god inspirasjonskilde til barns og voksnes LEK!
 - Barna viser positive forventninger til voksne og barn rundt seg og tar oftere initiativ til å dele ønsker/interesser (barna har bl.a. tatt større del i valg av bøker og generelt tar de større del i hverdagens gjøremål fordi de har lyst og blir møtt på dette).
 - Barna er deltakere på flere arenaer enn før (f.eks. på morgenmøtet). Barna er med og planlegger og forbereder lunsjen. To dager i uka (ved varm lunsj) lager vi nå buffet. Barna går da selv og forsyner seg og setter seg ved bordet. Det har ført til større ro rundt måltidet og TID til mange gode samtaler ☺
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet – **at personalet:***
 - har blitt mer bevisste i voksenrollen sin – plassering(mer sammen med barna), snakker med barna, lytter og tar barnas perspektiv og gir barna TID til å respondere ☺
 - har delt barna i smågrupper.
 - har skapt/tilrettelagt for flere og bedre samtalearenaer (barna er inkludert på flere arenaer enn før).
 - er mer lydhøre for og oppmerksomme på barnas ønsker/interesser/innspill/kroppsspråk og mimikk.
 - har deltatt i arbeidet med språkløyper og tilpasset det til vår barnehage). (Vi har prioritert at alle har deltatt på alle personalmøter dette året).
 - samlet har deltatt på kurs om ny rammeplan.
 - har delt praksisfortellinger og reflektert sammen (IGP-metoden) .
 - har øvd seg mellom personalmøtene.

➤ Litteratur

- o Høigård, A. (2006). *Barns språkutvikling*. Universitetsforlaget.
- o Høigård, A., Mjør, I., og Hoel, T. (2009). *Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet.
- o Lekhal, R., Zachrisson Daae, H., Solheim, E., Moser, T., & Drugli, MB. (2016). *Dette vet vi om barnehagen: Betydningen av kvalitet i barnehagen*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- o Utdanningsdirektoratet (2015 og 2017) – *Språk i barnehagen – Mye mer enn bare prat*. Utdanningsdirektoratet
- o Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Utdanningsdirektoratet.
- o Utdanningsdirektoratet - *Språkløyper*

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: *Trevatn barnehage, Søndre Land kommune, Johanne Brauten, johanne.brauten@sondre-land.kommune.no*

Valgt fagområde/satsningsområde: Språk, kommunikasjon og tekst.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

Hovedmål:

Trevatn barnehage skal være en barnehage for barna og ha fokus på kommunikasjon, språk og tekst gjennom barns medvirkning, barnesamtaler og et tilrettelagt lekemiljø.

O Barns medvirkning – barnesamtaler og observasjoner

For å vite hvordan vi skal tilrettelegge for et godt lekemiljø ut i fra barns medvirkning er det nødvendig å få bred kunnskap omkring interesser og ønsker blant barna. Derfor gjennomfører vi strukturerte barnesamtaler med barna i barnehagen. Her jobber personalet med å «sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser» (Rammeplanen, 2017, s. 24).

For at «Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltagelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter» (Rammeplanen, 2017, s. 8-9), er det nødvendig at vi observerer og kartlegger interesser til også de yngste barna i barnehagen. Vi lager oss observasjonsskjemaer og en rutine for gjennomføring og oppfølging av disse.

O Kommunikasjon, språk og tekst

Vi arbeidet med fagområdet kommunikasjon, språk og tekst gjennom blant annet å «invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål» (rammeplanen, 2017, s. 48). Dette bidrar til at barna «uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter» (rammeplanen, 2017, s. 48).

Vi dokumenterer dette arbeidet gjennom å henge opp barnas utsagn, ytringer og meninger på veggen på avdelingen. Slik kan vi drøfte ulike meninger videre med barnet, og de andre.

Vi har tilrettelagte skrive- og tegneaktiviteter, og tilbyr ulike typer skrive- og tegneredskaper, samt ulike ark (størrelse, linjerte/ikke-linjerte osv.). Her legger vi til rette for at barna «utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråkuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter» (rammeplanen, 2017, s. 48).

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Inneområdet er vesentlig mer tilrettelagt barnegruppen nå, og er stadig i endring.
- Vi har blitt mer bevisste og oppmerksomme på hva som rører seg i barnegruppa.
- Vi tar barns uttrykk og ønsker mer på alvor.

➤ *Litteratur*

- May Britt Drugli (fagdag i SLK)
- Webinarer på www.udir.no

Samlingstavlen vår henger i barnets høyde hele dagen. Dagen i dag, Været, dagens plan, ansatte og barn i barnehagen, og klær etter vær.

Egen hylle for fagområdet vårt i perioden. Her bytter vi ut arbeid etter tema og årstid.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen

– fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Land Montessoribarnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjons, språk og tekst

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Land Montessoribarnehage har lagt inn en egen del i årsplanen om fagområdet, samt barns medvirkning. Barnehagen arbeider etter et årshjul med ulike temaer, og knytter hver måned de forskjellige temaene opp til et eget temaark. Dette er for å sikre at vi oppfyller kravene fra Rammeplanen. Barna tas med i planleggingen av nye temaer, og temaene «dras» i de retningene barna viser interesse for. Temaarket evalueres felles etter endt periode.
- Vi har skapt mer fokus på barns medvirkning og fått til mer refleksjon i personalgruppen. Vi har bedre planer og sikrer i større grad at alle barna får medvirke i alle ledd.
- De voksne arbeider med Dialogspillet som trener dem på samspill og dialog, dette videreføres over på barnas ved at de voksne er flinkere til å lytte og ta seg tid til å fullføre samspillssirkler.
- Barnesamtaler (spontane og planlagte), gjennom valg de tar i løpet av dagen, gjennom at vi observerer hva barna gjør/vil og hvor dette fører oss. Vi ser spesielt på hvert enkelt barn, men også på gruppen som helhet.
- Vi arbeider med verktøyene fra Barnas Plattform for å styrke og opprettholde barnas selvfølelse og selvtillit, noe vi anser som svært viktig for at barna skal ha troen på seg selv og hevde det de ønsker i gruppen.
- Pedagogiske kuber der barnas interesser får komme frem.
- Snakkepakken der vi arbeider målrettet med kommunikasjon, språk og tekst.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Begrepslæring
- Barnas Plattform
- Ukentlige personalmøter
- Jobbing etter IGP metoden
- Bruk av dialogspillet på personalmøter
- Åpne refleksjoner rundt praksisfortellinger
- Gode rutiner

➤ *Litteratur*

- Line Melvold
- COS (se barnet innenfra)
- May Britt Drugli
- Fagplan for Montessori
- Rammeplanen
- Udir
- Montessori litteratur

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Hov barnehage, Søndre Land kommune

Linn.kirsebom@sondre-land.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Det blir ikke lenger kalt medvirkning når barn får velge eller bestemme noe.
 - Vi gjennomfører ikke «barns valg» eller lignende.
 - Vi er mindre redd for å gjøre forskjell.
 - Vi er tettere på for å fange opp alle former for ytringer
 - Vi jobber prosjektbasert, dvs. mye romsligere planer, lar barna vise vei, og dokumenter mer i etterkant av en periode, enn vi informer i forkant. Vi jobber med ett prosjekt gjennom hele året hvor barna jobber ulikt innen samme prosjekt.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Tett samarbeid med foreldrene i overgangen fra temabasert til prosjektbasert jobbing – begge grupper måtte, og må fortsatt øve på å ikke ha full oversikt, men være flinke til å dokumentere/følge med på dokumentasjon i etterkant.
 - Karneval med forberedelser i lang tid og med tema basert på årets prosjekt. Barna lagde selv kostymer og bestemte mye av innholdet = forventninger, samhold og stolthet.
 - Deling i mindre grupper hvor de voksne kan være tettere på, fange opp ytringer og følge opp = større engasjement blant de voksne.
 - Quiz med hjelpemidler på foreldremøte hvor foreldrene måtte svare på spørsmål knyttet til barnehagens årsplan og den nye rammeplanen ved å bla i dokumentene.

o *Litteratur*

- o Turid Pålerud; Didaktikk for en demokratisk barnehage,
- o Line Melvold; Bli berørt
- o Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver,
- o Barns trivsel – voksnes ansvar.

BARNEHAGEQUIZ 2018

(aktivitet på vårens foreldremøtet)

1. Hva heter de 7 fagområdene i rammeplanen?

Kommunikasjon, språk og tekst - kropp, bevegelse og helse - kunst, kultur og kreativitet - natur, miljø og teknikk - antall, rom og form - etikk, religion og filosofi - nærmiljø og samfunn.

2. Hva er hovedprosjektet til Hov barnehage dette barnehageåret?

Hakkebakkeskogen

3. Hva ser dere på denne tegningen? Beskriv...

4. Hvilken dato hadde vi karneval?

20.02.18

5. Hvordan lyder visjonen til Hov barnehage?

Du har noe ingen andre har, ingen er som deg.

6. Hva heter barnas trafikkvenn?

Tarkus

7. Hva heter de to satsningsområdene til søndre Land kommune avd barnehage?

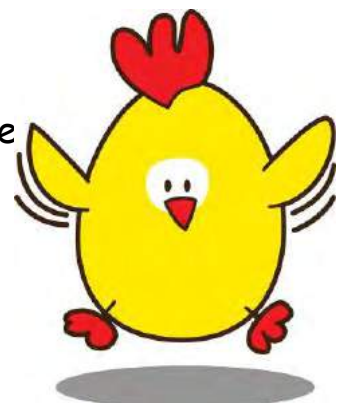
8. Barns trivsel og strukturert begrepslæring

9. Hva heter kapittel 4 i Rammeplanen, og på hvilke to sider i årsplanen blir dette tema omtalt helt konkret?

Barns medvirkning, s 10 og 22

10. Hva er det som er gult og beveger seg opp og ned

En banan som kjører heis

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: *Hoffsvangen barnehage tlf 61141933*

e.post: gunn.irene.odegardstuen@ostre-toten.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde: *Språk, tekst og kommunikasjon* : Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Bøker er mere tilgjengelig for barna som gjør at barna på eget initiativ kan være i aktivitet med bøker
 - Laget lesestoler flere steder i barnehagen slik at det gir barna mange muligheter for å fordype seg i litteratur.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Brukt mye tid på refleksjon og faglig fordyping i personalet.
 - Vi tok i bruk Språkløypa – Språk og leseaktiviteter som har gitt oss i personalet mulighet til økt læring med fokus på barn og bøker.
 - Satt opp JEG mål i prosjektet, som ansvarliggjør personalet på en veldig god måte
 - Hver enkelt har valgt sitt eget prosjekt
- *Litteratur*
 - *Rammeplan (2017)*
 - *Fagstoff gjennom Språkløyper*
<http://sprakloyper.uis.no/category.php?categoryID=17794>

Lesing av vrimebøker har vært spennende

Bruk av konkreter har vært i fokus

En av lesestolene som vi har etablert i flittig bruk

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/ deltagelse.

Vilberg Barnehage

Fagområde: språk, tekst og kommunikasjon.

Beskriv kort endringer i barnas deltagelse/medvirkning i valgt fagområde for 3-6årsavdeling:

- Ordensbarn: tett samarbeid, lære rutiner, språk
- Snakke om følelser – steg for steg
- Høytlesing / dialogisk lesing se s. 25 Udir, lese krok, tilgjengelighet osv.
- Lekegrupper

Ordensbarn: Vi har nye ordensbarn hver dag. Barna får delta i tilberedning av maten, kutte grønnsaker, ringe i bjella ved rydding ute osv. Dette startet vi med etter barnas ønsker og interesse for å hjelpe til med ulike ting.

Snakke om følelser: Her bruker vi «Steg for steg» og «Elle melle» i samlingsstunder og i grupper. Vi har også hatt rollespill der vi har hatt følelser som tema. Der vi har jobbet med håndtering av følelser og hva vi skal gjøre om vi er sint, lei oss osv. Alle voksne har laget seg knipper med kort der det er bilder av følelsesuttrykk, slik at vi enklere kan snakke med barna om deres følelser, og møte følelsene og anerkjenne dem. Her har vi et skjema som vi krysser av når vi har snakket med barna om følelser.

Høytlesing/dialogisk lesing: Vi har et stor barnehagebibliotek der det er tilgjengelige bøker for barna hele tiden. Der er det bøker som er beregnet for de ulike aldersgruppene. Vi har startet litt med dialogisk lesing, der vi jobber mer med boka enn å kun lese den. Vi har laget en lese krok der vi har muligheten til å sitte helt i fred og lese enten sammen med en voksen, eller barna kan sitte og bla i bøker alene eller sammen med andre barn. Noen ganger har vi organiserte lesegrupper. Vi har også skjema der vi krysser av for hvem vi har lest for, slik at vi når alle, også de som sjelden spør om å bli lest for.

Lekegrupper: Her har vi laget ulike lekekasser der vi har samlet utstyr til lekegrupper. Vi har doktor/sykehus, postmann, restaurant, butikk. Vi holder også på å lage kasser med andre tema, som for eksempel frisør. Dette er alltid tilgjengelig, og vi veksler mellom voksenstyrte lekegrupper eller grupper på barnas initiativ.

Beskriv kort endringer i barnas deltagelse/medvirkning i valgt fagområde for 1-3årsavdeling:

Følelser: "Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. Personalet skal arbeidet for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger" (KD «rammeplanen» 2017, s.19).

Dette er nok det som har gjennomsyret alt arbeid vi har gjort i gruppen med 1-2 åringene. De er i en alder hvor fysisk nærhet, delt glede og fysisk og emosjonell hjelp og støtte er grunnleggende behov i hverdagen. Samtidig er de i en alder hvor de går fra å utforske gjenstander, til å involvere seg i sosialt samvær, og trenger hjelp og støtte i å kartlegge og tilegne sosiale spilleregler, og ikke minst sosialt språk. «At voksne oppfatter og bekrefter barns uttrykk og samtidig setter ord på deres inntrykk og opplevelser, er av avgjørende betydning for videre utvikling av talespråket.» Vi har brukt mye tid på å utvikle emosjonelt- og sosialt språk som "kan jeg få være med," "gi den tilbake, jeg hadde den" og andre fraser som setter ord på tilværelsen og er til hjelp i lek og konflikter. Dette har vært nyttig og har redusert den intuitive automatiske kroppslige konflikthåndteringen deres, bidratt til gode relasjoner og tett samhold innad i gruppen.

Vi har også arbeidet med eventyr og fortellinger, og knyttet dette opp til aktiviteter.

Medvirkning: I forhold til barnas medvirkning, har vi hatt som utgangspunkt at vi skal ta barnas behov og ytringer på alvor, og basere hverdagen på dem. Et viktig fokus innenfor dette er at de skal medvirke i hva vi skal dele glede over. Det betyr at vi har vært svært oppmerksomme på hva barna gleder seg over, og tilrettelagt aktivitet og lek basert på dette. En dag ble vi eksempelvis veldig obs på at hjulene på traktoren ikke gikk rundt. "Da må vi reparere den", sa vi. Og det gjorde vi. Noen dager etter dro vi til verkstedet som man gjør med kjøretøy, og mekanikeren reparerte traktoren i en fei. For en opplevelse! Noen uker senere oppdaget vi at bamsen vår hadde hull i ryggen sin. "Å, vi må reparere den!" Vi snakket om at mennesker og dyr dro til doktor for å bli reparert, (ikke mekanikeren), og noen dager etterpå dro vi til veterinæren og fikk reparert bamsen. Mon tro barna var vide i øynene! Det siste vi har vært opptatt av, er ped.leders lunsj. Det er det samme hver dag, og innimellom hender det seg at hun går tom for smørepålegg. "Vi må dra på butikken og kjøpe mer!" sier barna. "Ja, vi får prøve på det en dag!"

Viktige suksessfaktorer i Vilberg

- Sette det på dagsorden
- Vi er ikke i mål, vi har forbedrings potensiale
- Ikke bare planlegge, men handling er viktig
- Refleksjonsmøter på tvers av avdelingene
- Vi har stort utvalg av bøker, som skiftes jevnlig

Litteratur: Barns trivsel – voksnes ansvar
(Udir)s. 11-12,8,15,17,21,23,25

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: *Fredsvoll barnehage-telf: 61164895*

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Eventyr med konkreter har skapt mer samspill og inkludering i leken, barna i mellom og de dikter videre på eventyrene ut fra egen fantasi.
 - Gjennom hverdagssamtaler åpner barna seg mer, uttrykker mer sine ønsker og behov, spesielt ved måltider og garderobesituasjon.
 - Barn og voksne samspiller, undrer seg mer sammen, er åpne for hverandres innspill/uttrykk
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Alle i personalet var engasjert gjennom både felles mål og egne utviklingsmål som har blitt jevnlig belyst og reflektert over.
 - Fokus på voksenrollen i sin helhet
 - Et mer bevisst personale som er mer observante og nysgjerrige på barnas uttrykksmåter og er mer undrende og reflekterende over egen praksis.
 - Konkreter fra eventyrene mer tilgjengelige og barn som er med i hele prosessen fra ønske til ferdig egenprodusert «Brannmann Sam bil», der alle barna får et eierforhold til tematikken og spiller det ut i leken.
-
- *Litteratur*
 - Line Melvold: Profesjon og kjærlighet
 - Ylva Ellneby: Barns rett til utvikling
 - Lesesenteret Stavanger: Språkøyper
 - Nuria Moe: kurs: voksenrollen/ kvaliteten i samspillet skaper forutsetninger for barna deltagelse og ønske om å uttrykke seg.

Barns medvirkning i «her og nå» situasjon.

Barna hadde vært og hentet korn på åkeren, tresket og malt det på kvern til mel. En assistent har samling og snakker om hva korn, hvete, kan brukes til. Hun har med en pakke pasta og forteller at det er laget av korn. Det kan ikke barna skjønne og vil vite hvordan det går an. Assistenten tar barna på alvor og sammen lager de med en gang pastadeig. Barna er med og kjevler, skjærer ut strimler i biter og koker de i vann. Til slutt har de et fortreffelig måltid på ettermiddagen med egenprodusert pasta.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Kapp barnehage, Østre Toten Kommune

Engeveien 4

2849 Kapp

Hilde.flattum@ostre-toten.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

Vi har jobbet med barns trivsel, gjennom kommunikasjon språk og tekst.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi gjennomfører nå barnesamtaler i flere omganger med de eldste barna
 - Vi har fokus på barnas lekemiljø
 - Vi er mer opptatt av barnas trivsel, setter medvirkning og relasjoner i fokus.
 - Vi ser mer krenkelser nå og klarer å stoppe de oftere enn det vi gjorde tidligere
 - Det er fokus på vennskap og å hjelpe barn til å bli i stand til å skaffe seg venner.
 - Bruk av dagtavle
 - Turer til biblioteket
 - Laget eget leserom, med tilgjengelige bøker
 - Fokus på språk i hverdagsaktiviteter

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Vi har vært med i et prosjekt i regi av UDIR ledet av læringsmiljøsenderet i Stavanger der målet er: Se, stoppe og handle i forhold til mobbing og krenkelser. Der har vi også fått foredrag på planleggingsdager og personalmøter med dette som tema. Vi har også fått veiledning i prosjektgruppa som består av en fra hver avdeling.
- Vi har hatt hele assistentgruppa i COS-P veiledningskurs.

- o Vi har jobbet mye i refleksjonsgrupper, der fokus er voksnerollen/relasjoner. Samspill.
- o Voksne som engasjerer seg.
- o Innført «dagens hjelper» på en avdeling

➤ *Litteratur*

- o Rammeplan
- o Trygghetssirkelen – COS kurs materiell.
- o Barns trivsel – voksnes ansvar

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Steinerbarnehagen på Lena

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst. Med fokus på voksenrollen.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi velger å ha fokus på voksenrollen og barns medvirkning gjennom hele dagen og på alle fagområder. Det handler om samspill med barnet, gode relasjoner. Dette er samtidig språkstimulering
 - Dette ligger forankret i Steinerpedagogikken. Vi avleser virkeligheten som den er og ivaretar den frie leken. Vi arbeider ikke med fagområdene separat, men har de bevisst med oss gjennom hele året. Det gjennomgående tema er årets rytme.
 - Vi voksne reflekterer nå mer bevisst over egen praksis
 - Voksne som er aktivt tilstede der barna er. Der det er en voksen trengs det ikke en til
 - Opptatt av kvaliteten på innhold i barnebøker, eventyr, vers, rim, regler og sanger som formidles til barna
 - Ivareta de gode arenaene for gode samtaler gjennom hele dagen. Små grupper under måltidet og i lek
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - To kurs med Nuria Mo for hele personalgruppa
 - Refleksjon i personalet på møter gjennom hele året. Hver ansatt utarbeidet personlige mål
 - Praksisfortellinger
 - Vi jobber samtidig med den lokale rammeplanen for Steinerbarnehagene
- *Litteratur*
 - Nuria Mo
 - Ida Brandzæg, Stig Torsteinson og Guro Øiestad. 2013 oslo, kommuneforlaget. Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Vingrom barnehage, Himmelblå
(storbarnsavdeling).

Valgt fagområde/satsningsområde: Kommunikasjon, språk og tekst/barns medvirkning & Hakkebakkeskogen.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi valgte temaet Hakkebakkeskogen da det var stor interesse for dette etter sommerferien. Flere av barna hadde vært i Kristiansand, og det ble lekt og sunget sanger som førte til at flere av de barna som ikke hadde vært avgårde til dyreparken også ble inspirert.
 - Tidligere år har valg av tema og aktiviteter vært mye mer voksenstyrt, mens nå har barn mer innflytelse på dagen og det er mer lagt til rette for barna.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vi startet det hele med kinoforestilling med animasjonsfilmen «Hakkebakkeskogen,», det ble laget plakater og billetter, det var rød løper, popcorn og saft.
 - Vi tok for oss boka, og har lest i samlingsstund, gjennom å dele i grupper.
 - En av de første turene våre fikk vi besøk av bestemor skogmus som kom flyvende med paraplyen sin. Da gikk alle barna av gårde på tur med paraply.
 - Det har blitt laget Hakkebakkeskogen miljø ute i barnehagen.
 - Formingsaktiviteter hvor det har blitt laget rever, pinnsvin, ugler og mus.
 - Gitaren til klatremus har blitt laget.
 - Dramatisert med de yngste.
 - Sunget sangene fra boka og hørt på lydbok.
- *Litteratur*
 - Boka «Hakkebakkeskogen».
 - Film

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

JØRSTADMOEN BARNEHAGE, AVD: VEGA

Valgt fagområde/satsningsområde:

Kommunikasjon, språk og tekst: SPRÅKGRUPPER:

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna viser mer interesse for bøker, vil bli lest mer for
 - Barna spør mer etter spill / leker vi bruker i samlingsstund
 - Barna har flerer aktiviteter / type språkgrupper å velge i.
 - Personalet bytter lekemiljø ofte - etter barnas interesser.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Personalet er mer språklig bevisste
 - Personalet bruker mer konkrete.
 - Konkreter er mer lett tilgjengelig for barna som de kan leke med, snakke rundt
 - Mye bilder og dokumentasjon på hva man jobber med på avdelingen - som man kan vise frem til foreldrene - men også ha samtaler rundt med barna.

- *Litteratur*
 -
 -

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

JØRSTADMOEN BARNEHAGE, AVD: SIRIUS

Valgt fagområde/satsningsområde:

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - o Barna har blitt mer deltakende i samlingsstund
 - o Det er mer spillgrupper og små grupper - også på barnas initiativ
 - o Fokus på den gode hverdagssamtalen

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - o Personalet har jobbet frem hva og hvordan skal en samlingsstund være og inneholde - fokus på konkrete - og ha dette i bokser på avdelingen som er lett tilgjengelig når det skal være samlingsstund.
 - o Bevisste voksne som har forberedt seg godt - med konkrete som skal brukes i den enkelte samlingsstund
 - o Språktavla - der vi henger opp bilder av det driver med, eks årstidsbilder o.l.

- *Litteratur*
 - o
 - o
 - o

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

JØRSTADMOEN BARNEHAGE, AVD: ALFA

Valgt fagområde/satsningsområde:

MÅLTIDSSITUASJONEN

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Bruke smøremåltidet bevisst med tanke på at barna benevner hva de vil ha på brødiskiva og hva de ber om.
 - Barna snakker mer med hverandre
 - Barna ser i bøker - de er lett tilgjengelig for de - og personalet leser mer for de i bøker barna velger
 - Mer fokus på hverdagssamtaler og bruker dette som utgangspunkt i forhold til temaer de fordyper seg i.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Bevisste voksne
 - Gjøre måltidssituasjonen mer koselig - god atmosfære - som for eksempel duk, lys, all mat ordet på forhånd så voksen skal sitte i ro sammen med barna
 - Skape tid og ro
 - Ta barnas initiativ og fokusere på det barnet er opptatt av her og nå.

- *Litteratur*
 -
 -

Bilder/dokumentasjon

Livsmestring og helse

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Hunnshovde barnehage, Gjøvik

Valgt fagområde/satsningsområde: Livsmestring og helse, «JEG SER DEG».

Hovedmål: Personalet i Hunnshovde barnehage skal forstå og anvende *Trygghetssirkelen* i sitt daglige arbeid med barna.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- o Vi er blitt mere observante og åpne for å ta tak i det barna sier/prøver å si, både verbalt og med kroppsspråk, og dermed får alle større innvirkning på egen hverdag. (eks. flere barn setter seg etter hverandre i «badekaret» og begynner å synge «bæ, bæ lille lam, hvorpå den voksne fanger opp dette og blir med på en samlingsstund på badet).
- o Ved konflikter barna imellom, hjelper vi dem å sette ord på opplevelsen/følelsene og prøver samtidig å gi dem gode alternativer til hva de kan gjøre i stedet. Dette medfører at de får bedre kjennskap til både egne og andres følelser, og konflikten snus ofte til noe positivt.
- o Ser at barna prøver igjen, på det som første gangen kan oppleves vanskelig. Følelse av trygghet og mestring ved støttende voksne.
- o Barna gis bedre mulighet til ro, hvile og avslapning i hverdagen. Vi følger med på barnas signal. Barna velger ofte å høre på lydbok eller barneyoga.
- o Spontane smågrupper gjennom hele dagen ut fra barnas initiativ.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- o Trygghetssirkelen har hjulpet oss til å fokusere på hva som ligger BAK barnas handlinger og reaksjoner.
- o Vi har gjennom økt kunnskap, blitt mere observante på de stille barna.
- o Vi lytter bedre til barnas mange språk (verbalt, kroppsspråk, gimmik, gester).
- o Vi er opptatt av å vise barna at vi ser dem, via blikk, gester, verbalt språk og kroppskontakt «Jeg ser deg» har blitt et viktig begrep for oss!
- o Vide rammer, som gir rom for fleksibilitet og spontanitet. Da tar vi lettere tak i barnas innspill.
- o Praksisfortellinger i det daglige og på avdelingsmøter.

➤ *Litteratur*

- o Rammeplan for barnehagen
- o Line Melvold: Bli bevisst og Livsmestring i barnehagen
- o Brandtzæg, Torsteinson, Øiestad: Se barnet innenfra
- o Barnehagefolk 1, 2017: Livsmestring og helse
- o Trygghetssirkelen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Trollhaugen Barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde:

Vi har valgt å sette fokus på måltidet. Er det slik at barna blir sett og hørt, opplever de fellesskap og medvirkning? Hvordan kan vi bruke måltidet til å bygge relasjoner og styrke barnas selvfølelse?

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Etter ståstedsanalyse og observasjon med refleksjon av måltid (lunsj) inne på avdeling bestemte vi oss for å endre noen rutiner rundt måltidet for å skape ro.
 - Barna har faste plasser under måltidet, og vi endret barnas bordplassering. Nye plasser ved bordet førte til mer kommunikasjon/ kroppsspråk, dermed skaper barna nye relasjoner og samspillmønstre som også har betydning utover måltidssituasjon.
 - Vi lager en kokebok som vi bruker sammen med barna når vi skal bestemme hva slags varm mat vi skal lage. Det er mye enklere for barna å se konkret på bilder når vi skal bestemme oss for et måltid, og barna blir mer inkludert.
 - Gjennom samspill mellom barn og voksne rundt måltidet får barna en forståelse for at deres meninger spiller en rolle, og at de har rett til å være med å bestemme over det som skjer rundt måltidet. Det at barna selv tar avgjørelser og får ansvar under måltidet er med på å skape mestringsfølelse.
 - Gjennom samtaler rundt bordet har vi fokus på å lytte til hverandre og at alle skal ha mulighet til å uttrykke sine meninger uten å bli avbrutt.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vi lytter mer aktiv til det barna forteller oss under måltid (egen småprat bok for måltid) for å holde fast på gode situasjoner som vi kan fange opp etter måltidet: skal vi går tur, hva kan vi leke, hva ønsker vi å gjøre mer av i barnehagen
 - Kokeboken skaper ny forståelse for mer medbestemmelse av maten.

- o Bruk av sosiogram ga oss et innblikk i hvilke barn som var aktive og medvirket i samtalene rundt bordet, og hvilken respons de fikk fra de andre barna. Dette gir oss voksne et godt grunnlag for hvordan vi skal arbeide videre for at alle skal få muligheten til å delta på best mulig måte.
- o På avdelingsmøte tok vi opp en artikkel fra forskning «Forskning – rutinesituasjoner» hvor vi diskuterte holdninger og, rutiner rund matbord inne på avdelingen. Det skapte mye mer bevissthet om vår egen rolle i matsituasjon.
- o Bruk av praksisfortellinger var med på å gjøre oss voksne mere bevisst på hvordan vi kan bruke måltidet i arbeidet med barns medvirkning.

➤ Litteratur

- o <https://oda.hioa.no/nb/samspill-mellom-barn-og-voksne-ved-maltidet-muligheter-for-medlaering/asset/dspace:3051/355944.pdf>
Berit Bae (2009) *Samspill mellom barn og voksne ved måltidet*.
- o www.barnehage.no Silje Wiken Sandgrind (01.11.2016): Forskning – rutinesituasjoner *De minste blir oversett under måltidet*
- o www.barnehage.no Trine Jonassen (11.10.2017): Forskning – måltid «Blikk for barn»: *Mye lyd under måltidet er god kvalitet*

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Lissomskogen barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde:

Lek opp mot barns medvirkning og helse.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Mål: Jeg skal sikre at barnas innspill i lek blir ivarettatt*
- *Jeg skal ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken*
- *Jeg skal bidra til at barna føler mestring og får følelse av egenverd.*
 - De eldste barna er med på deler av foreldresamtalen, der de får si noe om sin opplevelse av i forhold til trivsel, vennskap, lek og tanker om skolestart
 - Barna tar mer initiativ selv for hva de vil leke med – kommer med innspill
 - Barna hjelper og støtter hverandre i samspillene – kan se hverandres ulike behov
 - Blir brukt mye musikk/ mini røris på småbarna avdelingene. Nå velger de sanger selv
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Det ble satt av tid til å endre rommene og kjøpt inn materialer som skulle brukes
 - Engasjerte voksne
 - Kurs der alle var med som bidrar til motivasjon og forståelse for hvorfor lek er så viktig for barns trivsel og helse
 - Smågrupper
 - Personalet som legger ut lekerekvisitter/ lekespor som oppmuntrer til videre lek og utvikling av leken.
 - Personalet er mer aktivt til stede og er ned på gulvet sammen med barna
- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Bli Helstøpt - Line Melvold
 - Lekelyst – Trude Anette Brendeland

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Nordre Land barnehagen (Dokka, Nordsinni og Torpa).

Valgt fagområde/satsningsområde: Kropp, bevegelse, mat og helse.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Barna har deltatt aktivt i tema om kroppen. Vi har jobbet mer i dybden både konkret og visuelt; tegnet, sett filmer, samtalt om kroppsdelenes funksjon, lånt utstillingsmodell for å se hvordan kroppen ser ut inni, prosjekt om kroppens anatomi med fokus på hvordan kroppen ser ut og kroppens organer.
- Bilde av jentekropp og guttekropp som henger på veggen til samtale.
- Barna blir oppfordret til å sette grenser for egen kropp.
- Barna er mer fysisk aktive og leker mer bevegelsesleker.
- Voksnes økte nærvær og støtte i lek, mer med i kroppslig lek og aktivitet gjør at barna tør å delta mer og kommer med innspill til videre lek og bevegelse.
- Vi har brukt mye dans, bevegelseslanger, mini-røris, hinderløype.
- Flere turer – uteområde/nærmiljøet er brukt mer aktivt, skøytebane, ski/skiløyper i og utenfor barnehagen, akebakker, vinteraktivitetsuke, skogen, tar med tau så vi klatrer i skråninger i skogen, gapahuk, gymsalen på skolene, besøker bibliotek, går på besøk til andre barnehager.
- Barna blir vant til å være ute å gå på tur i forskjellig terreng, en fin måte å utfolde seg motorisk og i forhold til mestring av egen kropp.
- Barna leker mer med naturmateriale.
- Barna har vært med og sådd og vannet grønnsaker i egen kjøkkenhage.
- Fokus på sunn mat; barna er med og handler ingredienser til matlaging, barna er med og lager maten fra bunnen av, de er med på hele prosessen og får kunnskap om hvor maten kommer fra. Noen av barna har vært på gårdsbesøk.
- Barna har brukt mange sanser i læring om sunn og usunn mat; laget plakater, laget mat av trolldag og modellkitt, tegnet og malt, barna deltar i smøremåltid, barna spiser frukt hver dag, mer grønnsaker til måltidene, varm mat med fokus på sunn mat, fisk til «kosemat», lager og griller mat på bålpanne eller bål.
- Barna er med og kildesorterer søppel under og etter måltid.
- Barna har fått økt medvirkning i aktiviteter, lek og grupper, hva de vil holde på med.

➤ Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- o Voksne nær inne som ute, deling i smågrupper inne.
- o Humor og glede i alt samvær, rose og lære barna å hjelpe hverandre.
- o Barna er mer delaktige.
- o Barna lærer mer om hvor ulike matvarer kommer fra.
- o Vi voksne må tenke mer gjennom hva vi faktisk gjør og hvem vi gjør det for.
- o Gjort ting mer tilgjengelig og synlig i hverdagen.
- o Økt fokus på avdelingsmøter og en bedre månedsplan.
- o Mye mer i gymsalen og ute i naturen.
- o Er mer sprudlende og mer lekende voksne sammen med barna.
- o Barna har deltatt i større grad under matlagingen.
- o Barna er blitt mer fysisk aktive og flinkere til å sette i gang med fysisk aktivitet på eget initiativ.
- o Prosjekt kroppen har vi hatt god tid på og jobbet både med temaet konkret og visuelt.
- o God planlegging og tid til å finne gode aktiviteter.
- o Vi tar oss bedre tid og tenker gjennom litt nøyere hva vi skal ha til varm mat.
- o De voksne spiser sammen med barna.

➤ Litteratur

- o Rammeplan for barnehagen
- o «Kropp, bevegelse og helse i barnehagen» av Osnes, Skaug og Kaarby
- o «Min første bok om kroppen» (Bokklubben)
- o «Tilstedeværende voksne og medvirkende barn. Endringsarbeid i barnehagen» av Nordli og Thormodsæter
- o LØFT for barn-tenkning (løsningsfokuset tilnærming)
- o Nettet (Google)

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Biri barnehage: tlf 61158881 / kjersti.bo@gjovik.kommune.no

Valgt fokusområde:

Livsmestring og helse, i lys av vårt prosjekt «Det viktigste er å få leke»

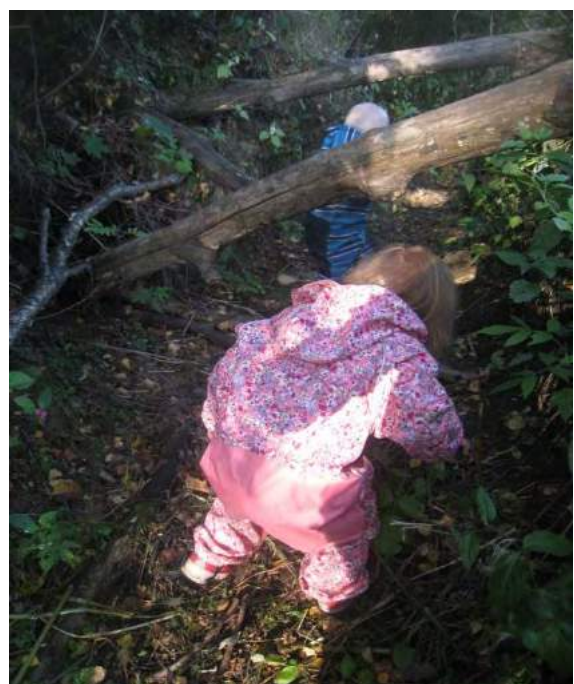
Mål: «Vi som er barnehagefolk i barnehagene i Biri arbeider med barns medvirkning gjennom å respektere og lytte til barnas verbale og nonverbale uttrykk, i lek og samspill. Dette formidler vi til foreldrene.» (Fra felles handlingsplan for implementering av ny rammeplan, nettverk Biri)

De tre barnehagene i Biri; Diseth FUS, Nordby gårdsbarnehage og Biri barnehage har samarbeidet i mange år, og vi fortsatte å bruke nettverket vårt til implementering av ny rammeplan. Vi har også gjennom årene samarbeidet med de tre barneskolene Biristrand, Skrinnhagen og Redalen. Deler av arbeidet med rammeplanen har vi tatt med oss til nettverket med skolene.

Vi hadde planlagt foreldreveiledning for foreldre knyttet til helsestasjonen, barnehagene og skolene i Biri krets. Foreldreveiledningen skulle være et folkehelseprosjekt. Dette ble ikke noe av i den formen vi hadde tenkt, grunnet avslag på søknad om midler. I stedet har så langt til sammen 9 ansatte i Biri barnehage og Nordby gårdsbarnehage fått delta i ICDP-veiledning, og dermed økt sin kompetanse som kan brukes i møte med både barn og foreldre.

Videre er det satt i gang et prosjekt som favner alle aktører i sektor oppvekst i Biri, initiert av KS og Gjøvik kommune; «Styrket kvalitet i samhandlingen for utsatte barn og unge.» Målet for dette prosjektet: «Birisamfunnet med barnehage, skole, helsestasjon, PPT og barnevern skal jobbe tverrfaglig for å sammen bidra til å videreutvikle et positivt oppvekstmiljø i Biri gjennom:

- Lek og barns medvirkning
- Livsmestring og helse»

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Gjennom lekprosjektet vårt, og videreføringen av arbeidet med barns trivsel med vekt på barns medvirkning, har vi først og fremst fått fram mer refleksjon og en økende bevissthet hos alle ansatte i barnehagen vår. Vi vet at leken er barnas fremste arena for medvirkning. I leken øver de også på demokratiske prosesser og utøver vernestrategier. Barns grad av medvirkning er ikke radikalt endret i Biri barnehage, men vilkårene for medvirkning er forbedret gjennom mer kunnskap om og respekt for leken, færre avbrytelser, og prioritering av leken når personaltettheten er størst.

Fokuset på lek i sammenheng med livsmestring og helse har også økt vår bevissthet på at det å kunne leke, være i gode relasjoner og delta i fellesskapet kan gi barn tro på egen mestring. Igjen kan det bidra til et balansert selvbylde, og gjøre at barn hevder seg selv på en positiv måte.

Viktige suksessfaktorer i arbeidet:

- Felles personalmøte i barnehagenettverket med innlegg om hverandres arbeidsmåter sprer kompetanse, bidrar til gjensidig respekt og samarbeid.
- Barna som skal begynne på skolen sammen møtes flere ganger i løpet av vårhalvåret, på tvers av de tre barnehagene.
- Samarbeid i nettverk med skolen og oppvekst for øvrig.
- Ledelse, både i kommunen, den enkelte barnehage og avdeling som bruker ulike arenaer til å tydeliggjøre sammenhengen mellom lek, barns medvirkning, livsmestring og helse og øvrige tema i rammeplan.
- Involvering og delegering. Flere i personalgruppa tar ansvar for å dele sin kompetanse med andre.

Litteratur:

Berit Bae (1996): Det interessante i det alminnelige

Anne Greve (2009): Vennskap mellom små barn i barnehagen

Terje Melaas (2016): Se meg, jeg vil leke!

Margaretha Öhman (2012): Det viktigste er å få leke

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Vindingstad barnehage Gjøvik kommune

61158550/wenke.kleppe@gjovik.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

Livsmestring og helse

I Vindingstad barnehage skal vi gjennom implementering av barnehagens verdier TRYGGHET, LIKEVERD OG GLEDE skape et klima i barnehagen som fremmer robusthet hos barn. Med robuste barn mener vi barn som skal være i stand til å møte et liv med glede og sorg, i medgang og motgang.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Barn og konflikthåndtering
Vi har jobbet med å utvikle barns evne til å håndtere konflikter. Gjennom samtaler og refleksjon har vi gitt barna verktøy for hvordan de kan løse konflikter. Vi ser at barn i større grad mestrer dette, alene eller med støtte fra en voksen.
- Sette egne grenser
Som en del av arbeidet med konflikthåndtering har barn også øvd på å sette egne grenser. En del av å sette grense for seg selv handler om å bruke et personlig språk «Jeg vil ikke at du dytter meg». Samtidig som barn har fått hjelp til å sette grenser for seg selv, har vi jobbet med å respekter andres grenser og til å lytte til andres personlige språk.
Voksne i barnehagen er bevisste på å bruke et personlig språk og er gode på den måten goderollemodeller.
- Samtaler med barn som strever.
Når vi har barn som av ulike årsaker har det vanskelig er vi opptatt av å få kunnskap om barnet og få en god forståelse av hva som ligger til grunn. De som jobber tett med barnet samtaler med barnet, både i her- og nåsituasjoner og i planlagte samtaler. Målet er å få god kunnskap for å kunne hjelpe barnet på best mulig måte.
- Lekemiljø
Vi har utviklet det fysiske lekemiljøet i barnehagen med utgangspunkt i barnas interesser. Det har ført til bedre lek og barn opplever mer mestring i lek.
Vi har også hatt fokus på balansen mellom å verne om barns lek og rett til å leke. Det er lov for barn å si nei til andre, mens det er de voksne som har ansvaret for at barn ikke utestenges fra lek

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Hele personalgruppa deltar i refleksjoner og valg av veien videre.
 - Barnehagens verdigrunnlag
 - Oppriktig interesse, omsorg og kjærlighet for barna
 - Felles kurs som gir felles kunnskap

- *Litteratur*
 - Brandtzæg I m.fl. 2013 *Se barnet innenfra*
 - Gjøvik kommune *Relasjonsmodellen*

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning.

Barnehage: **MONSSVEEN BARNEHAGE, Monssvevegen 8, 2825 Gjøvik.**

Fokusområde fra Rammeplan: **LIVSMESTRING OG HELSE**

Valgt satsningsområde: **BARNES SELVFØLELSE.**

Problemstilling: **HVORDAN KAN JEG BIDRA TIL Å STYRKE BARNES SELVFØLELSE?**

MÅL: JEG BIDRAR TIL Å STYRKE BARNES SELVFØLELSE ved å:

- tilegne meg KUNNSKAPER om hvordan jeg kan styrke barnets selvfølelse
 - være BEVISST på at jeg skal styrke barnets selvfølelse.
 - HANDLE til beste for barnets selvfølelse.
-

➤ **Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:**

- Personalets perspektiv:
 - o De voksne har hatt økt fokus på å se hvert enkelt barn *enda* bedre, ta seg *enda* bedre tid til å høre hva barnet sier og være observante på barnets mimikk og kroppsspråk.
 - o Psykisk helse har blitt et tema vi snakker om jevnlig, vi reflekterer over hvordan barnet oppfatter det som skjer i omgivelsene og hvordan negative opplevelser påvirker barns selvfølelse.
 - o Med økt bevissthet rundt barnet og hvordan den voksne selv kommer barnet i møte, har motet til å komme barnet nærmere også økt.
 - o Nysgjerrigheten og ønsket om å få vite noe om barnet fører til at vi kan stille flere spørsmål rundt hvordan barnet har det, hvordan barnet opplever det som skjer rundt seg og om det gir noen signaler som vi bør være oppmerksomme på.

- Barnas perspektiv:
 - o Barna blir i enda større grad oppmuntret til å sette ord på det de tenker der og da. De får støtte til å utdype temaet i samtalen og muligheten til å sette ord på sine tanker. De får anerkjennelse for tankene sine og blir trygge på å kunne dele dem med andre.
 - o Ved å få oppleve og trene på ulike former for kommunikasjon har barna fått økt oppmerksomhet rundt egne og andres grenser. De får øve på å uttrykke seg ved hjelp av kroppsspråk, blikk, mimikk og fakter.
 - o Eksempel: «Stille lek»:
 - Barna får i oppgave å gjøre en samarbeidslek uten å bruke muntlig språk. Leken foregår over en kort periode der de må kommunisere med hverandre ved hjelp av andre ting enn stemmen. Denne øvelsen gir dem flere strategier for kommunikasjon og vi ser at de oftere velger stillhet sammen under lek, og at de i større grad er oppmerksomme på lekekameratenes signaler og uttrykk.
 - o De har fått større muligheter til å komme i fokus, få vise hvem de er og hva som betyr noe for dem. Det blir en økt positiv opplevelse å være i sentrum og få oppmerksomhet.
 - o Eksempel:
 - Prosjektet på småbarnsavdelingen (1-2 år) heter «Her er jeg!». Hvert barn får en hel uke «tilegnet» seg og sitt liv. Ved å løfte fram hvert enkelt barns historie - *slik ser jeg ut, dette er jeg glad i å gjøre, dette er familien min og mine nærmeste, her er huset jeg bor i, her er katten min* – har vi fått barna til å bli stolte og glade over at «jeg er akkurat meg» og «jeg betyr noe for de andre».

➤ **Viktige suksessfaktorer i arbeidet**

- o Å dele og drøfte praksisfortellinger, både avdelingsvis og på hele huset
- o Måltrettet jobbing knyttet til et mindre, konkret prosjekt på hver avdeling
- o Deltakelse i et nettverk med felles, overordnet tema. Skaper bevisstgjøring om egen måloppnåelse.
- o Jevnlige statusmøter med evaluering og drøfting av videre fokus.

➤ **Litteratur**

- o Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet.
- o Kunnskapsdepartementet (2011). *Manifest mot mobbing 2011-2015, brosjyre/veiledning*. Oslo: Departementet.
- o Lamer, Kari (1997). *Du og jeg og vi to*. Oslo: Universitetsforlaget
- o Lindgren, Petra Krantz (2014). *Barns sunne selvfølelse (voksnes ansvar)*. Oslo: Pedagogisk forum.
- o Vindingstad skole/Vindingstad barnehage (2014). *Relasjonsmodellen – ressurshefte for tidlig innsats*. Gjøvik: Gjøvik kommune

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Fredvika Steinerbarnehage (nettverk nr.5)

Østre Totenvei10

2816 Gjøvik

Valgt fagområde/satsningsområde:

Livsmestring og helse.

Mål: Styrke barnas gode selvfølelse.

Personalet skal gi barna opplevelser av å bli sett og møtt ut i fra egne behov og forutsetninger. Det mellommenneskelige samspillet skal vektlegges og prege alle hverdagens her og nå situasjoner. Vi skal føle vår visjon om å "Være hjertelig tilstede"

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna har fått tilbud om barneyoga, der veksel mellom ro/hvile og aktivitet er fokus sammen med selvregulering.
 - Barna har øvd på å sette egne grenser og bli bevisst de ulike følelser, og øve seg på å sette navn på dem og kjenne dem igjen. Boken *Mattias er alene* er blitt brukt aktivt i samlinger som utgangspunkt for samtaler med barna
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Bevisstgjøringen hos personalet. Selvoppdragelse.
 - Nærlesning av rammeplan på personalmøter.
 - Fokusområdet livsmestring og helse har blitt integrert i det pedagogiske planleggingsarbeidet og vært som er rød tråd i alt vi har planlagt og gjennomført i barnehagendagen.
 - Gjennomført 2 personalmøter i nettverket med eksterne foredragsholdere.

Brukt litteratur:

- ♥ "Å bære sin egen bagasje"
Line Melvold.
- ♥ "Barn i balanse"
Anne Sælebakke.
- ♥ "Mattias er alene"
Ingrid Lund og Ane
Tollerød Fosse.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Fagerlund barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde:

Fra jord til bord/kosthold/matkultur/bevegelse – barns medvirkning

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

Fra jord til bord

- Barna har vært med å velge ut det vi skal så/dyrke.
- Barna er med på hele prosessen med planting, vanning, lusing og innhøsting.
- Barna har deltatt i matlaging og tilberedt et måltid ut ifra råvarene.

Kosthold

- Barna valgte selv hva de ønsket å spise på tallerkenen, men de ble servert alt.
- Fått muligheten til å smake gjennom alle sansene: smak, lukt, øyne, føle.
- Barnas undring brakte temaer som varmt og kaldt. Hva skjer når vi tar med oss snø inn? Hva skjer med vannet når vi tar det med ut igjen? Varmt vann? Snø? Is i ei kasse? Hvor er det best å bade? Hvorfor er maten i kjøleskapet? Hva skjer når det ikke står i kjøleskapet? Kan vi ta med naturen inn? M.m.

Matkultur

- Barna har fått deltatt i alle prosesser i matlagingen.

Bevegelse

- Barnas initiativ ble fulgt opp
- Barn som fryder seg over å bruke kroppen og tør å utfordre seg selv og opplever mestringsglede
- Barn som er glad i å være ute og er aktive.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

Fra jord til bord

- At barna får være med hele veien, i alle ledd.
- At barna får et nærere og tryggere forhold til maten vi lager.
- At vi voksne synes det er gøy.
- Det skaper nysgjerrige og engasjerte barn
- Brukt besteforeldre som en ressurs i arbeidet.

Kosthold

- Ta seg god tid

- o Gjentakelse, få muligheten til å smake det samme flere uker på rad.
- o Prosjektet ble til underveis da vi har fulgt ungenes initiativ, nysgjerrighet og undring
- o Ble presentert for ulike smaker.

Matkultur

- o Økt interesse for ulike matkulturer
- o Ble modigere til å smake ukjente matretter.
- o Lært litt om grønnsaker de ikke har sett før.

Bevegelse

- o Voksne som byr på seg selv, er tilstede, oppmuntrer og legger til rette
- o Bruk av puterommet, sanger og regler
- o Gå på turer også i skogen

➤ *Litteratur*

- o Skritt for skritt av Ellen Moen og Arne Sivertsen
- o Eg kan eg klarer av Arnlaug Steine
- o Små barn og medvirkning- noen perspektiver av Nina Johannesen og Ninni Sandvik
- o Matsanseprosjektet
- o Rammeplanen for barnehager

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen

-fokus på barns medvirkning/deltakelse

Barnehage/kontaktinformasjon: *Kråkjordet barnehage*

Valgt fagområde/satsningsområde: *Livsmestring og helse*

Barns medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ Endringer i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde:

Fokus på følelser, lære seg å kjenne på alle typer følelser, og hvordan vi møter oss selv og andre i de ulike følelsene. Dette gjennom samtaler, voksne som nærpersioner, observasjon av kroppspråk, sinnsstemning m.m.

Konkrete aktiviteter som «øver opp» barna til å mestre egne og andres følelser.

Økt fokus på kropp, forebygging av overgrep.

Deltagelse i matlaging for å fremme matglede, sunne og varierte helsevaner.

Ro/hvile, yoga, hvilestunder med rolig musikk og eventyr.

➤ Viktige suksessfaktorer i arbeidet

Personale som har satt seg inn i bakgrunnsteori/-stoff som omhandler temaene.

Personale som tør å snakke om de ulike temaene, og er forberedt på vanskelige samtaler.

Personale som tør å gå ut av oppsatte planer, og ta barna på alvor i her-og-nå-situasjoner.

Personale som har økt fokus på foreldresamarbeid, der det også snakkes om psykisk og fysisk helse o.l.

➤ Litteratur

Rammeplan for barnehagen

Følelsseskolen. Maria-Pia Gottberg

Grønne tanker – glade barn. Psykologisk førstehjelp

Ti små vennebøker. Linda Palm, Lisa Sollenberg

Jeg – du – vi. Linda Palm, Johanna Lundquist Björn

Barnehagepakken fra Stine Sofie-stiftelsen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen

– fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Kopperud barnehage, Kvartsvegen barnehage, Engehaugen Menighetsbarnehage og Marihøna Barnehage SA, Gjøvik

Valgt fagområde/satsningsområde: Livsmestring og helse

- Et samarbeidsprosjekt mellom to private og to kommunale barnehager som ligger i Kopperud skolekrets.
- Nettverkstreff for 5-åringene, der målet er å bli litt bedre kjent med hverandre før skolestart. De fleste hører til samme skolekrets, men for de få som ikke gjør det, er det viktig at disse også møter noen av sine kommende medelever.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde
- **MÅL:** «Barna skal ha mulighet til å medvirke i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av førskolenettverket».
- 5-åringene i hver barnehage hadde ett møte der alle fikk ytre sine ønsker og ideer om hva nettverkstreffene skal inneholde. Deretter deltok to barn fra hver barnehage i ett felles møte med alle fire barnehagene. Der fikk barna legge fram ideene fra hver barnehage, og de lagde en felles plan.
- Etter dette har to barn fra hver barnehage alltid vært med på planleggingsmøter og evalueringsmøter. Her har barna fått komme med egne ønsker og ideer for treffene. Treffene har blitt endret pga andre ønsker fra barna.
- Felles foreldremøte for alle 5-åringene blir arrangert, der barna får være med på forberedelsene og får være delaktige på selve møtet.
- Viktige suksessfaktorer i arbeidet
- Bevisste voksne som tar barnas ønsker, behov og ideer på alvor.
- Tett samarbeid med nabobarnehagene.
- Alle styrerne har vært med i hovedplanleggingen, mens de ansvarlige for 5-årsgruppa har tatt ansvar for detaljplanleggingen sammen med barna.
- Tydeliggjøring overfor barna- «dette har vi planlagt sammen».
- Lagde handlingsplan for prosjektet tidlig der vi satte av datoer for møter, og tydeliggjorde at målet for nettverket var barns medvirkning.
- Bevisstgjøring av ansatte – hva er barns medvirkning?
- Samme voksne fra hver barnehage som har deltatt på planleggingen og treffene, de voksne har blitt godt kjent og trygge på hverandre. Dette har gjort treffene bedre for både barn og voksne.
- Litteratur: Rammeplan for barnehagen, UDIR 2018

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Nordby Gårdsbarnehage,
eli@nordbygardsbarnehage.no, Tlf: 48069009

Valgt fagområde/satsningsområde: Livsmestring og helse

Mål: Vi som er barnehagefolk i barnehagene i Biri arbeider med barns medvirkning gjennom å respektere og lytte til barnas verbale og nonverbale uttrykk, i lek og samspill.

Vi i Nordby gårdsbarnehage har i flere år hatt stort fokus på å «se barnet innenfra»/trygghetssirkelen. I kontakt med barna, foreldre og kollegaer opplever vi stadig at dette gir oss en naturlig og lett måte å kommunisere sammen på. Vi må reflektere og kjenne på egne følelser og se oss selv utenfra i møte med barna. Å hjelpe barna til å kjenne på, snakke om og stå i ulike følelser har en viktig forebyggende effekt ift psykisk helse.

I vårt gårdbarnehagenettverk med Østby gårdsbarnehage og Lunde gårdsbarnehage jobber vi med å fullføre arbeid som er startet med å lage et kvalitetsdokument ift fagområdene i gårdsbarnehagen.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna har i enda større grad engasjert barnehagefolk rundt seg som ser og verner om den viktige leken.
 - Personalet er tryggere på at barnas verbale og nonverbale uttrykk er det viktigste for oss.
 - Vår hverdag er preget av at personalet prøver å forstå barnet på riktig måte, se bak adferden, hva har barnet behov for.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Engasjert personalet som «ser barnet innenfra» i lek og samspill
 - Personalet som tilegner seg nødvendig kunnskap og ser på barnas lek med nysgjerrighet, undring, glede og respekt.
 - Personalet som skaper magi.
 - Lekende voksne.

- o Felles opplevelser i barnehagen som beriker leken.

- o Felles personalmøte i nettverk med deling og refleksjon rundt hverandres arbeidsmåter.
- o Godt samarbeid i nettverk med barnehagene i Biri og nettverk med barnehagene og skolene i Biriregionen. Sammen med KS og Gjøvik kommune har vi startet et tverrfaglig utviklingsprosjekt som inkluderer alle i sektor oppvekst i Biri. Målet er å videreutvikle et positivt oppvekstmiljø i Biri og «Styrket kvalitet i samhandlingen for utsatte barn og unge.»
- o ICDP veiledning for en gruppe fra personalet i Biri bhg og Nordby. Vi vil fortsette med veiledningsgrupper for foresatte i Biri fra høsten med hjelp fra ICDP veiledere i kommunen.
- o Kurs/planleggingsdager for hele personalet med bl.a. Terje Melaas, Line Melvold og Forandringsfabrikken.
- o Refleksjonsoppgaver i personalgruppa (Terje Melaas, jan 2018, vedlegg 1)

➤ Litteratur

- o Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson:
 - «Se barnet innenfra», hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen.
- o Terje Melaas:
 - Improvisasjonsblikk, støtte til lekende samspill (2011).
 - Kampen om leken. Ansvar og muligheter i barnehagen (2014)
 - Blikk for lek – starte, verne og videreutvikle (2015).
 - Se meg! Jeg vil leke. (2016)

Vedlegg 1:

Refleksjonsoppgaver fra Terje Melaas, januar 2018:

Blikk for lek – øve, reflektere, lese og handle!

Oppgave 1 – magi

- A.) Finn ut hva som gjør at deres barnehage skaper magi hos barna.
- B.) Finn ut hvordan den enkelte i personalet bidrar til å skape magi.
- C.) Drøft i hvilken grad det er felles forståelse for betydning av magi.

Oppgave 2 – planer

- A.) Drøft hvordan dere i praksis ser nytten av de planene som skrives.
- B.) Dersom nytteverdien er lav knyttet til en eller flere planer, hva vil dere i så fall gjøre med dette?

Oppgave 3 – kartlegging og veiledning av den enkelte i personalteamet

- A.) Hva bidrar til at barnehagen er Bælgøy?
- B.) Hvem i personalteamet må følges spesielt opp for å hindre mønster som kjedsomhet og overvekt av rutiner?

Oppgave 4 – observasjon

- A.) Den enkelte ansatte må observere lekerabling.
- B.) Den enkelte ansatte må observere adgangsstrategi.
- C.) Den enkelte ansatte må observere vernestrategi.
- D.) Den enkelte ansatte må observere narrativ.
- E.) Den enkelte ansatte må observere lekerutine.
- F.) Den enkelte ansatte må observere etablerte lekerutiner, lekerutiner under etablering og ikke etablerte lekerutiner (tenk gjerne lek som scener, jo flere og varierte scener jo mer variasjon – og kanskje tegn på solide lekerutiner).

- G.) Den enkelte ansatte må observere hvordan det enkelte barn bruker kroppslig kommunikasjon (blikk, smil, latter, kropp som stenger, kropp som åpner, kropp som er sammen med) og verbal kommunikasjon.
- H.) Den enkelte ansatte må observere hvordan barn kan bruke narremidler i andres lekerutiner, for eksempel «være-glad-lek» (Lone) eller lekerabling i andres lekerutine.
- I.) Den enkelte ansatte må observere hvordan barna bruker dramaturgi for å videreutvikle lekerutinen.
- J.) Den enkelte ansatte må observere hvordan en lekerutine kan være dramaturgisk fattig og dermed så kjedelig at den nærmer seg avbrudd.
- K.) Den enkelte ansatte må stille spørsmål ved om yndlingsaktivitet/vane er noe som fremmer barns glede og livsmestring både i barndommen og videre i utdanningsløpet.

Oppgave 5 – fra observasjon til intervensjon

- A.) Hvordan benyttes måltider, overganger, prosjekt- og samlinger til felles opplevelser som kan berike leken?
- B.) Hvordan benyttes måltider, overganger, prosjekt og samlinger til å gjenkalle tidligere lek?
- C.) Hvordan støtter personalteamet leken gjennom bevisst materialbruk inne og ute?
- D.) Hvordan gis lek tid og plass inne og ute?
- E.) Hvordan tas det hensyn til lekerutiner når barn deles i forskjellige grupper?
- F.) Hvordan støtter den enkelte ansatte og personalteamet barn ved å delta i leken?

Oppgave 6 – prioritering av lek som kjerneoppgaven

- A.) Hvordan har lek størst plass på avdelings- og basemøter?
- B.) Hvordan har ledelse av lek størst plass på pedagogiske ledermøter?
- C.) Hvordan har lek størst plass på personalmøter- og planleggingsdager?
- D.) Hvordan drøfter styrer og det pedagogiske lederteamet den oppgaveorienterte ledelsen som skal bidra til «felles fokus og forståelse» knyttet til barns muligheter til lek i relasjon til personalteamets rolle?
- E.) Hvordan prioriterer styrer og personalteamet lek fremfor andre oppgaver som skal ha mindre fokus?

F.) Hvordan leder pedagogene det øvrige teamet til å kommunisere lek på en faglig og fantasifull måte overfor foreldre?

G.) Hvordan leder pedagogene det øvrige teamet til å kommunisere hvordan deres barn skaper lekerutiner som har egenverdi for barndommen og betydning for videre oppvekst og livsmestring?

Bøkene som Terje har skrevet – gå inn på Kommuneforlaget

- Improvisasjonsblikk, støtte til lekende samspill (2011). En bok for hele personalet som særlig kommenterer hvordan «barnehagefolk» til forskjell fra «folk flest» faglig sett er improvisatoriske
- Kampen om leken... (2014): Boken tar opp det faktum at en del utsatte barn, for eksempel Lone, sliter ekstra mye med å leke
- Blikk for lek – starte, verne og videreutvikle (2015). Dette er hovedboken om lek. Den ble første gang utgitt i 2013 og har blitt revidert i nye opplag
- Se meg! Jeg vil leke. Dette er en bok som er skrevet for barne- og ungdomsarbeidere. Den tar opp essensen fra de andre bøkene, uten referanser i teksten. Dessuten følger vi et personalteam som lykkes godt med å støtte barns lek

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – Fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage: **SOPPEN BARNEHAGE, TEKNOLOGIVEIEN 18, 2815 GJØVIK**

Valgt fagområde: **LIVSMESTRING OG HELSE**

Valgt satsningsområde: **BARNES SELVFØLELSE – ROBUSTE BARN**

Mål: Personalet og foreldre skal i samarbeid bidra til å styrke barnas mulighet til å utvikle en god og sikker selvfølelse, som gjør de i stand til å takle livets opp og nedturer.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- **Personalets perspektiv**
 - De voksne har hatt økt fokus på å tilegne seg fagkunnskap omkring temaet livsmestring og helse, hva som styrker barnas selvfølelse og hvordan vi i barnehagen i samarbeid med foreldrene kan legge til rette for et best mulig oppvekstmiljø.
 - Personalet har hatt økt fokus på å følge opp foreldre med veiledning i de tilfellene vi ser at dette er til barnas beste.
 - Vi har utviklet samtalemal for møte med foreldre etter samlivsbrudd, og tatt denne i bruk.
 - Vi har utviklet tett samarbeid med tverrfaglig familieteam som har vært en viktig bidragsyter i forhold til foreldreveiledning.
 - Personalet har arbeidet aktivt med relasjonsmodellen til Gjøvik kommune, samt relasjonsteori for øvrig, noe som har medført et enda sterkere fokus på kommunikasjon med barna og hvordan vi kan legge til rette for å styrke barnas selvfølelse.
- **Foreldrenes perspektiv**
 - På foreldremøter/foreldresamtaler har fokuset vært å skape en felles forståelse blant foreldre og personalet om hva tilstedeværende voksne er og hva dette gjør for å styrke barnas selvtillit og selvfølelse. Til dette arbeidet har vi brukt både foredragsholdere, hatt refleksjonskafe og hyppigere foreldresamtaler.
 - Foreldre til barn vi opplever har et ekstra behov for oppfølging, har i langt større grad blitt invitert til samtaler hvor vi setter ord på det vi ser. Vi har koblet foreldre og tverrfaglig familieteam sammen for ekstra veiledning.
 - Innkalt foreldre som opplever samlivsbrudd til samtale, for å avklare forventninger og videre samarbeid mellom oss og foreldre, med barnets beste i sentrum.

➤ Barnas perspektiv

- Barna blir i større grad tatt med på råd og involvering i forhold til det arbeidet som skjer i barnehagen, både når det gjelder lek, aktiviteter og i utformingen av rommene.
- Ped.leder gjennomfører barnesamtaler med alle 4 og 5 åringene på høsten. Styrer har også gjennomført gruppeintervju med alle førskolebarna på våren. I samtalene har trivsel, vennskap og tilhørighet vært viktige temaer.
- I samlingsstunder, hverdagssituasjoner og samtaler har barn og voksne arbeidet mye med å bli kjent med følelsene glede, sinne, redsel, uro osv. Det har vært viktig for oss at barna skal bli kjent med disse følelsene, vite at de er helt normale og at det er viktig å finne en god måte å vise disse på. Dette er noe vi ser at barna har blitt bevisste på i lek og aktiviteter.

➤ Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Personal som leser faglitteratur på fritiden, drøfter spørsmål og arbeider godt med stoffet på møter.
- Samarbeidet med foreldrene, som har ført til større åpenhet og felles engasjement for å arbeide til barnas beste.
- Nettverkssamarbeid hvor vi har arbeidet mot felles mål og leid inn dyktige foredragsholdere, eks Line Melvold, Anne Sælebakke
- Måltrettet arbeid for å gjøre Tverrfaglig familieteam og deres arbeid kjent for foreldrene.
- Måltrettet arbeid for å inkludere barna i mindre prosjekter, blant annet dinosaur prosjekt, barnedåp, trafikk osv

➤ Litteratur

- Kunnskapsdepartementet. (2017) Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Departementet
- Lindgren, Petra Krantz (2014) Barns sunne selvfølelse (voksnes ansvar). Oslo: Pedagogisk forum.
- Melvold, Line, Mening, mot og menneskeverd, God pedagogisk praksis og faglige prosesser i barnehagen. Kommuneforlaget.
- Jørgensen, Per Schultz, Artikkel: Struktur og normer skaper robuste barn.
- Relasjonsmodellen, Tidlig innsats for oss som jobber med barn og unge i Gjøvik
- Barneha.no Psykisk helse ved Andrea Celin

I barnehagen har vi fått «en guttebaby» som barna på demokratisk ble enige om at skulle hete Espen. Vi gjennomførte barnedåp, med prest, foreldre, faddere og skikkelig selskap. Barna var med på all planlegging og gjennomføring.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Skonnordtjernet barnehage
Myrheimvegen 6
2838 Snertingdal

Valgt fagområde/satsningsområde: Barns medvirkning, Livsmestring og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Voksnes tilstedeværelse, ser og hører hva barna interesserer seg for og lager små og store prosjekter på bakgrunn av det barna formidler.
 - Startet med tydeliggjøring gjennom «prosessplan» Hva skal vi gjøre i møte med barna?
 - Vi har endret månedsplanen til å bli en mer åpen plan, slik at vi kan fange barns medvirkning og bygge videre på dette.
 - Barnas hverdag i friluftsbasen – Hakkebakkeskogen.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Systematisk arbeid med rammeplanen – langsiktig plan.
 - Fordyper oss i rammeplanens ord og uttrykk.
 - Skape felles forståelse og felles praksis.
 - Eksterne forelesere og intern jobbing med fagstoff i barnehagen med refleksjon.
 - Små grupper.
 - Tilstedeværende og engasjerte voksne
 - Gode arbeidsmåter med planlegging, dokumentasjon og vurdering.
 - Friluftsbasen.
- *Litteratur*
 - Bli Helstøpt – Line Melvold
 - Barn i balanse – Anne Sælebakke
 - Didaktikk for en demokratisk barnehage – Turid Pålerud
 - Kreativ ute – Sæter og Hagen
 - Medvirkning i barnehagen – Berit Bae
 - Entusiasme for endring i barnehagen – Mostad, Skandsen Wærness og Lindvig
 - Artikkel «Å være tilstede», «Hvor ble det av hvilestunden?», «Struktur og normer skaper robuste barn», «Barn må lære å håndtere livet»
 - Film UDIR «Livsmestring og helse» - Ingrid Lund

HAKKESPETTENES HUNDEPROSJEKT

JANUAR 2018

Hele høsten hadde Hakkespettene vist stor interesse for hunder. De har fortalt om egne hunder, lekt hund og noen har til og med fått seg hund mens prosjektet varte. Skogen ble et eldorado for hundeleken. Prosjektet utviklet seg underveis i prosessen.

Rammeplanen sier: «Barnehagen skal ta utgangspunkt i barns erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i barnehagens daglige arbeid og ved valg og gjennomføring av temaer og prosjekter»

Barna ble kjent med hundens forskjellige bruksområder. Vi så på bilder av hunder i forskjellige situasjoner. Det var store og små hunder, politihunder, førerhunder og redningshunder. Hundespann og hunder som holdt på med agility, eller hinderløyper som vi kaller det ☺

Barna tegnet og fargela forskjellige hunder og lagde egen utstillingsvegg. Sammen laget også barna en hund av gips, den ble en helt egen rase, men alle var veldig stolte av den for det.

Et fellesprosjekt ble å lage hundekjeks. Barna har lært at hunder ikke kan smake så mye, men at de spiser det som lukter veldig godt. Vi fant en oppskrift fra internett og satte i gang. Kjeksen ble stekt i ovnen i grillhytta i Hakkebakkeskogen. Deretter delt i biter og pakket i poser for salg, med egen hjemmelaget etikett.

Høydepunktet på prosjektet ble turen til Skaugom hundesenter. Stian lærte alle mye nytt om hunder og alle fikk hilse på de 8 hundene som var på senteret den dagen. Viste du at hunder kan føle seg ertet av å bli klappet på hodet?

Barna avsluttet dagen med å kjøre hundespann. Det var skikkelig kult☺

Barna hadde en avslutningsfest for prosjektet hvor foreldrene ble invitert på foreldre kaffe☺ Her solgte barna egenlaget hundekjeks.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Vestsida oppvekstsenter

v/ Kari Sørum, pedagogisk leder og ressurspedagog og Anne Lilleengen, styrer

Valgt fagområde/satsningsområde:

Kropp, bevegelse, mat og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Ser barnas behov, samtaler, relasjoner.
 - Mer fleksibilitet i f.t. hva barna ønsker.
 - Ukas barn med valg av aktivitet, sanger, arbeidsoppgaver og mat.
 - Svømming.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - God informasjon.
 - Tilstedeværende voksne.
 - Nok voksne.
 - Struktur og forutsigbarhet.
 - Variasjon i opplevelser.

- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Film
 - Eget materiale
 - Eksterne folk, planl.dager

Viser for øvrig til tidligere innsendt plan.

3. mai 2018, Anne.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Søndre Land, Minstemann barnehage,
Kristine Raa. Mail: minstemann.fam@hotmail.com

Valgt fagområde/satsningsområde: Kropp, bevegelse, mat og helse. Med
størst vekt på mat. Vi er en barnehage som består av 8 barn i alderen 1-3 år.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Deltagelse, barna får i mye større grad hjelpe til og bestemme hva de vil spise. Større deltagelse i matlaging og under selve måltidet.
- Måltidsglede, både under matlaging og måltidet.
- Fellesskapsfølelse under måltidet. Alle skal bidra! Opprettholde matro, alle skal være bekvemme med hvor de sitter og ved hvem.

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Dagens smak, vi har tilbydd en smak hver dag siden vi begynte barnehageåret. Vi har derfor fått en oversikt over hvilke smaker barna liker og barna har fått et mye bredere smaks- repertoar.
- Vi har laget perm med bilder av både matvarer og matretter. Barna får bla og velge i forkant av matdager. Matdager har vi to ganger i uka.
- Observasjon. Vi har observert alle barna rundt matbordet. Er de trygge? Trives de? Osv.
- Vi snakker om smakene og de forskjellige matvarene.
- Vi har kjøpt lekekjøkken og matvarer. Barna leker mye med mat og dekketøy.

➤ *Litteratur*

- På sporet av medvirkning og læring, Kirsten Elisabeth Jansen
- Sansenes spisskammer, Stina Algotson

Vi smaker på noe hver dag. Når vi setter oss til ettermiddagsmåltidet nå, spør de fleste: «hva skal vi smake på i dag?». Vi henger opp hva vi skal smake på i garderoben slik at foreldre også for oversikt over det vi smaker på. Så langt det lar seg gjøre får de også tilbakemelding på ettermiddagen om deres barn likte det.

Ukas barn får som regel velge hva vi skal spise på matdagene. Vi har laget en perm med bilder forskjellige retter og matvarer, utfra det de har smakt på i løpet av året har vi samlet det vi vet de

liker. Barna har ulike favoritter og det ingen fare om at det ikke blir variert. Vi har fått hjelp både av foreldre og andre til å ta bilder. Denne permen utvides og varieres fortløpende.

Vi ser at barna har blitt veldig interessert i lek rundt mat og matlaging. Vi har kjøpt inn nytt utstyr, og det blir brukt flittig!

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Lundgaardsløkka Barnehage, Tlf 61059999

Post@lundgaardslokka.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

Kropp , bevegelse ,mat og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi har i løpet av prosessen valgt å fokusere på voksenrollen. Dette føler vi er nøkkelen til medvirkning. Vi ønsket å jobbe der. Det ble veldig tydelig for oss i prosessen når rammeplanen kom. Rammeplanen stiller større krav til oss som jobber i barnehagen. Derfor følte vi at dette var rett vei. Har fått noen redskap gjennom prosjektet « Barnehagen som lærende organisasjon» som går i Lillehammer kommune. Det gikk vi i gang med. For oss er det viktig å hele tiden jobbe med å ha den felles forståelsen for hvorfor vi gjør ting. Reflektere over praksisen. Vårt satsningsområde er Aktive barn og tilstedeværende voksne.
 - Den største endringen er nok mer tilstedeværelse og mer deltagelse. Mer oppmuntring til medvirkning av barna i fagområdet kropp, bevegelse, mat og helse men også i alt det andre vi driver med. Vi tenker nok oss om en gang ekstra innen vi sier nei.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeide*

God tid til felles diskusjoner. Både avdelingsvis, på tvers av avdelinger og i plenum
- *Litteratur*
 - Rammeplanen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Leira barnehage, 2 avdelinger. Nord-Aurdal kommune.

Valgt fagområde/satsningsområde: Kropp, bevegelse , mat og helse.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde

- Fokus på ja , og noen ganger mat,
- fokus på andre kulturer og mat,
- startet med skrivedans
- opplegg i gymsalen
- Dele barnegruppa for gymsal og fokus på regelleik
- Turglede ved å få bestemme turmål.
- Snømåking av tak, både gapahuken og barnehagen
-

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Få tilbud om ulike typer mat
- Barnas valg på mat og drikke.
- Fokus på mat fra andre land/ viktig for de minoritetsspråklige barna, som har gitt utslag i stolte og glade barn.
- Glede ved gymsalbesøk.
- Turglede-
- Barna føler at de hjelper til ved snømåking/matlaging

□

Litteratur

- Rammeplan for barnehagene 2017
- Faktabøker
- Nettsider

På personalmøtene har vi jobbet oss gjennom rammeplan kapittel for kapittel. Vi har hatt gruppearbeid (IGP). Jobbet med visjoner, brukt UDIR sine forslag til hvordan implementere rammeplanen i personalet. Alle har hatt ansvar for å lese gjennom rammeplan.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Vestringsbygda barnehage, 5 avdelinger. Nord-Aurdal kommune.

Monika.lyshaugen.karlsen@nord-aurdal.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Barns medvirkning og trivsel

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- o Bevissthet rundt dette gjør at barna blir tatt mer på alvor, planer kan bli droppet pga barna har andre ønsker og behov.
- o Ved aktiviteter velger barna i større grad selv om de vil delta eller ikke.
- o Fokuset er at det skal være lystbetont. Vi har tatt med barna på råd når planer skal lages, men kan selvsagt bli enda bedre på dette.
- o Deltatt i pådekking mest rundt to-maten. Gitt oppgaver med å hjelpe til –kle av mindre barn. kaste søppel- hente ting melk f.eks. tror dette styrker barnas følelse av medvirkning.
- o Småbarnsavdelingen har deltatt i MATMOT, et forskningsprosjekt
- o Felles fokus på valg av bursdag mat- sunnhets prinsippet☺

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- o Vi har tatt med barna utenfor gjerdet, klatret i trær, leika, baset, slik de har fått utfordringer på det motorisk i forhold til kropp og bevegelse.
- o Fokus på mindre grupper gjør til at barna blir mer sett og hørt.
- o Observere barnas interesser for så å lage prosjekter ut fra det
- o
- o

Bilder/dokumentasjon

➤ *Litteratur*

- o
- o

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Norbana barnehage, Skjellerudvegen 2 A, 2615 Lillehammer.

Tlf småbarn: 909 27 121

Tlf storbarn: 909 26 919

Tlf administrasjonen: 909 21 734

Tlf styrer Ivy Ludvigsen: 936 88 215

Valgt fagområde/satsningsområde: Kropp, bevegelse, mat og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi har innført smøremåltider på småbarn slik at barna i større grad kan få medvirke i valg av pålegg, og barna medvirker i større grad til matlaging.
 - Velge om de vil være ute eller inne.
 - Lek – de får i større grad leke uavbrutt da vi tar barnas medvirkning på alvor og avbryter kun leken når det er nødvendig.
 - Faste turdager: den ansatte lytter til barnas ytringer i forhold til hvor man skal gå / hva man skal gjøre på turen.
 - Tar barnas ønsker om å bruke kroppen på alvor ved for eksempel å bruke turnringer, ski, skøyter, lage egne hinderløyper, bruke skaterampa.
 - Skolestarterne har utarbeidet en egen indianerbok som avslutning på sitt indianer- og kjepphestprosjekt.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Positive, endringsvillige, fleksible, løsningsorienterte og engasjerte ansatte.
 - Innføre nye rutiner.
 - Ansatte som får bidra med det de opplever at de har kompetanse innen.
 - De voksne reflekterer over barnas spørsmål istedenfor å svar: «nei, det går ikke nå», så tenker vi over hvordan skal vi få til dette nå.

- *Litteratur*
 - Rammeplanen
 - Årsplanen til barnehagen
 - «Se barnet innenfra» Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson
 - «Det viktigste er å få leke» av Margareta Öhman
 - «Små barns forhandlinger i lek» av Torgeir Alvestad
 - Webinar fra Udir

Bilder/dokumentasjon:

Se Norbana barnehages egen
facebookside:

[Norbana barnehage - Startside](#)

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: nina@bjoernsgaardbarnehage.no

Valgt fagområde/satsningsområde: kropp, bevegelse mat og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna er mer med og lager mat. De er med på stort sett alt som skal lages.
 - Mer bevissthet rundt mat og hva vi spiser når vi feirer noe – noe barna også er med og erfarer og blir kjent med.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vi har vært rundt i andre barnehager for å høre andres erfaring rundt å lage mat. Hvor ofte, hvem og hvordan de har gjort dette.
 - Bruke personalmøter til å lage mat og finne rutiner på hvordan vi skal gjøre det.
 - Ha noen som har hovedansvar for prosjektet mat.
 - Se på innkjøpsrutiner
 - Ha det oppe på personalmøter med jevne mellom rom.
 - Kurs om ernæring og mat

- *Litteratur*
 - Diverse sider på nettet bl.a. mattilsynet og helsedirektoratet

Bilder/dokumentasjon

Kunst, kultur og kreativitet

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Skrautvål Barnehage

Styrer: Kristin Solly

kristin.solly@nord-aurdal.kommune.no

tlf.: 61 35 93 22

Valgt fagområde/satsningsområde:

Kunst/Kultur/Kreativitet

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi setter frem ulike aktiviteter, eks. maling/blyanter/tusj eller redskaper, slik at barna kan selv peke/si og/eller bruke kroppsspråket sitt til å fortelle oss hva de vil gjøre.
 - Barna får mulighet til å prøve ut forskjellige ting/aktiviteter slik at de kan få en egen oppfattelse av hva de har valgmuligheter i, og finne ut av hva de ønsker/liket å holde på med.
 - Vi setter ord på hva vi gjør, og hvilke valg barna tok. Øke bevisstgjøring for oss voksne, og samtidig bruke ord/språk for barna.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Trygge voksne og trygge barn
 - Voksne som er tilstede her og nå
 - Sette seg ned, delta og samtale med barna

- *Litteratur*
 -
 -

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Ulnes barnehage, 3 avdelinger. Nord-Aurdal kommune.

Valgt fagområde/satsningsområde: Kunst, kultur og kreativitet/ barns medvirkning

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Endring i at barna viser større interesse for å delta i bordaktiviteter
 - Barna er tryggere på å innta roller
 - Deltar mer i kreativ rolleleik med utkleddning
 - Barna lager «egne rom» ut i fra hvilken lek de velger
 - Barna lar seg inspirere av hverandres kreative innspill
 - Barna tar mer initiativ til kreativ utfoldelse, og de voksne i barnehagen har i større grad klart å ta tak i barnas innspill

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Idemyldring med barna
 - Engasjement hos både barn og voksne
 - Stor skaperglede
 - Barnas interesser har stått i fokus
 - Økt kreativitet
 - Barna er mer språklig aktive

- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Digitale verktøy
 - Idebroen
 - You tube

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Skrautvål barnehage, 4 avdelinger. Nord-Aurdal kommune

Valgt fagområde/satsningsområde: Kunst, kultur og kreativitet

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Når man arbeider slik med et fagområde, så blir også voksne mer bevisst på barns medvirkning i ulike prosesser i forhold til fagområdet. Da blir hele personalet mer bevisst på at barna skal være med i planlegging, gjennomføring men også evaluering etter aktivitet. Dette er noe vi har forsøkt å gjøre, men dette er ikke like lett å få tid til hele tiden.
 - Observere hva barna er interessert og opptatt av, men også tilby dem aktiviteter og opplegg som kan være nye for dem og gi barna nye tanker og innspill til selv å skape og bli kreative
 - Ha materialer innen fagområdet tilgjengelig for barna
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Lytt til barna og hva de er opptatt av- dele gruppen ved behov
 - La materialer og utstyr være tilgjengelig for barna
 - Voksne kan også skape prosesser, og introdusere dem for barna, slik at de selv får lyst til å skape og bli kreative
 - Skape tid og rom for gode aktiviteter innen fagområdet
 - Barna får oppleve mestring og glede
 - Utstilling av produkter man lager
 - Mange barn liker å ta med hjem det de lager og vise frem, det er også viktig å inkludere foreldre
 - Engasjerte og tilstedeværende voksne
- *Litteratur*
 - Idebroen (Facebook), pinterest og andre sider på internett
 - Rammeplan for barnehagen

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Øversveen barnehage, Lillehammer
Kommune

Valgt fagområde/satsningsområde: kunst, kultur og kreativitet

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Engasjerte voksne som klarer å holde prosjekter i gang over lang tid
 - Tilfører prosjekter nye elementer underveis etter barns innspill
 - Vi har blitt mer sensitive i forhold til barns ytringer

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Legge til rette for ulike skapende aktiviteter
 - Lytte til hva barna er opptatt av både gjennom kroppsspråk og muntlig språk
 - God planlegging

- *Litteratur*
 - Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver
 - Tilleggshefte til rammeplan om barns medvirkning

Bilder/dokumentasjon

Se barnehagens facebookside

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Ro barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Kunst- kultur- kreativitet

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi har valgt dette fagområdet fordi vi tror det er viktig å utvikle barns kreativitet.
 - Vårt miljø er tilrettelagt med materiale tilgjengelig for kreativitet
 - Vi har økt voksnes bevissthet i å ta barnas perspektiv med i planlegging og videreføring av prosjekter knyttet til fagområdet
 - Tar utgangspunkt i barnets interesse når vi velger ut prosjekt

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Dokumentasjon
 - Refleksjon i personalgruppa, hva betyr begrepene for oss.
 - Hva gjør vi nå,
 - Begrenset oss til et lite område ” Det utforskende barnet” knyttet til KKK
 - Jobbe med små og store prosjekter over tid
 - Strukturert arbeid, tar opp igjen og reflekterer på nytt over samme tema i ulike faggrupper

- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Mona Nikolaisen, Pedagogisk dokumentasjon (UDIR)
 -

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Røyslimoen barnehage, Lillehammer kommune.

Valgt fagområde/satsningsområde: Kunst, kultur og kreativitet.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - De kan i større grad og oftere delta i smågrupper rundt temaet.
 - De velger aktivitet mer etter det de selv har lyst til. Styrket mestringstroen. «Barn tør å ta sine selvstendige valg, og hevde sine følelser, tanker og meninger.» (Felles pedagogisk plattform...)
 - De voksne har blitt flinkere til å bruke hele rommet/være på gulvet der barna er, og kan derved på en lettere måte fange opp hva barna leker, hva de er opptatte av, hva de ønsker å gjøre. Barna har i større grad fått medbestemmelse over sin egen barnehagehverdag.
 - Også de aller minste i barnehagen kan på sin måte uttrykke hva de ønsker. Da er det viktig at vi kjenner barna godt.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Vi lytter og anerkjenner barn og deres ønsker i større grad enn før. Grupper og aktiviteter blir i større grad delt inn etter barnas ønsker.
 - Vi har flere forskjellige aktiviteter å velge i.
 - Når vi har temaer i barnegruppa (f.eks. Hakkebakkeskogen) kan det knyttes opp mot kunst og kreativitet. Barna kan velge hva de vil lage, hvem de skal være når vi dramatiserer mm.
 - Personalet har kunnskap om barn og barns utvikling (jmf. progresjonsplanen i barnehagens årsplan), og vet hvordan de skal ta barnas ønsker videre.
 - De voksne skal legge til rette for og veilede barna i å kunne ta sine egne valg, ikke bare velge som bestevennen gjør.
 - De voksne skal følge opp barnets initiativ og interesser.
 - Tidsrammene rundt et prosjekt skal være fleksible. Vi må, i den grad det er mulig, bruke den tiden det tar. Kanskje må et prosjekt som var tenkt over to uker, vare i flere uker...eller motsatt. Kanskje ikke temaet fanger barna så vi må avslutte det før vi hadde tenkt.

- o Det aller aller viktigste opplever vi er å lytte til barna. Det tar vi oss tid til.

➤ *Litteratur*

- o Rammeplanen
- o Temahefte om barns medvirkning
- o Årsplanen vår. Progresjonsplanen
- o Barnehage- Pedagogisk utviklingsplan 2017-18
- o Felles pedagogisk plattform for de kommunale barnehagene i Lillehammer 2017-2021.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: *Nordli barnehage* – Tlf. 61168266

e.post: nordli.barnehage@ostre-toten.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde: *Kunst, kultur og kreativitet*

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Leker og materiell mere tilgjengelig for barna som gjør at barna på eget initiativ kan starte med en aktivitet uten å spørre de voksne først om hjelp
 - Tilgjengelige voksne som veileder, oppmuntrer, legger til rette for mestring og som finner roen til å møte barnas innspill til lek og undring med nysgjerrighet og anerkjennelse – ser en holdningsendring hos de ansatte
 - Barnas avtrykk er mere synlig
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Brukt mye tid på refleksjon i personalet – og jobbet ut i fra ulike verktøy som skaper engasjement og nysgjerrighet for å bli kjent med rammeplanen og hva innholdet betyr for oss.
 - Foreldrene er involvert – og vi ser en holdningsendring til leken og barnas egne innspill. Foreldrene ønsker mere LEK og mindre styrte aktiviteter. La barna få være barn og leke mest mulig er foreldrenes budskap til oss. Leken og barnas egne innspill er i dag hovedaktiviteten gjennom hele dagen
 - Deltakelsen i pilotprosjektet – med fokus på barnas læringsmiljø – og som tar utgangspunkt i den nye rammeplanen - har vært en viktig suksessfaktor både med tanke på implementeringsarbeidet og med tanke på barnas totale leke/læringsmiljø. Dette arbeidet har gitt personalet en større forståelse for og bevissthet rundt hvordan alt henger sammen – og at det er de voksne det kommer ann på.
- *Litteratur*
 - Brendeland, Trude A. (2018) *Lekelyst – med rom for innelek*. Oslo. Ped.forum
 - Meland, Line (red.) (2018) *Livsmestring i barnehagen – å bære sin egen bagasje*. Oslo. Kommuneforlaget

Natur, miljø og teknologi

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen

– fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Virksomhetsleder for barnehagene i Nord-Fron, Randi Nordlien. Tlf: 970 93 843

Toksebakken barnehage, Anne Stakston. Tlf: 481 18 391

Ruste barnehage, Kari Bragelien. Tlf: 416 32 002

Kvam barnehage Åa, Gro Sandbu Randen. Tlf: 952 35 556

Valgt fagområde/satsningsområde:

Barns sitt møte med naturen

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Utvikle det fysiske lekemiljøet.
 - Personalet har dokumentert hvordan barna bruker rom, kroker og materiell, og det har vært utgangspunkt for å endre og tilføre noe.
- Prosjektarbeid: Vi har hatt to faste prosjektdager i uken der den ene dagen har vært turdag og den andre dagen har vært oppfølging av prosjekt enten inne eller ute. Smågruppene har enten vært fast eller sett sammen ut i fra hva barna har vært interessert i.
- Personalet har satt enda sterkere fokus på lytte til barns intensjoner og spørsmål, og la det få betydning for det som skjer i hverdagen.
- Personalet har laga prosessorinterte planer som jevnlig har vært vurdert og arbeidet videre med. Dette har ført til mer raushet i personalet på å se barnas intensjoner og ønsker.
- Arbeidet med relasjonskompetanse. Relasjoner voksen-voksen og voksen-barn og barn-barn.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Økt bevisstgjøring av voksenrolla. Hva kan de voksne gjøre, og hvordan skal de voksne være.

- o Arbeidet grundig i hele personalgruppa med verdiorda fra rammeplanene, og betydning for praksis.
- o Bruke smågrupper som arbeidsmetode for å se hvert enkelt barn.
- o Ha barnemøter.
- o Smågrupper i personalet (på personalmøter) for å få alle med i vurdering av barnehagen som pedagogisk virksomhet.

➤ *Litteratur*

- o Pape, Kari: Jakten på den gode barndom, 2013
- o Kjær, Alice: Prosjektarbeid i barnehagen, 2016

Bilder/dokumentasjon

Fra prosjekt med utgangspunkt i barns interesse for brannstasjon, som også ble til utvikling av lekemiljø som stadig endres!

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Grindvoll barnehage, hege@grindvoll.com

Valgt fagområde/satsningsområde: Natur, miljø og teknologi

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde

Godt innarbeidet kjempestort rom for innspill fra barna

Barna tar det som en selvfølge at de får prøve og bli hørt.

Stort rom for å prøve og feile - og opplever mestring

Viktige suksessfaktorer i arbeidet:

La det som er interessant ta plass! Her vi på tur utenfor slottet - og se hva som er mest interessant:
Flott rosa stein som glitrer!

Nok tid og variasjon i temaer når vi undersøker naturen rundt oss. De minste i barnehagen må få den tida de trenger for å undersøke verden rundt seg og prege hverdagen sin.

Litteratur

Rammeplan for barnehagen

Aktuelle artikler om tema vi jobber med

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Eventyrskogen barnehage – Etnedal kommune

Valgt fagområde/satsningsområde:

- Barns medvirkning
- Ikt i barnehagen
- Teknologi
- Mat

Barns medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Mer tilrettelagte/tilgjengelige aktiviteter – nye hyller med leker, tegnesaker, materiell m.m som barna kan bruke fritt i frilek. Tatt i bruk flere rom til aktiviteter, som barna får bruke hver dag i frileken. Mer bevisste på hva barna er opptatt av.
 - De ansatte mener at barna opplever seg mer sett og hørt. De er mer bevisste i forhold til å være lydhør, tilstede og anerkjenne følelser.
 - Mer bevisste på at barna får tid til å svare og uttrykke seg.

Potetprosjekt:

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Refleksjonsgrupper hver uke – assistenter og fagarbeidere har en gang i uken møttes med styrer for å reflektere rundt temaer vi har hatt i løpet av året. Det har skapt en større bevissthet om hvorfor vi gjør det vi gjør, og økt kompetansen rundt de forskjellige temaene.
- Utarbeidet temahefter – samlet teori som er relevant for å bruke i videre refleksjon og kompetanseheving.
- Personalmøter – presentasjon av de forskjellige temaene, refleksjon både i plenum og i grupper.

➤ *Litteratur*

- Rammeplan for barnehager 2017
- Temahefte om barns medvirkning 2006 – Udir
- Barnekonvensjonen
- «Oppdragelse mellom frihet og grenser» Tone Strømøy
- VETUVA 2016 tekst :Siv Ellen Jakobsen
- Hefte: «Små kokker viste stor matglede» Fra barnehagepakken til TINE
- Nasjonal handlingplan for bedre kosthold
- Wikipedia – «Teknologi»
- VETUVA –«Både kropp og sinn er med når barn lærer»
- VETUVA- «Barn lærer kritisk tenkning gjennom diskusjoner»
- VETUVA « Lek og læring er like viktig»
- «Realfag i barnehagen» Stig Brostrøm og Torleif Frøkjær
- Foredrag m/Ine Vigernes
- «App`legøyer og app`estreker? Profesjonsfaglig digital kompetanse i barnehagen» Barbro Hardersen

Temaheftene er tilgjengelige på hjemmesiden vår:

<https://www.etnedal.kommune.no/tjenester/barnehage-og-skule/barnehage/eventyrskogen-barnehage/temahefter/>

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Veltmanåa barnehage Vestre Toten Kommune

Valgt fagområde/satsningsområde:

Realfag (Natur, miljø og teknikk og Antall, rom og form)

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barnas dager en gang i måneden hvor barna får velge aktivitet etter tur.
 - Mer medvirkning på turer, vi går dit barna ønsker og kan dele oss.
 - Prosjekt planting i barnehagen, så ekte vare istedenfor frø.
 - Skuespill, der barna får være aktører.
 - Dekor med symboler og det som vi gjør i barnehagen så barna kan snakke om det når de måtte ønske.
 - Årstiden på veggen.
 - Vi har kjøpt inn utstyr som gjør det lettere å ta med barna på oppdagelsesferd
 - Vi har kjøpt inn realfag utsyr som gjør det lettere å jobbe med konkrete.
 - Vær og grader ute
 - Er litt som pippier (det har jeg ikke prøvd før, så det får jeg til..)

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Barnas dager er en dag hvor barnet står i sentrum for aktivitet og det har vært alt fra tur til et bestemt sted, ansiktsmaling, fisketur og søppelplukking.
 - Mer bevisst på barnas ønsker i hverdagen. De får delta mye mer og vi voksne er beviste på hva vi sier nei til.
 - Turer tar vi som det kommer og det er ikke alltid så vi må gå samlet. Barns øyeblikk ☺
 - Barna har blitt flinkere til å fantasere om og bruke logisk tenkning.
 - De har også blitt flinke til å se struktur og la nysgjerrigheten komme.
 - Mer beviste på forandringer
 - Mer trygge barn fordi vi prøver å finne ut ting sammen.

- *Litteratur*
 - Rammeplan
 -

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Vestsida kulturbarnehage, Vinstra.

Tlf: 91 00 11 70.

E-post: vestsidakulturbhg@gmail.com

Valgt fagområde/satsningsområde:

Natur, miljø og teknologi.

«Barnehagen skal leggje til rette for at barna kan få eit mangfald av naturopplevingar og oppleve naturen som arena for lek og læring» (RP, s.52).

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Personalet er mer bevisste på at barna får innflytelse i egen hverdag. Det kommer til uttrykk gjennom leken ved at barna selv blir mer løsningsorienterte. Personalet observerer og veileder barna ved behov.
- Viktig at alle barna er inkludert, alle blir hørt og får opplevelse av tilhørighet.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Har jobbet på tvers av personalgruppa for å bevisstgjøre voksenrollen vår.
- Foreldresamarbeid
- Barnas beste

➤ *Litteratur*

- Rammeplan

Dokumentasjon: Praksisfortelling

Per (4år 6m) Pål (3år 8m) Espen (3år 4m)

Per, Pål og Espen leker sammen ute, de fordeler roller i leken.

Pål sier: «Per er pappa, Espen er lillebror og jeg er storebror»

Espen sier: «Nei, vil ikke være lillebror»

Pål sier: «Kanskje det kan være to storebrødre»

Alle tre er enige og leken går videre.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Klemmaveien 3, 2743 Harestua.

Styrer/pedagog: Wenche H. Trutt

Valgt fagområde/satsningsområde: Fagområde: Natur, miljø og teknologi
/Satsningsområde for 2017/2018: Natur, kultur og identitet.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen: Den eneste konkrete endringen som er innført i 2017/2018 er *barnemøter*. De øvrige punktene er ikke av ny dato.

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barnemøter – avholdes første mandagen i måneden
 - Skoggruppemetoden
 - Barnas mange språk (Reggio Emilia inspirert)

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Synliggjøring av barnas medvirkning/medbestemmelse fikk et annet fokus ved å etablere barnemøter. Spesielt merket vi i personalet at både barna og foreldrene fikk et annet syn på månedens innhold og plan, når vi sammen planla aktiviteter, måltider og tema fra måned til måned. Det krever ikke mye ekstra av oss i personalet, men barna fikk et annet eierforhold til gjennomføring av aktiviteter og planer. Vi planlegger sammen, og – de ser at planer blir gjennomført. Turer, utflukter, eksperimenter og ikke minst barnehagens islandshest Hnökri er gjengangere i barnas ønsker. Siden barnehagen har et fokus på sunt kosthold, inngår måltider som en del av planarbeidet sammen med barna (alle måltider holdes av barnehagen). Verdt å merke seg at fisk, frukt og grønnsaker går igjen hos barnas ønsker. Om dette skyldes barnas deltakelse eller bevisstgjøring, eller begge deler, skal være usagt, men resultatet er et økende engasjement rundt kosthold og måltider. På dager med matpakker, smører barna selv disse i barnehagen.
 - Å lære gjennom mestring, skoggruppemetoden, handler i korte trekk om (PLAGG); å planlegge tur sammen med barna, gjennomføre turen og dernest gjenkalle turen (enten på hjemveien eller etter at vi er kommet hjem). Barna har et bevisst forhold til hva som er i sekken (ikke ferdigpakket hjemmefra), de har selv ønsket hvor vi skal gå og hva vi skal gjøre på turen. Gjenkalling handler om hva vi oppsummerer etter turen. På vår elvesafari fant vi beverspor.

På skogstur fant vi elg- og rådyrbæsj, som vi tok med tilbake ☺ Kråka som stjal grillpølser, fikk plass i boka vi skriver om fuglene våre. Vi har plukket blomster til barnas herbarier. Det kan også være selve oppdagelsene og observasjonene vi gjorde – ikke alltid tar vi med kongler, steiner, bæsj eller blomster tilbake.

- Hvordan skal de yngste barna medvirke? Hvordan skal vi forstå hva de yngste barna "sier"? Ikke alle har lest "sin" Reggio Emilia, og slettes ikke alle har hørt om Loris Malaguzzi! MEN, alle vi som arbeider med de yngste barna vet at smårollingene snakker med sitt nonverbale språk. Hos den voksne handler det om å søke og tolke for å forstå. Om å lytte og se. Om å vente, prøve og vente igjen. For barnet handler det om 100 måter å snakke på – og for voksne handler det om 100 måter å forstå på. Kanskje hundre hundre hundre som Loris Malaguzzi sa det...

➤ *Litteratur (et lite utvalg)*

- Litteratur til barnemøter: Anbefaler; "Rammeplan", "Medvirkning i barnehagen" (Berit Bae m.fl.), Temahefte til rammeplanen (Berit Bae m.fl.), "Se! Jeg setter spor – om nærvær i pedagogikk" (Ulla Steen Christiansen), "I materialenes verden (Ann-Hege Lorvik Waterhouse), "Lyttende pedagogikk – etikk og demokrati i pedagogisk arbeid (Ann Åberg og Hillevi Lenz Taguchi)
- Litteratur til skoggruppemetoden: "Læring gjennom mestring" (Aina Nordahl & Sidsel Skappel Misund)
- Litteratur til barnas mange språk: "Hundre måter å tenke på" (Tove Jonstøij og Åsa Tolgraven).
- Litteratur relatert til arbeid om identitet: "Krysskulturelle barn og unge (Lill Salole), "Den lille jeg er meg" (Mira Lobe)

Her på "Spurvenplassen". Barnehagens etablerte skogs plass.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Oliviabakken barnehage – telf 61163784

e-post: beate.aschim@ostre-toten.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde: Natur, miljø og teknologi, med fokus på tilrettelegging av et spennende utemiljø, voksenrollen og barns medvirkning.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi i Oliviabakken ser på barns frie lek som den viktigste arena for barns medvirkning. Gjennom den frie leken kan barna selv få erfare at de har innflytelse, de opplever medskapning og deltar aktivt i å forme innholdet i sin egen barnehagehverdag. Leken skal gi barna gode mestringsopplevelser og utvikle vennskap og læring.
 - De voksne må aktivt delta i barns lek når det er rom for det, de må observere, hjelpe barn inn i lek og gi leken «næring og inspirasjon». De voksne må være gode rollemodeller.
 - Barnehagen må ha et spennende utemiljø – som innbyr til allsidig lek og bevegelse. I samarbeid med barn og foreldre har valgt satsningsområde bidratt til en utelekeplass som er under utbedring.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Felles forankring, om valgt satsningsområde, i personalgruppa. Gjennom Kreativt verksted, tid til refleksjon om innholdet ny Rammeplan og faglige diskusjoner har alle et eieforhold til prosjektet.
 - Observasjon og samtaler med barna.
 - Bygge tilbakemeldingskulturer på hvordan vi utøver voksenrollen utifra barnehagens standarder.
- *Litteratur*
 - Ny Rammeplan
 - Udir sine nettsider, både video og artikler

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Bergseng Bondegårds-barnehage,
Brurbakkvegen 34, 2760 Brandbu, tlf.93027704

Valgt fagområde: dyr, natur og årskalenderen.

Satsningsområde: fra jord-til bord-til jord

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Personalet er blitt tydeligere på å synliggjøre fagområdene ovenfor hverandre og foreldrene i hverdagen
 - Arbeid med forming er mindre voksenstyrt og resultatene er mer etter barnas kreativitet.
 - Synliggjøring av en dag i barnehagen i trå med rammeplanens 7-fagområder via barnas medvirkning i dagens ulike aktiviteter

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Utgangspunktet vår var godt med tanke på grupperinger i små grupper
 - Gode på å benytter smågrupper som igjen fører til at barna får medvirke i større grad
 - Personalet ser mer mulighetene og mindre begrensningene
 - Barna får tilbud om ulike aktiviteter og kommer for deltakelse når de selv ønsker
 - Jobbet mye og i dybden i personalgruppa med å forstå og bli bevisst på rammeplanens innhold

- *Litteratur*
 - Ny Rammeplan for barnehager
 - Egen Årsplan for gjeldende år

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Trollskogen barnehage SA

Valgt fagområde/satsningsområde:

Natur, miljø og teknologi. Med fokus på bærekraftig utvikling.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna har blitt mer bevisste på endringene i årstidene. De undrer seg mer over hva de finner i naturen – maur, meitemark, fugler, døde dyr
 - De bestemmer hvor turene skal gå, hva slags innhold de skal ha i gruppene.
 - Barns nysgjerrighet blir oppmuntret og tatt på alvor.
 - Personalet er engasjerte og motiverte
 - Personalet er blitt mer bevisste på rammeplanens innhold, reflekterer mer over egen praksis.
 - Det er ett bevisst valg rundt tilgjengeligheten til utstyr som bøker, forstørrelsesglass, fuglebrett, insekthus, flaggermushus, kompostbinge, grønnsakshage osv slik at barna kan komme seg til det på egen hånd
 - Voksne er mottakelige for barnas innspill og inkluderer mer barna i arbeid og planlegging rundt fokusområdet.
 - Barneintervjuer som en del av evalueringen av arbeidet som er gjort og hva vi ønsker å gjøre videre.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Engasjerte og motiverte voksne som er mottakelige for barnas innspill og inkluderer barna i arbeidet.
 - God kommunikasjon og god dialog blant personalet i planleggingsprosessene.
 - Nysgjerrighet blant små og store
 - Avklaring av forventninger slik at man drar i samme retning.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: FAGERNES BARNEHAGE, 4 avdelinger. Nord-Aurdal kommune.

Valgt fagområde/satsningsområde: NATUR, MILJØ, TEKNOLOGI

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Kildesortering, barna skyller yoghurtbeger og melkekartonger-settes til tørk og bretteing.
 - Avfall i riktig søppelbøtte.
 - Søppelplukking i nærmiljø og naturen
 - Ta med flasker når vi er på tur – gå og pante
 - Strø glatte veier på vinteren
 - Ikke legge igjen søppel i naturen når vi er på tur
 - Gjenbruk – resirkulering
 - Barna snekra fuglebrett uten mal, de bestemte selv hvordan sluttresultatet ble
 - Laga fuglemat, fugleforing gjennom vinteren
 - Så på fugler som spiste fuglemat, hva de heter
 - Snøbading – sansestimulerende
 - Bruk av naturmaterialer til å lage julegaver, påskepynt
 - Snø og isfestival, barna fant ting i naturen de ville fryse inn, de bestemte selv resultatet
 - Forskning med hva som skjer med snø og is når vi tar det inn
 - Hva skjer når vi strør salt på is
 - Allemannsretten, hvordan vi forholder oss når vi skal gå over et jorde
 - Referanseplass i skogen med bål plass, barna bestemte resultatet
 - Lotto med naturmaterialer på tur
 - Hvor går vi i nærmiljøet, barna bestemmer, bli kjent i nærmiljøet
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Bevisstgjøring av kildesortering og resirkulering
 - Endra holdninger til miljøarbeid. Voksne gode rollemodeller
 - Snøbading, kilden til gode barndomsminner
 - Forming av snø inne, erfaringer med hva som skjer med snø og is når det tas inn i varmen.
 - Mottak ute ved bål og i grillhytta
 - Ute på de kaldeste dagene
 - Snørik vinter resulterte i mye samarbeid og godt samspill mellom barn når de laga seg snøhuler og akebakker
 - Barnehagedagen, forming i snø og utstilling av ulike formingsaktiviteter vi har holdt på med. Utstilling ved inngangene i barnehagen, på denne måten fikk vi vist frem til alle som gikk forbi barnehagen og alle som kom til barnehagen

noe av alt det spennende vi holder på med.

Bilder/dokumentasjon

➤ *Litteratur*

- o Rammeplanen for barnehagene 2017
- o Miljøboka
- o Faktabøker
- o Fagbøker
- o Nettsider
- o Plansjer med fugler

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Nybu barnehage, Hestehoven barnehage & Birkebeineren Friluftsbarnhage

Valgt fagområde/satsningsområde: Natur, miljø & teknologi

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- o Teknologi: barna har vært mer deltakende og synlige
- o Forsøk har blitt benyttet i større grad enn tidligere

Det vi har erfart underveis i implementeringsarbeidet: Det har vært aktivt deltakende barn og engasjerte voksne som har forsket, undersøkt, prøvd ut teorier, notert opplysninger, søkt ny kunnskap samt dramatisert. De varierte arbeidsmåtene har gjort at alle barn har blitt engasjert og flere fagområder er stadig blitt belyst.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- o Samarbeid på tvers av barnehager
- o Det har vært en forpliktelse i det å skulle vise fram noe på neste møte
- o Varierte arbeidsmåter
- o Godt planlagte møter med tydelig agenda
- o Inndeling ut fra alder på barnegruppa som de ansatte jobber med
- o Diskusjon, refleksjon og erfaringsdeling på tvers av barnehager
- o Å besøke hverandres barnehage
- o At alle har følt eierskap til prosjektet

Litteratur

- o Rammeplanen
- o Nysgjerrigper.no
- o Forskerfabrikken
- o Ulike fagbøker knyttet til tema

Realfag

o Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Røn naturbarnehage / Slidre barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Leik og moro med realfag

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - o Personale mere bevisste på barns medvirkning
 - o Lyttende personale i større grad,,mer bruk av skjønn, til barns beste
 - o Reflekterte og kommuniserte valg

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - o Bevisste personale
 - o Tid til refleksjon på avd møter og personalmøter
 - o Kompetent personale.
 - o Ped.leder møter på tvers av barnehagene der dette har vært tema. Dialogspill

- *Litteratur*
 - o Rammeplan
 - o Temahefte « barns medvirkning»

Bilder/dok

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Vestrumenga Barnehage v/Solsikka

Valgt fagområde/satsningsområde: Real FAG

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen: Gruppedager

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

Vestre Toten er en realfagskommune og fagområde var derfor bestemt fra kommunens side. I starten brukte vi lang tid på å finne ut hvordan vi skulle gå frem, vi hadde laget en progresjonsplan med forventninger om hva barna skulle erfare. I starten hadde vi planlagt aktiviteter med forventning om hva barna skulle erfare og hvordan det skulle læres. Personalet mistet litt gnisten og barna var ikke interessert i det vi ønsket at de skulle lære. Da ble vi enige om at noe måtte endres og vi snudde tanken til hvordan kan vi implementere realfag inn i det barna allerede var opptatt av og interessert i, som også kunne fenge personalet til å yte ekstra. Vi satte oss inn i den nye rammeplanen og leste fra boka "lyttende pedagogikk". Etter mye diskusjon på avdelingsmøter ble vi enige om å gjennomføre prosjekter, vi startet med barneintervjuer av alle barna for å finne ut hvordan vi nå skulle gå frem og hvilket tema vi skulle jobbe med. Vi brukte også mye tid på observasjon av barna i lek for å finne hva de interesserte seg for. Dette tok lenger tid enn vi hadde trodd og vi brukte ca 2 måneder før vi fikk et tema. Temaet som ble valgt var "Kroppen".

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Engasjement
- Fagkunnskap
- Lydhørhet
- Observasjonsevner
- Tilpassingskunnskaper
- Tid
- Planlegging
- Evaluering
- Gode tilbakemeldinger fra foreldre

➤ *Litteratur*

- Åberg, A. og Taguchi, H. L(2008) *Lyttende pedagogikk* (Utg. 4) Oslo: Universitetsforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2017) Utgitt av utdanningsdirektoratet.
- Rygg, E. Aasland M. W. (2009). *Jeg er meg! Min meg!* Høyskoleforlage

"Hjertet er jo både hardt og mykt jo"

Vi har lest, sett film og lært om lungene og hjertet. Til slutt avslutter vi med å fysisk se, ta på og lukte å på ekte griselunger. "De er så glatt og slimete"

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Grimåsskogen barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Realfag

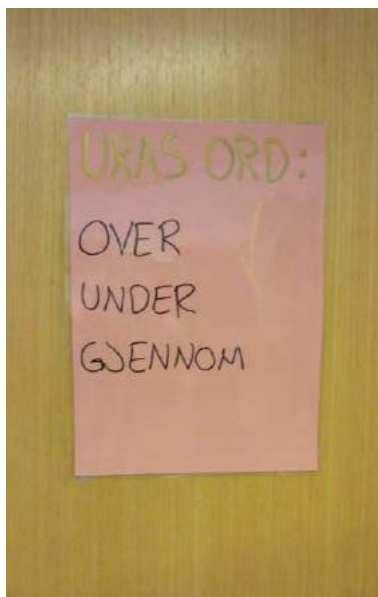
Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Økt fokus på avdelingene, mer bevisste voksne som følger med på hva barna er interessert/opptatt av og lager planer ut ifra det.
 - Vi har noe som heter «barna i fokus» uke hvor barna får bestemme hva som skal skje den uka. Eksempler er ha med dag, kino, ansiktsmaling, tur.
 - Temauger, med for eksempel matematikk. Barna viste interesse for dette tema.
 - Voksne ser at barna på småbarnsavdeling er interessert i former og eventyret om bukkene bruse, og spinner videre på det med mengde, telling og begreper som størst/minst.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Barna viser interesse og glede
 - Bevisste og fokuserte voksne, barna blir hørt og sett.
 - Vi har fått økt bevissthet på grunn av arbeid med boka «se barnet innenfra».

- *Litteratur*
 - «Se barnet innenfra»
 - Rammeplan for barnehagen
 - Temahefte om medvirkning
 - Temahefte: de minste barna i barnehagen

Bilder/dokumentasjon

Nærmiljø og samfunn

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Ringebubarnehagene, Tjenesteleder Hilde Dalberg Kleven, telefon: 61245710

Valgt fagområde/satsningsområde: Nærmiljø og samfunn - Barna er sosiale aktører som selv bidrar til egen og andres læring og trivsel. I arbeidsprosessen med sommerutstillingene og prosjektet «Barn som aktive samfunnsdeltagere» er det barna som viser veien og som bestemmer hvordan utstillingene skal bli. Prosjektene viser at barnas stemme blir hørt: "Jeg kan, jeg kan uttrykke meg, jeg kan noe om noe, og det jeg mener blir sett, hørt og verdsatt"

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde

- Barna har satt spor etter seg i bygda si på sommerutstillingene og under Fårikålfestivalen og Vinterfesten. De er mer delaktige i planleggingsfasene enn før- enda mere fokus på tilstedeværende voksne for å følge opp barnas initiativ.
- Vi har hatt mange gode filosofiske samtaler, undringer, fantasi og skaperglede underveis sammen med barna.
- Økt bevissthet rundt de minste barna og medvirkning gjennom fokus på sensitive voksne som leser barnas signaler og kroppsspråk

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Hele personalgruppa er informert og involvert – viktig med eierskap til prosjektene hvis vi skal komme i mål
- Ha en egen «sommerutstillingskomite» med representanter fra alle bhg for å ta nødvendige avgjørelser underveis, sikre kontinuitet og framdrift i prosjektet
- Sette av tid, prioritere - holde fast på noe som vi tror på over tid.
- Tydelig ansvarsfordeling med god struktur og organisering

Litteratur

- Rammeplan for barnehager
- «Lyttende pedagogikk» Ann Åberg, Hillevi Lenz Taguchi
- «Kunstmagi» Bjørg Thorhallsdottir
- «Medvirkning i barnehagen - potensialer i det uforutsette», Berit Bae m. fl.
- «Kunst, kultur og kreativitet – kunstfaglig arbeid i barnehagen», Kari Bakke m. fl.
- «Formulera – bild og prosjekt i førskolan», Karin Furness

Bilde fra Vinterfestivalen i kommunen og barnas stille Lyktemarkering i Fåvang sentrum

Bilde fra Fårikålfestivalen og barnas utstilling av bilder i tovet ull i Ringebu sentrum

Bilder fra Sommerutstillingen 2017 der tema var «Hus i bygda vår».

I 2018 er tema «Sjøsagt ska ælle verra med»
"Barna skal oppleve glede og trivsel sammen med andre barn i hverdagsaktiviteter, lek og læring i barnehagen. I arbeidsprosessen med utstillingene er det barna som viser veien og som bestemmer hvordan det skal bli.

Lek

**HVORDAN
KAN DE
ANSATTE I
TONGJORDET
BARNEHAGE
VÆRE GODE
MEDVIRKERE
TIL BARNES
LEK?**

LEK

RAMMEPLAN

**BARNES
MEDVIRKNING**

**VI MÅ SKAPE
TID OG ROM
FOR LEK**

Satsningsområde: Lek

Mål: *I Tongjordet barnehage møter barna voksne som er gode medvirkere til leken.*

Tiltak og arbeidsmåter:

- Fokus på å skape tid og rom for leken, gjennom blant annet å se på planene våre og dagsrytmen på avdelingene.
- Gjennomgang av lekemiljøene i barnehagen med utgangspunkt i barnas interesser og behov
- Refleksjon rundt voksenrollen i leken med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen
- Observasjon og barneintervju med fokus på barns medvirkning
- Praksisfortellinger med analyse om lek
- Kartlegging av personalets kunnskaper om og holdninger til leken

**NÅ MÅ VI
SKYNDE OSS**

RYDDETID!!!

FØR

**JEG ØNSKER IKKE
Å AVBRYTE
DENNE LEKEN**

ETTER

TONGJORDET BARNEHAGE
HÅKONSGATE 19
2815 GJØVIK
TLF: 61 18 99 30

VI MÅ LEGGE TIL RETTE FOR,
INSPIRERE OG SKJERME LEKEN

FØR

ETTER

VI MÅ VÆRE OBSERVANTE,
TILSTEDEVÆRENDE OG
BEVISSTE VÅR EGEN ROLLE

Praksisfortelling - Like leker
Hanne (1 ½ år) sitter på gulvet og ser på
Morten (2 år) som leker med en bil.
Hun tar bilen fra Morten. Morten
gråter og sier: "Min bil, min bil!" Mari
(voksen) sier: "Hanne, vil du ha en bil?
Den bilen hadde Morten. Kan du gi den
tilbake til han? Jeg kan finne en annen
bil til deg!" Mari henter en lik bil og sier
til Hanne: "Se, her er en annen bil. Gi
den bilen tilbake til Morten, så skal du
få denne av meg!" Hanne gir bilen
tilbake til Morten. Han ser fornøyd ut.
Hanne får maken bil, og hun ser
fornøyd ut.

HVILKET ROM HAR
BARNES
MEDVIRKNING HER?

I RAMMEPLANEN
STÅR DET.....

HVA
HADDE
SKJEDD
DERSOM
DEN
ANSATTE...
?

HVORDAN
SKAL VI FÅ
AVVIKLET
PAUSE I
DAG

FØR

ETTER

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: **HAMMERMO FUS BARNEHAGE AS**

Valgt satsningsområde: **L E K**

Prosjekter vi har i fokus i hverdagen – “Egenledelse, lek og læring”, “Smart mat”, “La meg få klare det selv”

Valgt fagområde: Kropp, bevegelse, mat og helse

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Livsmestring i barnehagen settes nå som psykisk helsefremmende praksis på dags orden.
- Som overordnede prinsipper har vi barnets autonomi og barnets beste.
- Barnas autonomi, dvs evne, retten og plikt å styre eget liv anerkjennes og støttes i hverdagen.
- Barnas gode psykisk helse som tilstand av trivsel og velvære er i fokus i barnehagens dagsrytme. Vi er bevisst at god psykisk helse er grunnleggende i barnets allsidige utvikling, mestring, følelse av egenverd og barnas trivsel.

I barnehagepraksisen betyr dette at:

- Det etableres nye lekesoner og lekerom etter barnas ønsker.
- Barna deltar aktivt i utformingen av hverdagen – velger aktiviteter og leketyper. Lekene er lett tilgjengelige for barna på små- og store barns avdelinger.
- Samtaler med barn, observasjon, barns signaler i alle uttrykksformer er et viktig verktøy i hverdagen som hjelper til å bygge en lekende virksomhet etter barnas ønsker.
- Planer for dagen kan endres når barna har andre ideer og innspill som er mere aktuelt den dagen.
- Personalet på småbarnsavdeling er mere bevisst på barnas ulike uttrykksformer, alder og modenhet og behandler hvert enkelt barn som et unik subjekt. Barnas uttrykk, både kroppslige og verbale tas til oppmerksomhet i forkant av planlegging, slik at barna opplever glede, mestring og ønske om å utvikle leken.
- På stor avdeling settes det av nok tid på de gode samtaler med barna. Vi tar deres nysgjerrighet, undring, filosofering på alvor og de inkluderes i planleggingen.
- Barnehageansatte bruker veiledning på barn der det oppstår uenighet i barne gruppe. Barna støttes i deres ønske å trå frem med seg selv og egne meninger.
- Barnehagen sørger for at barna får tid for å være barn og oppleve barndommens glede gjennom lek og vennskap.
- Personalet har et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep.

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Barnehagens verdigrunnlag er fundament i vår daglig arbeid
- Ser barn som subjekt.
- Vi har tid til samtaler med barna, tar deres mening på alvor og aksepterer barnas rett til å feile.
- Sensitive voksne som ser barnet med hjertet sitt.
- Tilstedeværende og tilgjengelige voksne – vår arbeidsplass er på gulvet sammen med barna.
- I alle situasjoner snakker vi med barn, ikke til barn
- Vi deler barnegruppa i mindre grupper så ofte som mulig
- Lekerom som tredje pedagog - Rekvisitter og materiell inspirerer barna til lek og aktivitet, og barna kan hjelpe seg selv og hverandre
- Ved valg av leker og materiell tenker vi på ting som skaper felleskap og forbindelser mellom barna.
- Vi jobber kontinuert med å øke kompetanse på barnehageansatte og setter selvfagutvikling høyt

➤ *Litteratur*

- Årsplan 2017-2018 for Hammermo FUS barnehage
- Rammeplan for barnehage 2017
- Line Melvold, "Livsmestring i barnehage", 2018

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Hundremeterskogen barnehage,
Torgeir Forsethsveg 14
2821 Gjøvik
61132260,
berit@100meter.no
www.100meter.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

Lek

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - De voksne har blitt flinkere til å se hvert enkelt barn, og barnets behov og interesser. Barnas innspill, blir tatt på alvor og man har innrettet seg mer etter barnas ønsker enn tidligere. Det er oftere barneinitierte aktiviteter enn vokseninitierte i barnehagen vår nå. Vi voksne har blitt flinkere til å være mer impulsive. Vi har også fått et miljø som er flinkere til også se hva de voksne er gode på, og bruker dette som motivator for aktiviteter med ungene.
 - De voksne gir nå ofte en impuls, på bakgrunn av observasjoner, som gjør at barna får ideer om hva de kan leke/aktivisere seg med. Dette gjør at barna får aktiviteter som stimulerer deres behov.
 - Vi har fått mer harmoniske barnegrupper der alle nesten alltid har noen å leke med.
 - Rammene for leken har endret seg, og vi har nesten fravær av regler. Dette fordi vi har blitt flinkere til å se at for eksempel leker og utstyr har flere bruksområder. Barnas fantasi er med på å heve leken.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Hele personalgruppa har vært involvert. Alle har fått et eierforhold til prosjektet
 - Felles kurs/møter/besøk
 - Hatt fokus på voksenrollen. «de voksnes tilstedeværelse».
- *Litteratur*
 - Rammeplanen, «æ trur dem søv»
Kari Pape, «Barnehagens rom»; Eli Thorbergsen.

I en skog i nærheten av barnehagen var det satt opp en teaterforestilling om Torbjørn Egners Hakkebakkeskogen. Mange av barna hadde vært med foreldrene sine dit og snakket mye om det i barnehagen. De voksne bygde opp, i sammen med barna, kulisser til hakkebakkeskogen. Her utviklet det seg mye fin rollelek på tvers av aldre, avdelinger og kjønn. De lekte Hakkebakkeskogen og andre leker relatert til temaet i mange uker!

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Bybrua FUS barnehage as: implementering av ny rammeplan via innarbeidet praksis i barnehagen

Egenledelse i lek og læring med fokus på barnas lekprosjekter

Egenledelse i lek og læring er en innarbeidet arbeidsmetode i alle FUS barnehager i Norge. Fokuset er at barnet skal evne fokus mot noe over tid og ha gode strategier for hvordan holde fokus på leken.

Bybrua FUS barnehage as har fokus på barnas medvirkningskraft via den enkelte barnegruppe sitt lekprosjekt. Et lekprosjekt skal fylles med innhold, rekvisitter og innhold. Ut i fra demokratiske avgjørelser, bidrag og meninger fra barna velges innhold, rekvisitter og roller i lekprosjektet. Barn medvirker i egen hverdag og de får øvd seg på den viktigste egenskapen i førskole- og barneskolealder, nemlig rolleleken.

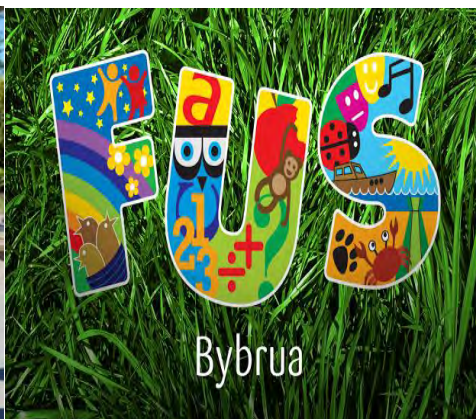
Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna tas med på råd og i fellesskap velger man hvilket tema lekprosjektet skal inneholde. Barnas medvirkning her er Sykehus, kino, restaurant og bilverksted er eksempler på lekprosjekter barna har jobbet frem.
 - Eierskapet til leken har blitt større via barnas medvirkningskraft.
 - Enkelte lekprosjekter har hatt lengre levetid enn tidligere. Et lekprosjekt kan vare opptil et halvt eller helt år.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - De ansattes lekkompetanse og rolleforståelse
 - Bevisstheten om at barna eier lekprosjektet
 - Gode forberedelser med tanke på barnas medvirkningskraft
 - Klar struktur og gjentakelse i hverdagen
- *Litteratur*
 - *Egenledelse i lek og læring* av forfattere: Kristian Sørensen, Marianne Godtfredsen, Mette Modahl og Bjørn Lerdal. (Høyskoleforlaget 2011)
 - *Temahefte om Barns medvirkning* forfattere: Berit Bae, Brit Johanne Eide, Nina Winger og Aud Eli Kristoffersen. (Kunnskapsdepartementet 2006)
 - *Medvirkning i barnehagen* av Berit Bae med ulike bidragsytere (Fagbokforlaget 2011)

LEK ER LÆRING

Vi deler egenledelsen inn i syv deler, som her i egenledelseshjulet.

Kontakt med barnehagen:

Bybrua FUS barnehage as

Epost: dl.bybrua@bhq.no

Telefon: 611 70 611/ 90 87 09 50

Adresse: Nedrevegen 6, 2822 Bybrua

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Myra barnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Barns medvirkning i lek

Barns medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Barna har større innflytelse på hva vi har av materialer/leker på avdelingen
 - Større variasjon i det barnet leker. Eks- sykehus, kafe', bilverksted. Tidligere var det mer familie, konstruksjonslek...
 - Leken har fått et større fokus for de voksne.
 - Det blir i større grad tilrettelagt for alle barns behov. Verne om lek, og inkludere/veilede de barna som trenger støtte i lek.
 - Mer lek-mindre urolige barn (soner)
 - Barna får mer «ro» i nye lekemiljøer.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Skape en felles forståelse i personalgruppa om lekens verdi og mål for arbeidet. Brukte personalmøter til dette. Vi ble enige om hva slags praksis vi skal ha for å nå våre mål.
 - Voksne som er til stede og deltagende. Som fordeler seg fysisk slik at vi er mest mulig til stede for barna
 - Voksne som tilrettelegger for lekemiljø som stimulerer til lek.
 - Fornyer lekemiljø når det er behov
 - Tilrettelegger for lekemiljø som de vet barn er opptatt av.
 - Voksne med et åpent sinn og støtter hverandre i arbeidet.

Vi har mange barn som er interesserte i traktorer. De ansatte laget verksted med ekte verktøy og en traktor som barna kunne skru på. Dette førte til mye fin samhandling og lek på avdelingen

Bilder/dokumentasjon

- *Litteratur*
 - Terje Melaas
 - Trude Brendeland (kurs)

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: [Forset barnehage – Runa Bakken](#)

Valgt fagområde/satsningsområde: [Leken/Lekemiljø](#)

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i [leken/lekemiljø](#)*
Utgangspunktet: Barnas interesse på en avdeling var dinosaurer

- Barna er mer ivrig når det bygges lekemiljø ut ifra deres interesser
- De leker med verdiløst materiell og finner ulike måter og bruke dette på
- Mere kreativitet
- Barna leker mer variert, de former leken selv
- Mange barn er veldig opptatt av det verdiløse materialet, bygger opp forskjellig fra dag til dag, mens noen barn leker bare med selve dinosaurene
- Enkelte barn blir så ivrige til å starte leken igjen neste dag at foreldrene nesten ikke får levert de raskt nok om morgenen

Bilder/dokumentasjon:

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Vi har i hele personalgruppen jobbet med «voksenrollen» i leken på personalmøter over lang tid
- Fokus på «Egen praksis» hos hver enkelt i personalgruppen - «hva må jeg gjøre»
- Alle har deltatt på foredrag med Terje Melaas der tema var:
 - Barns muligheter til lek og vennskap
 - Voksnes muligheter som leke- og vennskapsstøtte.
 - Lek og vennskap utfordrer barn og voksne
 - Å dra lek og vennskap i samme retning.
- Felles foredrag fra **Fantasifantasten** med Trude Brendeland
 - Lekelyst - med rom for inne lek

- o Kino for alle barna som felles utgangspunkt, for at alle barn skulle ha litt bakgrunn om dinosaurer
- o Eierforhold til miljøet når de selv har kommet med ideer, det fører igjen til at de tar mere vare på lekemateriellet
- o Rammet inn leken til et bestemt område (i dette tilfellet et eget rom)
- o Tilføyde verdiløse materiell litt, etter litt
- o Engasjerte voksne som er med i leken, og forstår barns lek

➤ *Litteratur*

- o Terje Melaas:
 - Kampen om leken
 - Se meg, jeg vil leke
- o Nettside: fantasifantasten.no
- o Faktabøker om dinosaurer
- o Google
- o Filmen: «Andys dinosaur eventyr»

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen

– fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage: **Knærten Familiebarnehage**

Knerten familiebarnehage – Gran kommune. Eier: Linda Moksnes.

Valgt satsningsområde: **LEK**

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt satsningsområde

Vårt utgangspunkt:

- Knærten familiebarnehage er et familiehjem med 2 voksne og 8 barn pr. dag. Barna er i alderen 1-3 år. Det gjør av barna blir tett fulgt opp og sett fra de kommer til de går.
De voksnes bevissthet om barns medvirkning og deltagelse gjør at barna blir lyttet til og observert slik at vi kan respondere på deres ulike uttrykk og kommunikasjonsformer.
- Barnas initiativ i lek og samhandling blir tatt mer på alvor og som voksne må vi «spinne» videre på den for å videreutvikle barnas leketemaer og erfaringer.
- Vi beskytter leken mer og kan forskyve aktiviteter/mat når leken er god
- Barn blir hørt og anerkjent i sine ytringer og i sin lek, samtidig som de lærer at deres mening av og til må vike for andre barns ønsker.
- Voksnes bevissthet gjør at vi her mer respekt for barnas ulike perspektiver og deres individualitet.

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Fokusområde LEK er vårt møte med rammeplanen og dens fagområde. Dette blir gjort i samarbeid med Rakalauv barnehage. LEKEN er for oss en kjerneaktivitet i barnas oppvekst og vi har definert den som en arbeidsmetode, og det handler om tverrfaglighet.
Vi bruker leken som metode for å se på sammenhenger i naturen rundt oss og i vårt innemiljø. Vi bruker LEKEN for å øve begreper, utvikle gode samtaler og skape gode sosiale relasjoner til hverandre. Vi bruker LEKEN for å skape kunst der barnet kan være kreativt og vise ulike uttrykksformer innenfor kunstverdenen. Vi bruker LEKEN for å knytte vennskapsbånd.
- Faglig utvikling av de voksne og refleksjon rundt vår rolle i møte med barna. De voksne skal ha fokus på å være tilstedeværende og deltagende.
- LEK har også vært tema på foreldremøte og felles fagkveld med Kari Pape for ansatte og foreldre er gjennomført.

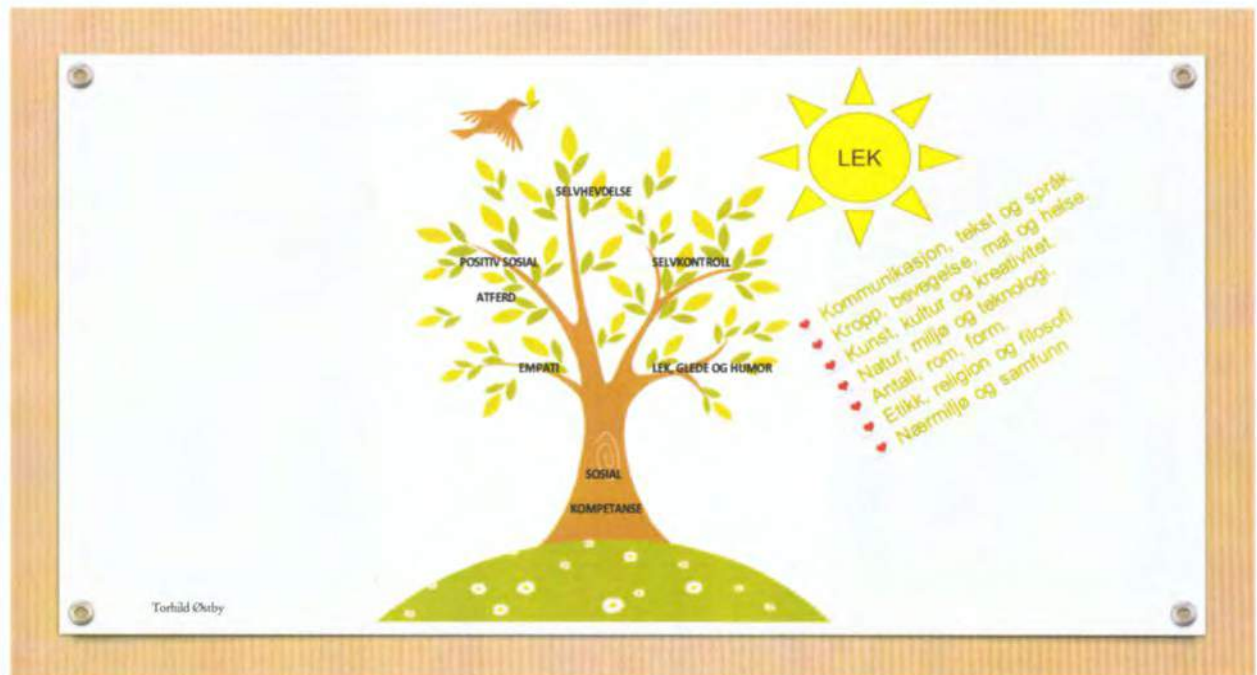
➤ Litteratur

- Kari Pape: «Den gode assistenten»
«Jakten på den gode barndom»
«Æ trur dem søv»

- o Berit Bæ:
«Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage»
- o Torhild Østby: Lekende fellesskap i hele barnehagen «Masteroppgave»

Voksne i Knærten er tett på barna. Nærheten gjør at lek og vennskap for blomstre. Gjennom leken får vi sett barnas interesser, spille videre på deres innspill og bringe temaer inn som gjør at leken videreutvikler seg.

I samarbeid med Rakalauv barnehage, benytter vi «Treet» som utgangspunkt for barnets utvikling.

For oss er leken blitt en metode for at det sosialt kompetente barnet skal få mulighet til å vokse.

Fagområdene blir «stråler» fra sola – det vil si at solens stråler symboliserer rammeplanens fagområder.

Derfor kunne vi ikke velge et fagområde – vi bruker alle fagområder, men vi må være bevisste voksne i møte med kravene som stilles til oss.

Knærten familiebarnehage knytter vennskapsbånd.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Misjonshusets barnehage, Nyveien 28, 2827
Hunndalen. Styrer Sissel Solbu telf. 40043282

Valgt fagområde/satsningsområde: Lek som livsmestring i nettverk Hunndalen

Mål: Jeg sikrer barns medvirkning i lek.
Jeg kjenner godt til rammeplanen og bruker den aktivt i mitt daglige arbeid i barnehagen.

Delmål: Vi skal styrke den faglige bevisstheten blant personalet.
Vi skal sikre kvaliteten blant de pedagogiske lederne.
Vi skal samarbeide på tvers av avdelinger og barnehager

Beskrivelse av prosjekt/utviklingsområde i vår barnehage.

Vi har valgt å gå dypere inn i leken med COS, trygghetssirkelen, som et utgangspunkt. Barna trenger det trygge i leken, for å gå videre til det mer utfordrende. Her skal de voksne se hva barnet trenger av støtte. Vi vil også se på hvile i forhold til aktivitet. Hva er barnets behov. For å kunne leke sammen, må barna også etter hvert se de andre barnas ønsker og behov. Her skal de voksne støtte og beskrive slik at de kan hjelpe barna videre i leken. Boltrelek/Lekeslåssing. Jobbe med denne type lek, fordi barna elsker det☺ Dette utfordrer barna, de må se de andres behov, ta hensyn. Det utfordrer de voksne også.
LEK SOM LIVSMESTRING.
Vi ønsker at barna i Misjonshusets barnehage skal være rause og robuste.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

God og trygg overgang hjem-barnehage på morgenen. Aktive deltakende voksne.
God lek fra morgenen av, fordeling av voksne og barn på rommene.
Trygghetssirkelen, se hva barna trenger, trøst, hjelp for å komme i gang i leken.
Engasjerte voksne i leken. Se hva barna trenger for å komme videre i leken med utgangspunkt i barnas aktivitet. Vi ser trygge barn, og leken blomstrer.

Lekeslossing/boltrelek. Mange av barna er glad i denne type lek og har blitt veldig klar over at grenser er viktig. De setter grenser for seg selv, og skjønner at andre barn også har grenser. De tar hensyn til hverandre, og de utfordrer hverandre. Noen er store, andre er mindre. Noen er sterke, andre er mindre sterke. Det er fint å se hvordan barna innretter seg etter dette. I denne leken har barna ofte innført egne hvilepauser. Ofte inngår lekeslossingen i en eller annen rollelek.

Aktivitet/ hvile. Vi vet at barna i løpet av barnehagedagen trenger hvile. Dette gjør vi på forskjellige måter, og til forskjellige tider etter barnas behov. Vi har en felles hvilestund, men her er det også barnas ønsker og behov som ivaretas. Ikke alle deltar. Hvile- se i bøker, lese bøker, høre eventyr, lydbøker, bare være stille litt, høre musikk, bare sitte på et fang med kosen litt og noen sover.

Vi ser at hvile er viktig for god lek. Er barna slitne og trøtte er det ikke så lett å gå inn i leken.

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Engasjerte voksne som ser og lytter til barna.
- Praksisfortellinger med etterfølgende refleksjoner.

Vi må være to før å få hull i isen!

Godt med litt hvile

Boltrelek. Hvordan går vi videre nå?

Boltrelek hos de yngste.

Litteratur

- ” Se barnet innenfra” av Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad
- Artikler om lek fra ” Første steg”
- ” Livsmestring i barnehage” Line Melvold

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: **Reinsvoll barnehage/ Vestre Toten**

Valgt fagområde/satsningsområde:

Lek og barnehagens rom og barns medvirkning.

- forslag/ endringer av barnehagens rom med tanke på å styrke leken
- lage foranderlige rom med tanke på hva barna er interessert i akkurat nå
- bruke rommet som en 3.pedagog (dekke på til lek)
- voksendeltakelse i lek

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Voksne er mer lydhøre for hva barna er interessert og beriker barns lek
 - Voksne er mer deltagende i barns lek
 - Barna er mer interessert i de lekene de selv har valgt
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Barns medvirkning
 - Voksendeltakelse
 - Bruk av faglitteratur, dialogkafe, grupperdiskusjoner om barns lek, barnehagens rom og voksendeltakelse.
- *Litteratur*
 - ”Barnehagens rom – nye muligheter”
 - Rammeplanen
 - Webinar fra udir om Rammeplanen

Bilder/dokumentasjon

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Gjøvik barnehage (ny 2017), sentrumsbarnehage, 6 avdelinger

Adresse: Skolegata 7, 2821 GJØVIK tlf : 611 58 535

Valgt fagområde/satsningsområde:

- **Lek**

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Barna opplever å få leke mer 😊 fordi ansatte er mer bevisst lekens egenverd.*
- *Barna opplever litt mindre avbrytelser i leken.*
- *Barna opplever ansatte som har fokus på å videreutvikle eksisterende lek og berike lekemiljøet sammen med barna.*
- *De voksne deltar mer i leken på barnas premisser.*

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- **Mål for alle ansatte; med «jeg» fokus:**
-Jeg skal bidra til å gi barn i Gjøvik barnehage god lekekompetanse
+ at alle ansatte lager seg personlige mål som for eksempel: «Jeg skal delta mer aktivt i uteleken.»
- **Hele barnehagen jobber sammen**, en prosjektgruppe med en representant fra hver avdeling.
- **Hver avdeling deler praksisfortellinger**, historier, erfaringer, video fra lekprosjektet på personalmøte.

➤ *Litteratur*

- Terje Melaas , Blikk for lek i barnehagen, 2013
- Terje Melaas, Se meg, jeg vil leke, 2016
- <https://www.udir.no/Barnehage/>

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon:

Trulserudenga barnehage v/ Ingeborg Hageberget

post@trulserudenga.no

Tlf: 61 33 66 77

Valgt fagområde/satsningsområde:

Vi jobber allerede med et prosjekt som vi har kalt «Magisk og levende miljø». Dette prosjektet handler om bruken av rommene våre og lekemiljøet vi tilbyr ut til ungene. Prosjektet handler om hvordan vi voksne ser og hører etter barns ytringer og jobber videre med disse ytringene. Det handler om hvordan vi voksne tenker om barn som subjekt, og hvilke konsekvenser dette får for vår praksis. Det handler om prosess kontra produkt, valg av læremateriell og rommet som den 3.pedagog.

Vårt satsningsområdet for «Barns trivsel – Barns medvirkning» blir derfor et satsningsområdet fra nevnte prosjekt «Magisk og levende miljø». Vi har valgt å se på spenningsfeltet «Barns medvirkning- Voksnes definisjonsmakt» og problemstillingen vi har valgt er: **Hvordan kommer barns ytringer og ønsker til uttrykk i valg av rom og materiell?**

- Hva slags type rom skal vi ha?
- Hva skal være på rommet?
- Hvordan skal rommet se ut?
- Hvor tilgjengelig og hva - når det gjelder materiell?
- Hvordan skal det lekes / skapes på rommet? Hvem bestemmer?
- Hvordan finne ut hva barna mener?

Dette var noe av det vi ønsket finne ut av gjennom dette prosjektet.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde /satsningsområde:*
 - Barns ønsker blir sett og hørt oftere.
 - Ønskene blir oftere tatt tak i av ansatte og jobbet videre med.
 - Barn blir tatt med i idemyldring rundt hvordan vi kan løse ulike utfordringer, og de voksne er mere nysgjerrig på hva barn tenker.
 - Voksne som undrer seg sammen med barna og som stiller dem spørsmål.
 - Observasjon som metode blir brukt for å kartlegge barns interessefelt.
 - Voksne er blitt bedre til å se etter hva barna liker å holde på med?
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Involvere alle voksne i arbeidet.
 - Jobbe med verdiene våre – felles forståelse.
 - Bruk av bilder i forhold til dokumentasjon.
 - Øve opp lytteevne og prioriteringsevne – ta tak i ideene som kommer.
 - Bruk av tankekart.
 - Prosjektjobbing på dagsorden.
 - Sette av planleggingstid og evalueringstid på team- møtene våre.
 - Faglig utvikling inn i et system.
 - Veiledning i relasjonskompetanse i system.
 - Cos- P kurs alle ansatte satt i system.
- *Litteratur*
 - Hftet «Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen» utgitt av Kunnskapsdepartementet.
 - Hftet «Pedagogisk dokumentasjon» utgitt av Utdanningsdirektoraret.
 - Boka «Lyttende pedagogikk» av Ann Åberg og Hillevi Lenz Taguchi.
 - «Se barnet innenfra» av Ida Bransæg.
 - «Profesjonelt relasjonsarbeid – en verktøykasse», Anne Linder hentet fra Barnehageforum.no

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Kvila Familiebarnehage

Valgt fagområde/satsningsområde: Lek (rollelek), med hovedfokus på temaet Hakkebakkeskogen

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Ut i fra hva barna viste av interesse for temaet Hakkebakkeskogen, valgte vi å bruke dette temaet et år til. Barna har deltatt aktivt i å gjøre det ene rommet vårt om til Hakkebakkeskogen. Vi har hengt opp bilder av figurene rundt om kring på veggene, og vi har "flyttet" dyrene inn i den lille skogen vår i uteområdet.
 - Barna bruker flittig konkrete og kostymer tilknyttet boka i leken. Og etterhvert som leken utviklet seg, har de begynt å ta i bruk andre elementer, ikke tilknyttet, inn i leken.
 - Vi merker at figurene i boka går igjen i samtaler, både barn i mellom og mellom barn og voksne.
 - Vi har i år to barn som er flerspråklige. Leken rundt temaet har vært en måte for disse barna å lære språk og lekekoder.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - At vi er en liten barnehage, men også at alle barna vi har nå viser såpass stor interesse for bøker.
 - Det at det har blitt laget en ny Hakkebakkeskogen film, og at Dyreparken har satset på dette temaet.
 - Lett tilgjengelig materialer.
 - Personalets engasjement
- *Litteratur*
 - Rammeplanen
 - Hakkebakkeskogen
 - CD- hakkebakkeskogen
 - Berit Bae "medvirkning i barnehagen"
 -

Lillerommet forvandles til
Hakkebakkeskogen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: FJERDUM BARNEHAGE

Valgt fagområde/satsningsområde: BARNES MEDVIRKNING I LEK

På avdeling med 2-4 åringer:

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Her har vi gjort observasjoner og uformelle samtaler med barn i lek, for å kartlegge hva de interesserer seg for. Deretter har vi laget leketema ut fra dette, der vi innhenter aktuelle billedbøker, lekemateriell, løse deler osv.
 - Dette året har vi laget lekemiljø rundt Brannvern, Dinosaurer, Doktorlek og Eventyr.
 - Her tilfører vi barna kunnskap om tema, via samtaler, sanger og estetiske aktiviteter. Noen ganger har vi voksne dramatisert først for å gi barna lekeinspirasjon. Dette har fungert godt hos oss.
 - På Barnehagedagen var tema «La oss skape». Her hadde vi barns medvirkning som fokus. Vi voksne hadde med oss ulike typer materiell som barna kunne skape noe ut fra. De eldste guttene valgte å lage en VULKANDUSJ ut av en stor pappeske. De hadde regien i utformingen, mens de to voksne hjalp til og ga dem det de trengte. Dette førte til en vulkan-lek i etterkant.
 - Barn som ønsker å delta og medvirke i dramatiseringer, har muligheter for dette i hverdagen. Dette ser vi gir tydelig inspirasjon til å leke og gjenta rollespillet.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Observerende og aktive voksne
 - Planer og dager der det spontane blir vektlagt.
 - Tilgjengelig lekemateriell og utstyr
 - Tilgjengelige bøker som omhandler ulike tema
- *Litteratur*
 - Vi er inspirert av «Fantasifantastene».

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Fjerdum barnehage, avd. Naturbasen
4 og 5 åringer.

Valgt fagområde/satsningsområde: BARNES MEDVIRKNING I LEKEN

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Vi lagde et lekemiljø rundt en cafe og barna fikk være med å utvikle cafeen. De har fått bake, kuttet opp frukt, lagd smoothie osv. som de har solgt i cafeen etter tur. Vi har bl.a. invitert barn fra andre avdelinger, foreldre, hatt bokkafe med besøk fra biblioteket. Da har barna jobbet i cafeen og «solgt» varer.
 - Det har vært mye rollelek i cafeen i flere måneder. Ofte leker mange barn her samtidig og leken fanger alle barna på avdelingen. De som ikke leker mye sammen til vanlig har gjort det her. Barna har også vært mer utholdende i leken.
 - Et barn som snakker lite norsk har mestret rolleleken i mye større grad da dette er en kjent arena å leke på. Leken har vært positiv for barnet både for samspillet med andre og i fht språkutviklingen
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Det fysiske miljøet ble endret «over natten».
 - De voksne laget en cafe til barn uten at de visste om det
 - Cafeen er «for seg gjort» -på ekte. Lekene er en blanding av ordentlige ting som kaffekanne, porselenskopper, is plakat og leker som is, pizza, kassaapparat, penger osv.
 - De voksne har vært aktive og støttene med i leken samt lyttet til barnas ideer
- *Litteratur*
 - Rammeplanen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Holmejordet barnehage
Ivar Kleivens vei 2
2618 Lillehammer
Tlf. 61 25 20 00

Valgt fagområde/satsningsområde: Lek

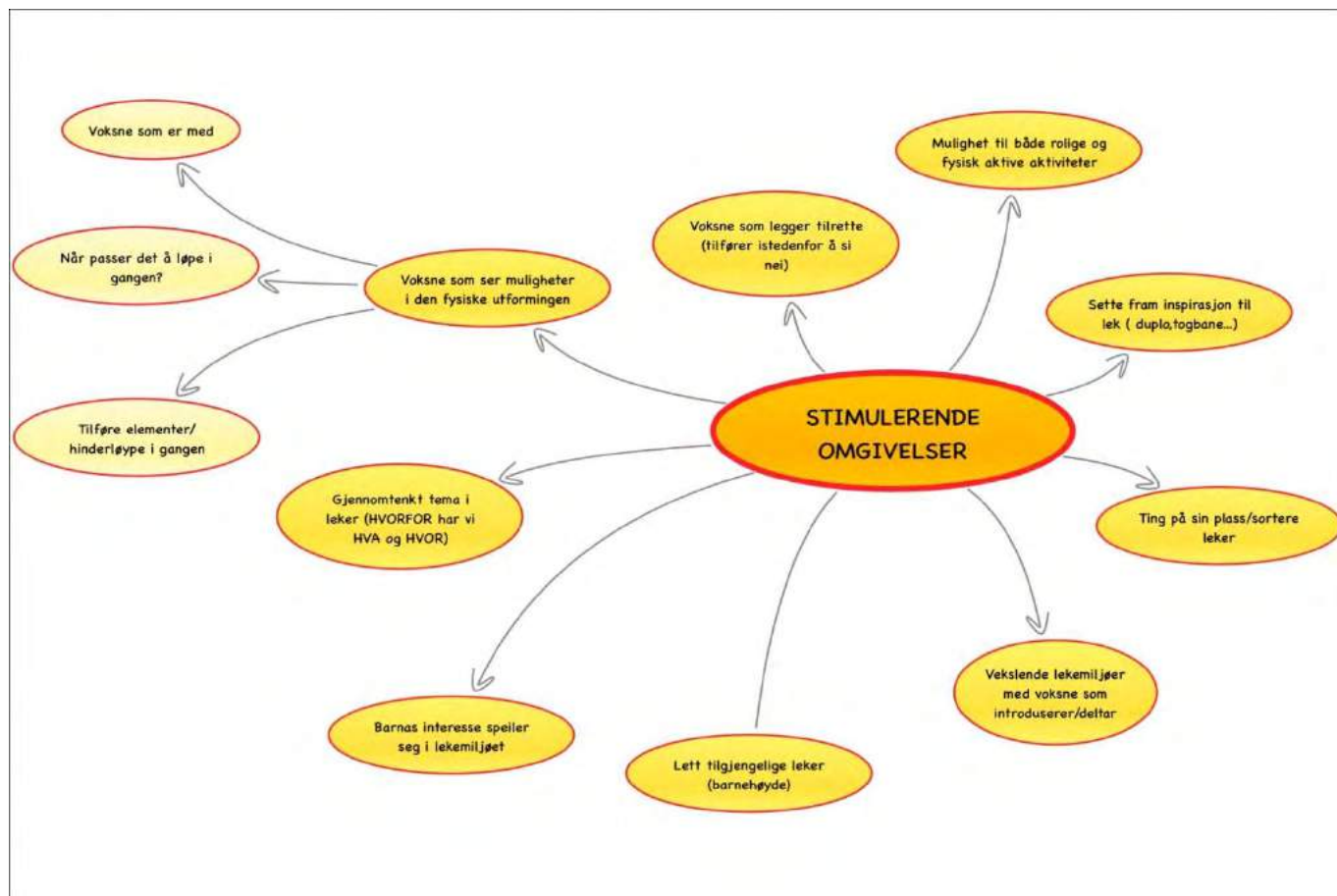
Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Fokus på at barnas stemme skal komme til, - som i organisering av dagen, tid til å utvikle, og å fortsette igangsatt lek ,...
 - Bevissthet rundt verdien av å benytte seg av mindre grupper, gjør det lettere å se barnet der det er
 - Fokus på verdien av at alle deltar i fellesskapet, å ha noen å leke med, og dermed sette inn tiltak for de som har utfordringer med det.
 - De voksne anerkjenner barnas interesse og initiativ, noe som fører til at barna tar mere initiativ
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - En aktiv voksenrolle hvor vi er oppmerksomme på samspill mellom barna, og gir støtte til å utvikle leken
 - Være bevisst på utforming av det fysiske miljøet for å få stimulerende omgivelser
 - Felles tema i barnehagen, noe som har gitt felles referanse som leketema(alle kjenner til hva som hender/skal hende)
 - Holde fokus på området kontinuerlig, og se tilbake på å bruke oppsatte tiltak i årsplanen
- *Litteratur*
 - Språkløyper, med kapitlene Språk og deltagelse i lek, Barnas deltagelse i lek og den voksnes rolle, Fra «Språkhverdag»
 - Det viktigste er å få leke, Margareta Öhman
 - Artikkel i Første steg

Bilder/dokumentasjon: Eks Bukkene bruse som felles tema, ble en fin referanse som leketema

Tankekart i arbeidet med å «Bryte ned» ord i årsplanen

Barnehage/kontaktinformasjon:

Baklia Stall & Gårdsbarnehage

2651 Østre Gausdal

Tlf: 61 22 35 01

Valgt fagområde/satsningsområde:

Fokus på uteleken. Jobber med personalets felles forståelse av voksenrollen og en positiv kultur for barns medvirkning i uteleken, slik at barn og voksne sammen kan skape et uterom som innbyr til lek.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*

- Barn har medvirket i utformingen av barnehagens uteområde:
Gjennom observasjon av barn i lek har vi sett på hvordan vi kan tilrettelegge for flere typer lek ute, og vi har sammen med barna utviklet lekemiljøene våres med utgangspunkt i barnas interesse. Har Gruffalo vekket barnas nysgjerrighet, videreutvikler vi dette ute, det samme med Bukkene Bruse, osv. Små prosjekter i uteleken som holder barnas interesse for et tema vedlike. Ved å jobbe på denne måten med lekemiljøer har vi sett at barna er mer delaktige i prosesser med å skape, de leker mer rundt temaet på eget initiativ, og de er mer engasjert enn tidligere. Barnegruppen har også et felles grunnlag for lek, som er positivt for fellesskapsfølelsen.

- Barn har mange ideer og god fantasi på det som kan tas i bruk på barnehagens uteområde, og vi har så langt det lar seg gjøre fjernet alle nei-soner ute og personalet skal ha gode grunner for å si nei til et forslag som barn kommer med. Står det store bøtter ute, så kan vi fylle vann i dem – hvorfor ikke? Ligger

stigen på barnehagens uteområde, så bruker vi den. Og med voksens tilstedeværelse, så går det aller meste. Å få et ja, gir barn mulighet til deltakelse i barnehagehverdagen, og det gir mestringsfølelse!

➤ *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

- Personalets felles forståelse: Gjennom personalmøter har vi tatt for oss rammeplanen som vi har «plukket i fra hverandre» for å finne begreper. Vi har tatt for oss disse begrepene og sørget for at vi har en felles forståelse for hva de innebærer. Disse begrepene bruker vi nå aktivt når vi begrunner valg og evaluere egen praksis. Vi har snakket om relasjoner og den tilstedeværelsen som må være på plass for å kunne støtte barn i leken og ivareta prinsippet om barns rett til medvirkning.
- Engasjerte og kreative voksne: Gjennom hele prosjektet har vi jobbet med at hele personalgruppen skal føle seg inkludert i arbeidet og føle eierskap til prosjektet. For å holde på engasjementet har vi hatt små prosjektgrupper i personalgruppen, der alle har hatt ansvar for hvert sitt område. Dette har ført til en veldig positiv og engasjert personalgruppe som har jobbet målrettet med satsningsområdet fra start til dags dato. Alle er innstilt på å være JA-mennesker, og denne holdningen er en viktig suksessfaktor!

➤ *Litteratur*

- Rammeplan for barnehagen
- Turi Pålerud, 2013: *Didaktikk for en demokratisk barnehage*
- Mostad, Skandsen, Wærness & Lindvig: *Entusiasme for endring i barnehagen*

MARKA BARNEHAGE

LEK MED ENTUSIASME

Marka barnehage
Lyngveien 9, 2827 Hunndalen
Tlf: 61 15 85 20
E-post: karianne.myhre@gjovik.kommune.no
Instagram: @markabarnehage

Valgt fagområde/satsningsområde:

God pedagogisk praksis er viktig for oss. Vi ønsket å ha fokus på leken og lekemiljøet vårt, og se på hvordan vi kunne koble dette sammen med barns medvirkning, barns psykiske helse og livsmestring. Tittelen for vårt implementeringsarbeid ble dermed:

LEK MED ENTUSIASME!
-vi tenner barns stjerneøyne

Prosjektets hovedmål: Barna opplever lek med entusiasme hver dag

De ulike elementene i prosjektarbeidet:

De endringene vi har sett i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde:

- Barna har økt sin lekekompetanse. De har mer mangfoldig lek og ser stadig nye muligheter
- Barna bruker de udefinerte lekemiljøene og lekematerialet på nye og varierte måter
- Barna får medvirke på hvordan lekemiljøene skal se ut og hvilke lekemateriell de trenger der
- Barna har økt sin relasjonskompetanse i leken. De inkluderer flere barn og barn i ulik alder
- Samspillet mellom barna er mer positivt. De samarbeider bedre og det er færre konflikter
- Barna inviterer de voksne oftere med i leken
- Barna trer inn i lek der de voksne har satt ut spor eller har invitert til nysgjerrighet og undring

Viktige suksessfaktorer i arbeidet:

- Hele prosjektet er med utgangspunkt i vår egen praksis og med mål om å utvikle denne til barnas beste
- Prosjektet har hatt høyeste prioritet; på alle møter og i alt innhold i barnehagen
- Bevisstgjøring og utvikling hos personalet i forhold til egen praksis, holdninger og handlinger
- Alle ansatte har fått økt faglig kompetanse innenfor temaene:
 - o Livsmestring og psykisk helse
 - o Lekens betydning for hjernenes utvikling
 - o Hvordan bygge opp fysiske lekemiljøer som innbyr til lek
 - o Barnehagens rom og materiell. Rommene og materiellet skal innby til utforskning, kreativitet og medvirkning
- Dokumentasjon:
 - o Pedagogisk dokumentasjon. Observasjon – dokumentasjon - refleksjon
 - o Bildedokumentasjon av lekemiljøene våre, både før, under og etter endringer
 - o Praksisfortellinger. For å synliggjøre vår nye praksis og de endringene som har skjedd
- Hele personalgruppa har vært deltakende. Vi har delt ideer og erfaringer, og vi har diskutert og reflektert sammen på ulike møter og i hverdagen
- Samarbeidet med STYD. De har gitt oss mye relevant teori, utfordret oss og kommet med mange gode ideer og tips til lekemiljø og lekemateriell

Litteratur:

Brendeland, T. A. *Sandkassa: Fra ørken til oase*. Artikkel i Barnehagefolk nr 1, 2015
Hansson, H (2016). *En barnehage til begjær*. Fagbokforlaget
Holte, L (2015). *Pedagogikkens hjerte*. Styd kommunikasjon
Melvold, L (2014). *Den nødvendige samtalen*. Kommuneforlaget
Melvold, L (2016). *Mening, mot & menneskeverd*. Kommuneforlaget
Mostad, Skandsen, Wærness og Lindvig (2013). *Entusiasme for endring i barnehagen*. Gyldendal
Odegard, N (2015). *Gjenbruk som kreativ kraft*. Pedagogisk forum
Thorbergson, E (2007). *Barnehagens rom*. Pedagogisk forum

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: **Gran Kommunale Familiebarnehage**

Valgt fagområde/satsningsområde: **VENNSKAP OG MOBBING**

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - ✚ Vi har gjennomført barnesamtaler for å få frem deres syn på barnehagehverdagen.
 - ✚ Det førte til at vi i endret rutiner i overgangssituasjoner for å forebygge negative situasjoner for barna.
 - ✚ De føler at de blir sett og hørt, og tatt på alvor. Det er deres opplevelse av situasjonen som er avgjørende for hvordan vi tilrettelegger dagen for dem.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - ✚ Vi har fokus på voksenrollen. Vi skal være tydelige rollemodeller, gjennom språk og væremåte, ved å vise hvordan vi som voksne vil at vi skal være mot hverandre. Barn mot barn, barn mot voksne og voksne mot barn. Å være tydelig betyr å være konsekvent i det vi formidler.
 - ✚ På personalmøter har vi gått igjennom tema Omsorg, og Vennskap og fellesskap i rammeplanen. Vi har brukt støttemateriell på Udirs sider. Vi har i fellesskap diskutert og drøftet refleksjonsspørsmål og laget plakater, og sett filmene «Nullmobbing» og «Vennskap mellom de yngste barna»
 - ✚ Vi bruker praksisfortellinger som arbeidsmetode på personalmøter, for å øke kvaliteten på arbeidet til de voksne.
 - ✚ I månedsbrev til foreldrene, informerer vi om hvordan vi jobber med dette i barnehagen, og hva vi legger vekt på.
 - ✚ Tema på vårens foreldremøte er «livsmestring og helse»
- *Litteratur*
 - Rammeplan
 - Virksomhetsplan
 - Ingrid Lund og Anne Helgeland: Mobbing i barnehagen
 - Ingrid Lund: De er jo bare barn
 - Ingrid Lund: Mattias er alene

Et eksempel på foreldreinformasjon. Vi har fokus på mobbing, barns trivsel, vennskap og fellesskap. Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre, og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet, og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov, og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet skal

- # støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- # støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- # forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre
- # støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- # samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap

Forskriften **Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver** utdyper personalets ansvar for barns omsorgs- og læringsmiljø og for å fremme positive handlinger som motvirker avvising, mobbing og vold. Måten den voksne svarer på og gir tilbakemelding på, er av stor betydning for hvordan barnet ser på seg selv og andre. Det viser seg at mobbing er et fenomen i barnehagealder, noe vi ønsker å forebygge hos oss.

Kristin Halvorsen, tidligere kunnskapsminister, sa en gang:
Kanskje det viktigste i barnehagen er at barn lærer seg:

- å kunne skaffe seg en venn
- å kunne være en venn
- å kunne holde på en venn

Vennskapstre

Adresse:

Markatun 1

2760 Brandbu

tlf :61 39 21 80

e-post: gudrun.skiaker@gran.kommune.no

«Voksne med fokus på barns medvirkning i rolleleken.»

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Mer ivrige og glade barn med fokus på samme lek over lengre tid.
 - Fantasien har utviklet seg innenfor det samme temaet.
 - Voksne har blitt mer tolerante for barns utfoldelse med leker og rom.
 - Voksne har blitt mer raus, positive og interesserte i andre avdelingers prosjekter.
 -
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Bevisste og tilstedeværende voksne
 - Voksne som følger barnas interesser og initiativ
 - Tilgjengelig og variert utstyr som inspirerer
 - Tid og rom for utvidelse av leken
 - Færre voksenplanlagte temaer, for å finne rom til barnas prosjekter.
- *Litteratur*
 - Rammeplanen
 - «Se barnet innenfra» (Ida Brandtzæg, Stig Torsteinson)
 - «Lytende pedagogikk» (Ann Åberg, Hillevi Lenz Taguchi)

En gutt på avdelingen gledet seg veldig til han skulle til «syden» Han viste fram glass med penger som han sparte på til turen. De voksne fant fram ryggsekk og koffert for å utvide leken hans, og dette utviklet seg til mye kreativt, der resten av barna også ville være med på leken. De samlet pappesker og melkekartonger, de klippte, limte og lagde fly med propeller. De måtte jo ha billetter, som de lagde selv, og penger til å betale med. Utover våren har det vært flere flyturer, de har reist til landene som ungene kommer fra, og hørt musikk og sett videoer derfra. En voksen er fra Bosnia, så de reiste dit også, og der fikk de smake bosnisk mat som de selv var med å lage. De voksne samlet det som var lagd i en eske, men ser at for at leken skal fortsette, må materiellet være tilgjengelig, så barna slipper å spørre etter det.

Vi har få bilder fra dette prosjektet, men det startet med at en voksen rullet en snøball på et område utenfor barnehagen(bilde 1). Noen barn ble interessert, og de lagde et hus til seg(bilde to). Der ble det dyreklinikk, og kantine. Dette syntes noen av guttene så morsomt ut, så de måtte også lage et hus(bilde 3). De fikk pappesker og leker fra skuret som ble komfyr, TV, og til slutt et «Ninjaskip». De voksne var med og hjalp til med å utvide leken ved å finne materiell som passet til. Leken holdt på i flere uker, så lenge snøen holdt seg. En ansatt sin entusiasme og tilstedeværelse var en suksessfaktor.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Bismo barnehage i Skjåk

Valgt fagområde/satsningsområde: Barns deltaking/ medvirkning i
kvardagssituasjonar (mest fokus på måltidssituasjonen).

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltaking/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
- *Måltid:*
 1. Små grupper (ein vaksen og 5-6 barn), større fokus på at alle får ta del i samtala rundt bordet, at kvar og ein skal bli sett og høyrte. Større bevissthet rundt at det skal vere barnet som i stor grad styrer samtala rundt bordet.
 2. Vi avsluttar måltida med å « bruke språkboks» eller lese ei bok. Språkboks inneheld ein enkel og kort aktivitet som er ein del av den systematiske språkstimuleringa i barnehagen. Kan vere f. eks. dikt, munnmotoriske øvingar eller artikulasjonskort. Barna får bestemme kva aktivitet/ dikt/ bok vi skal ha.
 3. Dagens hjelper (evt eit av dei andre barne), slår terning for å bestemme kva sang vi syng før maten. I tillegg til at barnet får medverke i kva vi skal syng, får vi på denne måten inn «øving på å lese terning».
 4. Barna får smøre, tilberede sin eigen mat ved bordet. Det har dei gjort tidlegare og, men nå har vi større enda fokus på at dei skal klare mest mogleg sjølve og hjelpe kvarandre.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 1. Felles personalmøte med dei andre barnehagane i bygda parallelt med arbeid i eigen barnehage.
 2. God forankring og at det vert sett av tid på personalmøter
 3. Kontinuerleg evaluering av rutinesituasjonar og overgangssituasjonar på personalmøter. Kva er bra, kva kan bli betre?
 4. Arbeid med «trygghetssirkelen» og «Se barnet innenfra» parallelt med arbeid med barnets medvirkning/deltakelse.
- *Litteratur*
 - Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen av Torsteinson, Stig - Brandtzæg, Ida - Øiestad, Guro
 - Barns trivsel - voksnes ansvar
<https://www.udir.no/trivselsveileder>

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: **Lesja barnehage**

✓ lesja.barnehage@lesja.kommune.no

Valgt fagområde/satsningsområde:

✓ **Kvardagssituasjonar med fokus på måltidet (jf Beste praksis-arbeid)**

Vi har jobba mykje med kollegastøtte og voksenrolla vår opp mot ulike kvardagsituasjonar i barnehagen.

Vi har ein fast standard som vi måler arbeidet vårt opp mot.

Kvart område har sin beste praksis, som seier noko om kva eg som vaksen må gjere for å nå standard.

Barn si medverknad er ein viktig del av dette arbeidet, jf pkt om å vere merksam på og følgje opp barna sine signal i standarden vår.

For å oppnå god kvalitet i det pedagogiske arbeidet ved måltidet, skal eg som vaksen:

- Forberede og legge til rette for måltid i små grupper, slik at fokuset mitt er hos barna.
 - o Ha det eg treng ved bordet før måltidet byrjer
 - o Vise omsyn til individuelle behov hos barna (utstyr, plassering, tid)
 - o Samtale om felles tema der alle barna gis mulighet til å delta.
 - o Gi barna alderstilpassa oppgåver ved måltidet.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Dei eldste barna får vere ordenshjelp.
 - Meir eller mindre alle barn får vere med å hjelpe til med det dei kan
 - Eks: Rydde matboksen sin
 - Vere med å lage mat når vi lagar noko i barnehagen
 - Vi sit i smågrupper på fleire rom i barnehagen, (evt i lavvo, gapahuk eller ute) med 1-2 vaksne og nokre barn ved samme bord..
Barna har større sjanse for å bli sett og høyrte når vi er færre samla.
 - Vi les ofte i bok på slutten av måltidet, og ofte er det barna som får velgje bok.

- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Når alt er på plass på/ved bordet så unngår vi at personalet må gå frå barna og hente det som man har gløymt å dekke på.
Vi vaksne er gode rollemodellar for barna om at når vi eter mat så sit vi i ro.
 - Barna får tid og ro til ete maten sin
 - Barna blir sett og høyrte.
 - Barna får delta meir i samtalaner rundt bordet når det er færre rundt bordet.
 - Det blir mindre vaksenprat når vi er færre vaksne ved bordet / i rommet.
 - Barna har matboksen sin som oppleves for mange som noko trygt.
Sjølv de dagane vi lagar mat i barnehagen, så etterspør mange barn matboksen sin.

- *Litteratur*
 - Rammeplan for barnehagen
 - Helsedirektoratet: Retningslinjer for mat og måltider i barnehagen

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i **TOPRO Bondelia barnehage**

Valgt satsningsområde:

Topro Bondelia barnehage har valgt å jobbe med «Livsmestring og helse» med fokus på relasjon og relasjonskompetanse.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

➤ *Endringene i barns deltakelse/medvirkning*

Vårt fokus har vært å bygge gode relasjoner og øke de ansattes relasjonskompetanse. Når voksne og barn har en god relasjon, basert på omsorg, likeverd og respekt fra den voksne, ser vi lettere barna og dets behov og ønsker. Barnet har tillit til den voksne og tør å hevde egne behov og ønsker.

Vi deler barna inn i mindre grupper gjennom hele dagen. Det gir oss mye større grad av én-til-én-kontakt med barna, og vi ser at hvert enkelt barn kommer mer frem slik at ansatte klarer å «fange opp» barnets interesse og ønsker og lage opplegg ut ifra det.

På stor barn er barna blitt mer delaktige i avgjørelser som preger hverdagen deres, f.eks gjennom barnemøter og tema i gruppene. I tillegg har barna i større grad blitt tatt med i utarbeidelse av månedsplan. På denne måten skapes/endres relasjoner ved at aktiviteter «eies» av barna. De opplever at deres ideer og fantasi blir til virkelighet og selv om det er et barn som har ideen vil flere bli med på aktiviteten.

Vi har også brukt mer av andre typer lek som bidrar til å bedre relasjonene barn-barn og barn-voksen, f. eks spill og regelleker på barnas initiativ. De ansatte oppleves mer lydhøre for barnas tanker, innspill og behov, og velger aktiviteter ut fra dette mer enn før. Vi er også blitt bedre på å møte barna der de er, i situasjoner hvor det erfaringsmessig kunne blitt konflikt har vi klart å hindre konflikter.

➤ *Viktige suksessfaktorer*

Vi har et overordnet mål for barnehagen, avdelingene har egne mål og alle ansatte har utarbeidet individuelle mål. Alle mål har vært «jeg formulert». Det er brukt tid på at hver enkelt skulle lære mer om seg selv, og hvordan måten vi kommuniserer på påvirker vår relasjon til andre. «Jeg» fokuset har også handlet mye om at i endringsarbeid er det kun meg selv jeg kan endre.

Felles mål og felles verdier er viktig for å skape et godt miljø med gode relasjoner. Individuelle mål bidrar til økt bevissthet hos personalet i forhold til å skape en god relasjon til enkeltbarnet og temaer knyttet til prosjektet har vi jobbet med på hvert personalmøte og hver planleggingsdag, spesielt har vi har brukt mye tid på å snakke om menneskesyn og barnehagens verdigrunnlag. På personalmøter har alle ansatte hatt med seg «relasjonshistorier» som de har delt med resten av personalgruppa.

Barnehagens «relasjonsgrein»

Litteratur;

Udir 2017: Rammeplanen for barnehager

Gjøvik kommunes relasjonsmodell

Gjøvik kommunes pedagogiske plattform

Barnehage.no: May B Drugli, Gode relasjoner fremmer motivasjon for læring

Pedlex 2017: Lysebo/Bratt, Relasjonskompetanse i barnehagen

Barnehage.no, felles foreldremøte og personalmøte for nettverksbarnehagene;

Trygghets sirkelen (Circle of Security)

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Søre Grindstugu barnehage- småbarnsavdeling 1-2 år.

Valgt fagområde/satsningsområde:

- Barn sin medverknad
- Inkluderande læringsmiljø (Trivsel, vennskap)
- Relasjonsarbeid. (barn-barn, barn-vaksen)

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - o Personalet er meir lydhøre for barna sine innspel i forhold til sin eigen kvardag. Kvar 14.dag på avdelingsmøte blir det diskutert kva barna har vore opptekne av. Korleis kan vi tilrettelegge for meir av det barna er opptatt av? Vi vurderer også utforming av romma og om det må gjerast noko endringar , for at kvardagen til barna skal fungere betre.
 - o Smågrupper. Der barnas stemme enklare kan kome til uttrykk.
 - o Personalet diskuterer å reflektere over barna sin, leik, læring og andre begrep frå rammeplanen.
 - o Barna for halde på med aktivitetar dei likar over lengre tid.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - o At personalet har tid til å lese rammeplanen og sette seg inn i begrep/ bli enige om kva vi meiner på vår avdeling om forskjellige problemstillinger.
 - o Skape ein god praksis for refleksjon på avdelingsmøter. Reflektere rundt praksishistorier og bilete.
 - o Gode relasjoner blant barna, og blant barn og vaksne.
- *Litteratur*
 - o Rammeplanen
 - o Pedagogisk dokumentasjon; UDIR (Mona Nicolaysen)
 - o UDIR. *Barns trivsel – voksnes ansvar*
 - o Petra Krantz Lindgren. (2014) *Barns sunne selvfølelse- voksnes ansvar*, Pedagogisk Forum
 - o Line Melvold sine bøker
 - o Webinar, UDIR
 - o Barnehageforum, diverse artikler...
 - o Bae, B, Eide, B.J og A.E. Kristoffersen (2006). *Temahefte om barns medvirkning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Gode vener hjelper kvarandre.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Lalm Barnehage- Vågå kommune Knærten 1-3år

Valgt fagområde/satsningsområde: Beste praksis – Vaksenrolla med fokus på sosial kompetanse. Vi har valgt å flette det inn i vår beste praksis for året 17/18.

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- Beskriv kort endringene i barns deltakelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde
 - o Endringane byrja då vi fekk ny informasjon/kunnskap om kva barns medverknad er. Dermed sette vi på oss «nye» auge om kva dette var.
 - o Vi brukte møtetida vår til å diskutere dette, vi såg webinar på udir.no, vi las i rammeplanen, vi diskuterte kva var barna opptekne av og korleis kan vi la dei få være med å bestemme i kvardagen. Sidan vi er på småbarn handlar det mykje om å sjå å tolke barna.
 - o Vi har tolka signal frå barna om at dei ynskjer å ta del i klesvasken, når dei høyrer at vaskemaskina pip, viser barna kjempe engasjement og vil være med å legge kleda over i tørketrommelen. Det får dei sjølv sagt lov til.
 - o Inne hjå oss har vi og vore veldig opptekne av å trille dukkevogn og stelle babyar/dukkar, skifte bleie osv. Dette har vi og lagt til rette for ute i leik, der vi henta ut fleire vogner som kunne brukast ute, etter ynskje frå borna.
 - o Vi har dokumentert på månadsplan om kva barna har vore opptekne av den siste tida.

- Viktige suksessfaktorer i arbeidet
 - o Teke opp temaet på møter
 - o Vi vaksne er meir «påkobla» med tanke på barns medverknad
 - o Vi fylgjer barnets initiativ
 - o Vi les kroppsspråk
 - o Tolke signal, særst viktig for dei utan språk
 - o Tar barna på alvor
 - o Legg til rette for leik
 - o Vi føler at vi har fått eit nytt syn på barn sin medverknad og føler det no er lettare å legge til rette for at barna får være med å bestemme sin eigen kvardag.

- Litteratur
 - o Rammeplan
 - o Udir.no

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: Søre Grindstugu barnehage- avd 2-4 år Vågå kommune

Valgt fagområde/satsningsområde:

- **Barn sin medverknad - prosjektarbeid ut frå barna sine interesser**
- **Inkluderande læringsmiljø**
- **Relasjonsarbeid – barn-barn, vaksen-barn**

Barna sin medverknad / deltaking i barnehagen:

- Barnas interesser har endt opp med 2 ulike prosjekt. Brannbil og dinosaurar.
- Brannbilprosjektet starta etter at ungane hadde vore på besøk på brannstasjonen under brannvern veka. Etter dette leika barna mykje brann og brannkonstablar. Så vi bestemte oss for å lage eit prosjekt rundt brannbil.
- Ting vi har gjort under prosjektet:
- Besøk på brannstasjon
Innkjøp av duplo brannbil
Laga brannbil av mjølkekartongar, måla den.
Bestilt Brannmannen Bjørnis
Måla brann.
Besøk av brannmann som delte ut brannhjelm, og opning av brannbilen med kanapé og mozell. Besøk av media.
Avslutning av prosjektet der ungane har demontert brannbilen, med sag og hammar.
Dokumentasjon vegg/rom: hengt opp bildar frå prosjektet og teikningar/maleri barna har laga.
- Det andre prosjektet vi har starta med er dinosaurar, her har vi:
- kjøpt inn ulike bøker, dinosaurar, dinoegg. Vi er nå midt i prosjektet og har byrja med å lese bøker i samling om dinosaurar og vi har begynt med klekking av egg. Vi har laga dinosaurlandskap og vi skal leike arkeologar også får vi sjå kor prosjektet fører oss vidare.....
- Dokumentasjon her blir å lage ein dokumentasjonsvegg med bilete av prosessar og utsegn frå barna om dinosaurar.
Barnesamtaler.
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*

Vaksenrolla. Vi har fordelt oss i rommet slik at vi har vore tett på i leiken, og på den måten fått med oss kva ungane har vore opptekne av. Vaksne som er lyttande og engasjerte.

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

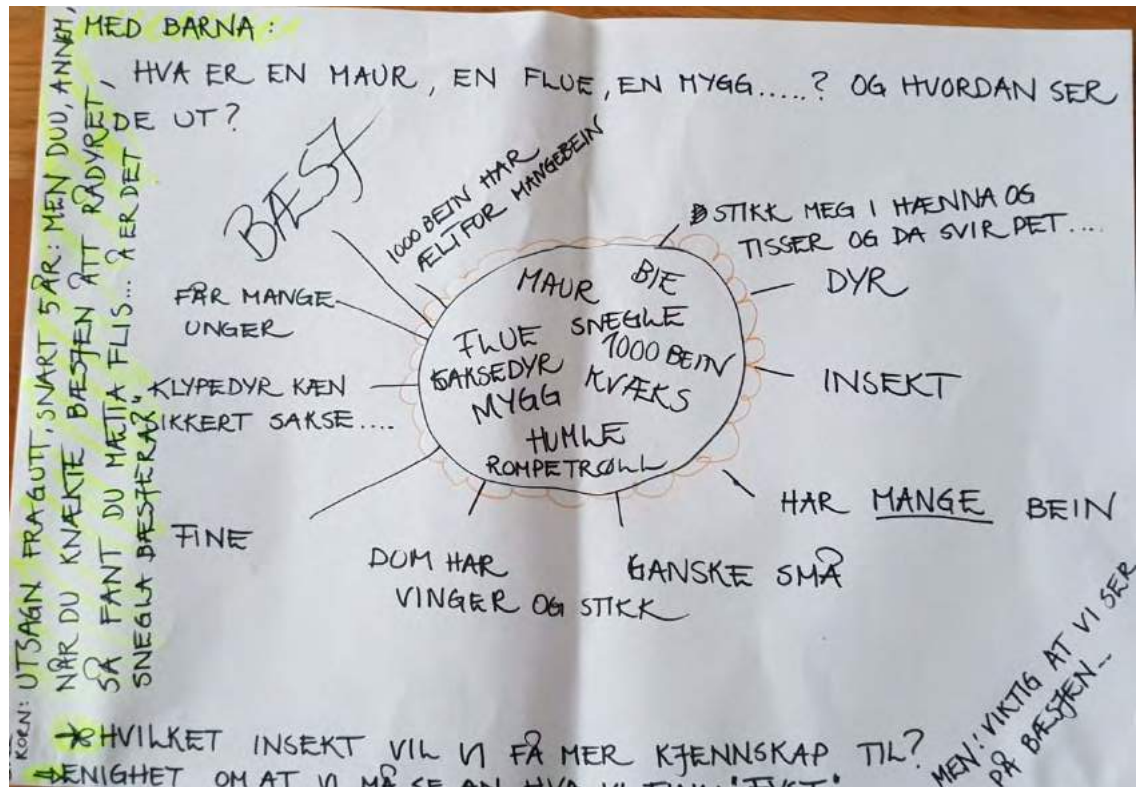
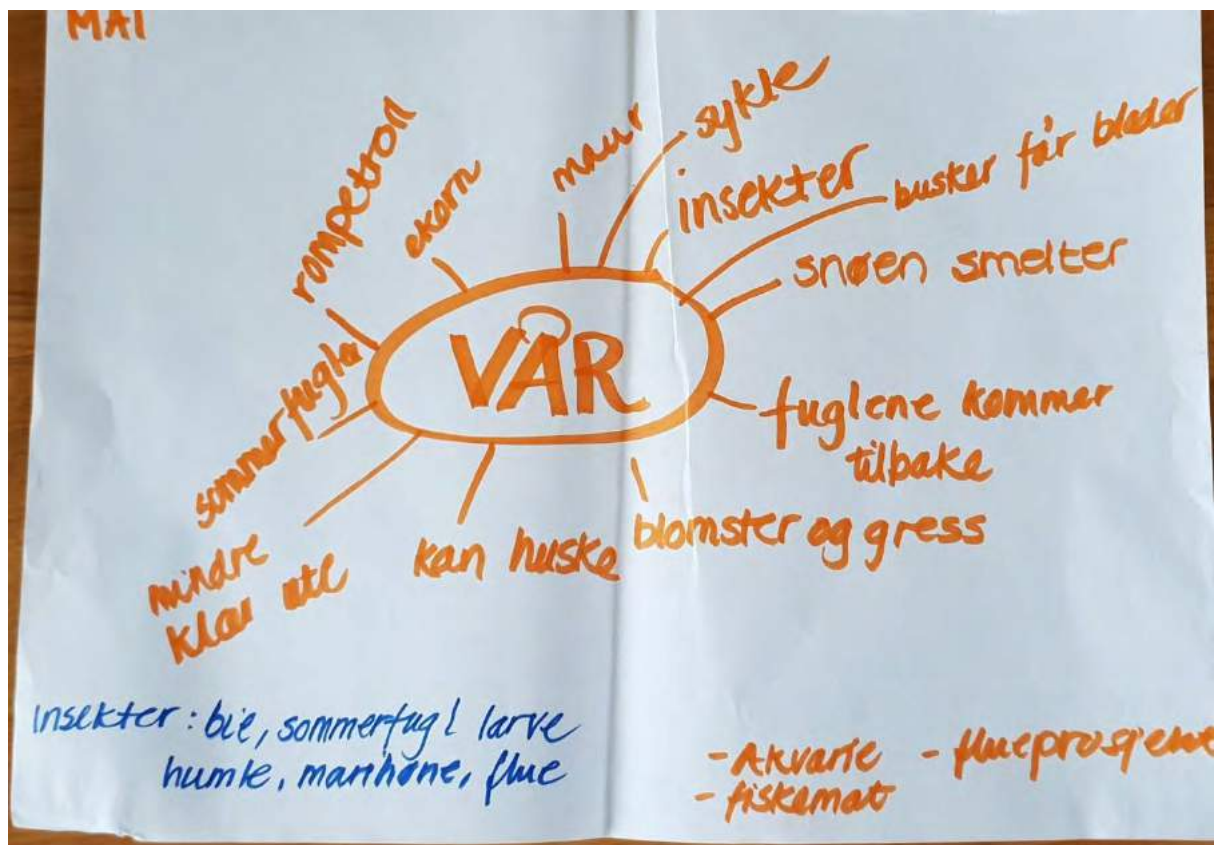
Barnehage/kontaktinformasjon: Kolbu barnehage, Østre Toten kommune.

Valgt fagområde/satsningsområde: Barns medvirkning

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

- *Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt fagområde/satsningsområde*
 - Når jeg i mars satte meg ned for å planlegge april, så tenkte jeg: «Pokker heller, her sitter jeg og lager planer som vi «trær» nedover hodene på unga, dette vil jeg endre på....» Det første jeg da gjorde var at jeg for april la inn at barna selv skulle ta med bøker i barnehagen som vi skulle lese og bruke i samlingstunder... Delte så inn i grupper som skulle ha med bøker for gitte uker, noe som ble gjennomført og var til stor glede for barna. Videre tenkte jeg at for mai, så skulle unga sjøl få være med å fylle innholdet... Tema? Jo, vår... og da rundt midten av april, satte jeg meg ned med de små, tenkende og interesserte sjelene og sa: «Neste mnd, som er mai, det er en vårmåned.... se ut nå.. det er mye snø, MEN hva skjer når det blir vår?» Og dermed var tankekartet i gang.... og gjett om det kom mange innspill, og et bittelite (ganske ukjent vil jeg tro) begrep som kom..., var jo BÆSJ... dette snakket vi mye om altså, det er bæsje i rompa, på/i do, ute på jorder, dyrebæsje.... derfor tok vi det ikke inn i planen vår! MEN vi har det med oss- bare se..... Nok en gang så er det viktig å lytte til barna... om de slenger ut ordet bæsje for å være morsomme, så er det mye man kan finne ut om naturens fenomener gjennom dyrets bæsje☺
- *Viktige suksessfaktorer i arbeidet*
 - Ivrige og deltagende/reflekterende barn
 - Utvikler refleksjonskompetansen, reflektere rundt tema, reflektere sammen...
 - Samarbeid, vente på tur, tenke sammen,
 - Tenke tilbake, preferanser, språk, ulike ☐ tenkemåter, spenning, interesse
 - Og ikke minst: vi voksne må bruke ☐ hode og føle litt på å bite i pekefingeren og se litt hit og dit: VI må finne fakta, SAMMEN med barna
- *Litteratur*
 - Rammeplanen
 - Temabøker, etterhvert og underveis..... og ikke minst: erfaringene til oss voksne... referanse? Tja, gode opplevelser og en TUNG erfaringsryggsekk☺

Bilder/dokumentasjon:

GULL
KORN: UTSAGN FRA GUTT, SNART 5 ÅR: MEN DUD, ANNEH.
NÅR DU KNÆKTE BÆSTEN ATT RÅDYRET,
SA FANT DU MÆTTA FLIS... Å ER DET
SNEGLA BÆSTERA?
MED BARN

MED BARN:

HVA ER BLÅVEIS, HESTEHOV, BLADER, SYREBLADER.....?

KOM FORT TIL ENIGHET OM AT DET ER BLOMSTER
OG PLANTER 😊 "VI SER Å VI FINN PÅ TOR"! BLE
KONKLUSJONEN PÅ HVA VI VILKE LÆRE MER OM.

HVA SKAL VI GJØRE FOR Å BLI KJENT MED INSEKTER,
PLANTER OG BLOMSTER?

"DA MÅ VI GÅ PÅ TOR Å LEITE!" (GUTT, 5 ÅR)

OG SVIK BMR DET.....

Implementeringsarbeidet med ny rammeplan i barnehagen – fokus på barns medvirkning/deltakelse.

Barnehage/kontaktinformasjon: **Rakalauv barnehage SA**

Valgt fagområde/satsningsområde: **LEK**

Barnas medvirkning/deltakelse i barnehagen:

Beskriv kort endringene i barns deltagelse/medvirkning i valgt satsningsområde

- Vårt utgangspunkt har vært:
Voksnes BEVISSTHET om barns medvirkning og deltagelse er grunnleggende for at barn SKAL få mulighet til å medvirke
- Barnas initiativ i lek og samhandling blir brukt til temaer og prosjekter over tid.
- Barn blir hørt og anerkjent i sine ytringer og i sin lek, samtidig som de lærer at deres mening av og til må vike for andre barns ønsker.
- Barnesamtale for å gi alle barn mulighet til å snakke om hvordan de har det i sin barnehagehverdag.

Viktige suksessfaktorer i arbeidet

- Fokusområde LEK har vært og er vårt møte med rammeplanen og dens fagområder over tid. LEKEN er for oss en arbeidsmetode, og det handler om tverrfaglighet. Vi bruker leken som metode for å se på matematiske former i naturen og rundt oss, vi bruker LEKEN for å øve begreper, utvikle gode samtaler og skape gode sosiale relasjoner til hverandre. Vi bruker LEKEN for å skape kunst der barnet kan være kreativt og vise ulike uttrykksformer innenfor kunstverdenen.
- Faglig utvikling av alle ansatte med fokus på å være tilstedeværende og deltagende voksne. VOKSENROLLEN.
- Deltagende voksne med fokus på relasjonskompetanse.
- LEK har også vært tema på foreldremøter og felles fagkvelder for ansatte og foreldre er gjennomført.

➤ Litteratur

- Kari Pape: «Fra plan til praksis I, II, III.
«Den gode assistenten»
«Jakten på den gode barndom»
«Æ trur dem søv»
- Terje Melaas: «Blikk for leken i barnehagen».
- Berit Bae:
«Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage»
- Torhild Østby: Lekende fellesskap i hele barnehagen «Masteroppgave»

Lekende voksne i Rakalauv har vært et tema i flere år, og vi har vært veldig enige om i Rakalauv – at vi skal aldri slutte å leke.

Så når vi skulle ta fatt på ny rammeplan så var vi veldig spente.....hvor tydelig vil den være knyttet opp mot lek.

I møte med barns lek har sosial kompetanse vært sentralt i Rakalauv barnehage. Som Lise Barsø sa til oss – barnet må få bli den beste utgaven av seg selv.

Treet (se bildet under) har blitt et symbol for oss - gir oss en indikasjon på hva unga trenger mer av og hva de trenger mindre av.

- o Empati
- o Positiv sosial adferd
- o Selvhevdelse
- o Selvkontroll
- o Lek glede og humor

For oss er leken blitt en metode for at det sosialt kompetente barnet skal få mulighet til å vokse.

Fagområdene blir «stråler» fra sola – det vil si at solens stråler symboliserer rammeplanens fagområder.

Derfor ble det vanskelig for oss å velge et fagområde – vi bruker alle fagområder, men vi må være bevisste voksne i møte med kravene som stilles til oss.

VI VALGTE Å FORTSETTE Å LEKE.

Rakalauv sin visjon:

I MODIGE RAKALAUV FÅR ONGA VARA ONGER!

